

ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
ลภัสสรดา คำสงค์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2558

ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย

บทคัดย่อ
ของ
ลภัสรดา คำสงค์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2558

ลภัสสรดา คำสงค์. (2558). ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความสามารถด้านการพูด
ของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ รศ.ดร.สิริมา ภิญโญ
อนันตพงษ์, อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความสามารถด้านการพูด
ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ
วิจัย ได้แก่ เด็กปฐมวัยชาย - หญิงที่มีอายุระหว่าง 4 – 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนบ้านนายผล (แม่สุวรรณอุปถัมภ์) เขตบางบอน สังกัด
กรุงเทพมหานคร ได้มาโดยวิธีการเลือกนักเรียนโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random
Sampling) ด้วยการจับสลาก 1 ห้องเรียน จากจำนวน 2 ห้องเรียนได้กลุ่มตัวอย่าง 15 คน ระยะเวลา
ในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 60 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แผน คือ
แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการและแบบทดสอบความสามารถด้านการพูดซึ่งมีค่าความ
เชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .72 ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดียววัดผลก่อน
และหลังการทดลอง (One – group Pretest – Posttest Design) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล t-
test for dependent simple ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดกิจกรรมแบบโครงการ ความสามารถด้าน
การพูดของเด็กปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 14.66$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้าน
การพูดคำศัพท์ ($\bar{X} = 5.87$) อยู่ในระดับดี ด้านการพูดเป็นประโยค ($\bar{X} = 3.74$) อยู่ในระดับดี และ
ด้านการพูดเป็นเรื่องราว ($\bar{X} = 5.07$) อยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบระดับความสามารถด้านการพูด
ของเด็กปฐมวัยในภาพรวมและรายด้าน มีค่าสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมแบบโครงการอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE RESULTS OF IMPLEMENTING LEARNING EXPERIENCE BY USING THE PROJECT
APPROACH TOWARD SPEAKING SKILLS OF YOUNG CHILDREN.

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early childhood Education
at Srinakharinwirot University

April 2015

Laphatrada Khamsong. (2015). *The Results of Implementing Learning Experience by Using the Project Approach Toward Speaking Skills of young children. Master Thesis, M.Ed. (Early Childhood Education).* Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc.Prof.Dr. Sirima Pinyoanuntapong, Dr. Patana Chutpong.

The purpose of this research was to study and compare the speaking ability of preschool children through project experience. The sample used in the study was preschool boys and girls, with 4-5 years of age, who were studying in first year kindergarten in second semester of 2014 academic year at Ban Nai Phon (Maen Suwan Uppatham) School under Bang Bon District Office, Bangkok Metropolitan Administration. One class of two was chosen and then 15 students were selected by drawing. The experiments were carried out within the period of 8 weeks, 4 days a week, and 60 minutes for each day. The instruments used in the study were plans of project activity and a test of speaking ability with the reliability of whole paper at .72. The research followed the one-group pretest-posttest design and the data were statistically analyzed by using dependent sample t-test. The research results revealed that, after the use of project activity, the speaking ability of preschool children in general was at the good level ($\bar{X} = 14.66$). When considering in individual areas, it was found that their speaking abilities in the areas of Words ($\bar{X} = 5.87$), Sentences ($\bar{X} = 3.74$), and Discourses ($\bar{X} = 5.07$) were all at the good level. When comparing the levels of speaking ability of preschool children both in general and in individual areas, their speaking ability after the use of project activity was higher than that of before the use of activity with statistical significance at the level of .01.

ผลงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
จาก
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากท่านอาจารย์ รศ.ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ ให้คำปรึกษา แนะนำ พร้อมทั้งเสนอแนวคิดแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดีมาตลอด รวมทั้งกำลังใจที่ดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่งและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลลาชีวะ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์อาจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ และ อาจารย์ ดร.อัญชลี สุขในสิทธิ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และคณะอาจารย์สาขา การศึกษาปฐมวัยและภาควิชาอื่นๆ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ที่ดี มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย และมอบกำลังใจที่ดีเสมอมาจนทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษารวมทั้งอาจารย์กรรมการ สุ่ม อาจารย์วรรณิ วัจนสวัสดิ์ อาจารย์นลินทิพย์ เฉลยมรรค ดร.นิทรา ช่อสูงเนิน อาจารย์สีปัทกดิ์ น้อยดัด และ อาจารย์สำรวย สุขชัย ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

เหนือสิ่งอื่นใดก็ตามการศึกษาและการทำปริญญานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับการส่งเสริมจากบุคคลในครอบครัวคุณพ่อหนูเท็ม คุณแม่ละม้าย คุณกิตติภักดิ์ คำสงค์ และคุณดวงพร ขาวสนิท ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนเรื่องการศึกษาของผู้วิจัยมาโดยตลอดผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดาที่ได้อบรมเลี้ยงดู ให้ความรักความเอาใจใส่ ให้การศึกษาและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และมีส่วนวางรากฐานสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ

ลภัสรดา คำสงค์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
สมมติฐานในการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษา.....	10
ความหมายของภาษา.....	10
ความสำคัญของภาษา.....	10
ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษา.....	11
พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย.....	13
ความพร้อมทางด้านภาษา.....	15
สาเหตุที่ต้องมีการเตรียมความพร้อม.....	16
แบบทดสอบความพร้อมทางภาษา.....	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย.....	19
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพูด.....	20
ความหมายของการพูดของเด็กปฐมวัย.....	20
ความสำคัญของการพูดของเด็กปฐมวัย.....	21
พัฒนาการความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย.....	22
ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านการพูดของเด็กปฐมวัย.....	26
การใช้ภาษาพูดของเด็กปฐมวัย.....	29
กระบวนการพูดของเด็กปฐมวัย.....	30
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย.....	31
บทบาทของพ่อแม่ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย.....	34
แนวทางที่ส่งเสริมพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพูดของเด็กปฐมวัย.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	43
ความหมายของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	43
ประวัติความเป็นมาของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	46
แนวคิดและหลักการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	47
วัตถุประสงค์ของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	51
ลักษณะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	51
ขั้นตอนของรูปแบบการสอนแบบโครงการ.....	59
บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ.....	63
การเลือกหน่วยการเรียนรู้หรือหัวข้อเพื่อทำโครงการ.....	65
กิจกรรมที่สำคัญในการจัดกิจกรรมแบบโครงการ.....	66
การประเมินผลการเรียนการสอนแบบโครงการ.....	69
งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	70
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	73
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	73
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	73
การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	74
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	83
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	90
สรุปผลการวิจัย.....	91
อภิปรายผล.....	91
ข้อเสนอแนะ.....	95
บรรณานุกรม.....	96
ภาคผนวก.....	102
ภาคผนวก ก.....	103
ภาคผนวก ข.....	105
ภาคผนวก ค.....	124
ภาคผนวก ง.....	130
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	134

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การเปรียบเทียบการจัดประสบการณ์แบบโครงการกับการจัดประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อม.....	55
2 กำหนดแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	75
3 แผนการทดลอง.....	83
4 วันและเวลากิจกรรมที่ทำการทดลอง.....	84
5 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความสามารถทางการพูด ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย.....	87
6 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถทางการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย.....	88

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
---	---------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และจากการทบทวนปัญหาของการจัดการศึกษาที่ผ่านมา รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของบริบทต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของประเทศได้นำมาสู่การจัดทำ กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) กำหนดยุทธศาสตร์และการดำเนินงานยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้กำหนดเป้าหมายไว้ภายในปี 2554 เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เติบโตตามวัยอย่างเหมาะสมและมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้เติบโตมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล เป็นคนดี คนเก่งมีความสุขและเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประชากร ในอารยประเทศต่างให้ความสำคัญและตระหนักดีว่าเด็กปฐมวัย คือ รากฐานทางปัญญาของชาติที่จะส่งผลในการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ฉะนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัย เพราะเป็นวัยที่มีพัฒนาการสูงกว่าวัยอื่นๆ และเป็นวัยที่เกิดการเรียนรู้มากที่สุดในชีวิต สมควรได้รับการส่งเสริมในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เพราะโดยธรรมชาติของเด็กปฐมวัย เป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น มีความสนใจในทุกเรื่อง ชอบแสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ เหมาะต่อการปูพื้นฐานและการปลูกฝังคุณลักษณะต่างๆ เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีชีวิตที่ดี มีความพร้อมและมีพัฒนาการทุกด้าน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526: 82) การจัดการศึกษาจึงเล็งเห็นว่าควรพัฒนาคนตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนถึงวัยผู้ใหญ่ และวัยที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาผู้เรียนคือ วัยตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี (5 ปี 11 เดือน 29 วัน) ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง เป็นการพัฒนาคูณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว จากทฤษฎีองค์ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก รวมทั้งงานวิจัยต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย ชี้ให้เห็นว่าช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดของการวางรากฐานการพัฒนาความเจริญเติบโตในทุกด้าน ฉะนั้นหากเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและถูกต้องตามหลักจิตวิทยา และหลักวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว เด็กจะเกิดการพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ ในทางตรงกันข้าม หากเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดูและการพัฒนาที่ถูกต้อง เมื่อพ้นวัยนี้ไปแล้ว โอกาสทองของการพัฒนาก็จะไม่หวนคืนกลับมาอีก

ภาษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ชี้พัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล เป็นสิ่งจำเป็นต่อการสื่อสารระหว่างบุคคล การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ไม่ว่าชาติใด สังคมใด ย่อมต้องมีภาษาเป็นเครื่องมือช่วยในการติดต่อสื่อความหมายซึ่งกันและกันบุคคลที่สามารถใช้ทักษะภาษาได้ดีกว่าย่อมสามารถ

ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและราบรื่น ภาษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่ต้องอาศัยทักษะ การฟัง การพูด ซึ่งเป็นพื้นฐานของการอ่านและการเขียน ทักษะในการพูดสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยคือวัยที่เด็กมีอายุระหว่าง 2-6 ปี เด็กกำลังเจริญเติบโตและพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งระยะนี้การเจริญเติบโตทางภาษามีมาก (วรรณภา หารชุมพล. 2530: 56-68) การเรียนรู้เหล่านี้จะเกิดและพัฒนาไปตามธรรมชาติ ตั้งแต่เด็กแรกเกิดและจะพัฒนาการเรียนรู้ตามลำดับ การที่เปิดโอกาสให้เด็กฝึกการฟัง และการพูดอย่างเหมาะสมจะเป็นพื้นฐานของความสามารถด้านการอ่านและการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาษาไม่ใช่เพียงเครื่องมือในสื่อความหมายเท่านั้น แต่เป็นแนวทางในการแสดงความคิดริเริ่ม ภาษาจะเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตมนุษย์ การส่งเสริมให้เด็กใช้ภาษาที่ถูกต้องจะช่วยให้เด็กสามารถแสดงความคิด ความเข้าใจของตนให้ผู้อื่นเข้าใจได้(เยาวพา เดชะคุปต์. 2542: 75-76) ดังนั้นการพัฒนาภาษาควรเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัยเพราะเด็กในวัย 2-6 ปี เป็นวัยที่พัฒนาการทางภาษาเจริญงอกงามอย่างรวดเร็ว กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551: 136) กล่าวว่าเด็กเรียนรู้ภาษาตามลำดับขั้นพัฒนาการ เริ่มจากความคุ้นเคยจากการได้ยิน ได้ฟัง การพูดคุย สนทนา ทำให้พัฒนาการทางภาษาเจริญงอกงาม เด็กเริ่มเรียนจากภาษาง่ายๆ เรียนรู้การใช้คำศัพท์ด้วยการใช้ประโยค ครูสอนภาษาคนแรกของเด็กคือพ่อแม่ เสียงแรกที่เด็กได้ยินได้ฟังคือ เสียงจากพ่อแม่ การโต้ตอบของพ่อแม่ทำให้เด็กเรียนรู้ภาษา การพูดและสนทนากับเด็กคือการสร้างเสริมพัฒนาการทางภาษาให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 9-12) กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาเป็นสิ่งจำเป็น ผู้เกี่ยวข้องควรจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ภาษาเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณา เพื่อเป็นการส่งเสริมทักษะทางภาษาให้กับเด็กปฐมวัยอย่างเต็มศักยภาพของเด็ก

การพูดเป็นพฤติกรรมสื่อสารที่มีความสำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบันแม้โลกจะเข้าสู่ ยุคไร้พรมแดน (Globalization) ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมากแล้วก็ตาม การพูดก็ยังคงมีความสำคัญและจำเป็นมากในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ดังที่ วรรณิ โสมประยูร (2539: 98) กล่าวว่า “การพูดเป็นการสื่อสารที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมากที่สุด เพราะการพูดเป็นเครื่องมือสื่อความคิดที่รวดเร็วแพร่หลายได้ผลยิ่งขึ้น นอกจากจะพูดทั่วไปในชีวิตประจำวันแล้ว ยังมีโอกาสอื่นๆ ที่ต้องพูดเป็นทางการ ซึ่งเป็นการเผยแพร่ที่ถ่ายทอดความรู้ความคิดเป็นสำคัญ” การพูดเป็นทักษะสำคัญทางภาษา โดยจะแทรกอยู่ในชีวิตประจำวันของบุคคลทุกเพศ ทุกวัยและทุกหน่วยงาน ดังนั้นผู้ใหญ่จึงควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการพูดไม่น้อยไปกว่าทักษะด้านอื่นๆ เพราะการพูดเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ มีหลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ ที่สามารถสอนได้ และสามารถเรียนรู้ได้ และฝึกฝนได้ เช่นเดียวกับทักษะอื่นๆ ที่ไม่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิด และไม่ใช่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ มีการฝึกฝนและส่งเสริมการพูดอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพตั้งแต่ยังเยาว์วัย การเรียนรู้ภาษาพูดของเด็ก มีหลักการเช่นเดียวกันกับการเรียนรู้เรื่องอื่นๆ เริ่มจากเด็กทารกดูดซับเอาสิ่งเร้า ซึ่งคือเสียงของผู้ใหญ่ที่อยู่รอบตัวเด็กมาไว้ในจิตใต้สำนึก เมื่อมองจาก

ภายนอกจะไม่ทราบว่าการนี้เกิดขึ้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีความพร้อมก็เปล่งเสียงออกมา พัฒนาการทางภาษาของเด็กจะไม่แสดงออกมาทันทีทันใด แต่จะค่อยเป็นค่อยไปเด็กจะเรียนรู้ คำศัพท์ต่างๆ มากขึ้นรวมทั้งวิธีการนำไปใช้

การพูดเป็นทักษะของพัฒนาการทางภาษาในเด็กปฐมวัย ที่กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ ให้เด็กแต่ละวัยต้องจัดให้สอดคล้องกับอายุ ธรรมชาติและความต้องการของเด็ก ซึ่งมีความแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรตระหนักถึงความสำคัญและจัดประสบการณ์เรียนรู้ทาง ภาษาให้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละวัย ซึ่งต้องอาศัยทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ซึ่ง กล่าวว่า เด็กปฐมวัยอายุ 2-7 ปี จัดอยู่ในขั้นพัฒนาทางขั้นคิดก่อนปฏิบัติการ เด็กเรียนรู้จากการ กระทำโดยอาศัยสื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพราะเด็กในวัยนี้ยังไม่พัฒนาถึงขั้นที่จะเข้าใจเรื่องที่เป็นนามธรรมได้ต้องอาศัยสื่อที่เป็นรูปธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ต้องเป็นไปในลักษณะของการบูรณาการ เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านการ ฟังและการพูดการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้ผู้เรียนได้เรียน และปฏิบัติให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ กำหนด ด้วยการให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนรู้ ได้ประพฤติปฏิบัติ ลงมือกระทำจริง จัดกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เรียนมีโอกาสรับรู้โดยผ่านการ รับรู้หลายๆ ทางอาทิ การฟัง การพูด การถาม การสัมผัส และการทดลองกิจกรรมต้องท้าทายชวน คิดมีความยากง่ายสลับซับซ้อนพอเหมาะกับวัยและความสามารถ (สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. 2555: 110) และการเสริมสร้างทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลัก พัฒนาการและหลักการเรียนรู้ดังกล่าว ควรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ทาง ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่สามารถกระทำร่วมกันได้ทั้งในรูปแบบระหว่างเด็ก กับเด็ก และเด็กกับครู กิจกรรมการพูด ได้แก่ การท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย การเล่าเรื่อง การสนทนา และการวางแผนร่วมกัน (นภเนตร ธรรมบวร. 2544: 113)

รูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการ (Project Approach) เป็นรูปแบบการจัด ประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการศึกษาหาความรู้อย่างลุ่มลึก มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุก ด้าน (ความรู้ ทักษะ อารมณ์ จริยธรรม) ซึ่งผู้เรียนจะได้พัฒนาการตั้งคำถาม หรือปัญหา แสดง ความสามารถค้นหาทางแก้ปัญหาด้วยการลงมือปฏิบัติ และสามารถเสนอกระบวนการแก้ปัญหาหรือ วิธีการการทำงานที่คิดค้นขึ้น ทั้งเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล นักเรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและ วางแผนว่า จะทำอะไรจึงจะบรรลุเป้าหมาย ใช้วิธีการอย่างไร และจะนำเสนออย่างไร โดยมุ่งให้ เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย เรียนรู้ผ่านการเรียนตามพัฒนาการที่สอดคล้องกับวัย ผู้เรียน (คณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2534: 10-17) แคทซ์; และชาร์ด (เปลว บุริสาร. 2543: 19 - 20; อ้างอิงจาก Katz; & Chard. 1994. Engagind Children's minds : The project approach) ให้ความหมายของการสอนแบบโครงการว่า คือการศึกษาลุ่มลึก ในเรื่องที่นักเรียนมีความ ต้องการและสนใจ จากสภาพแวดล้อมและสถานการณ์จริงที่อยู่รอบตัวเด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กมีโอกาส ได้เลือกเรื่องและเลือกคำถามที่ต้องการค้นคว้าวิธีการที่ใช้ค้นหาคำตอบ วิธีการเสนอคำตอบหรือ ผลงานเมื่อค้นพบคำตอบด้วยตนเอง เช่น วาดเป็นภาพ ระบายสี แสดงละคร เป็นต้น ฮาร์ทแมน

(เปลว ปุริสาร. 2543: 18 - 19; อ้างอิงจาก Hartman. 1995 : 141 -147) ให้ความหมายของการสอนแบบโครงการ (Project Approach) การสอนแบบโครงการ คือ การศึกษาอย่างลุ่มลึกตามความสนใจของนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้ตั้งคำถาม หาทางเลือกเพื่อแสวงหาคำตอบและเสนอผลการค้นหาคำตอบด้วยงานที่สร้างขึ้น โครงการแตกต่างกันตั้งแต่ขนาดใหญ่ใช้เวลา 3-4 สัปดาห์ หรือขนาดเล็ก 1 สัปดาห์ แต่จะใช้ขั้นตอนเดียวกันคือ เริ่มต้น (Start) ปฏิบัติให้บังเกิดผล (Implementation) และปรับเปลี่ยนเพื่อเสนอผลงาน (Transition) อย่างมีขบวนการ (Process of Project)

การจัดประสบการณ์แบบโครงการ (Project Approach) นับว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กปฐมวัยเกิดการพัฒนาทักษะทางด้านการพูดได้ เนื่องจากการจัดประสบการณ์แบบโครงการนั้นเป็นการจัดที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ในหัวเรื่องที่ตนอยากเรียนรู้อย่างลุ่มลึก ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในโครงการทั้ง 3 ระยะคือ ระยะเริ่มต้นโครงการ ในขั้นนี้เด็กจะได้แสดงออกในรูปของการแสดงความคิดเห็น การซักถามพูดคุย ในการเลือกเรื่องที่ตนเองสนใจซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางการพูดของเด็ก ระยะพัฒนาโครงการ เด็กจะได้มีโอกาสออกไป ค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้นอกห้องเรียน เด็กจะได้สัมผัสกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมถึงเด็กจะได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง (Project Approach) แสดงความสามารถค้นหาทางแก้ปัญหาด้วยการลงมือปฏิบัติ เป็นการส่งเสริมเด็กปฐมวัยอย่างหนึ่ง ในการค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ได้มีโอกาสพูดคุยซักถามอย่างอิสระ เป็นตัวของตัวเองในการที่จะศึกษาหาคำตอบตามความต้องการและความถนัดและระยะสรุปโครงการ เด็กสามารถเสนอกระบวนการแก้ปัญหาหรือวิธีการทำงานที่คิดค้นขึ้น ทั้งเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล นักเรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและวางแผนว่า ทำอย่างไรถึงจะบรรลุเป้าหมาย ใช้วิธีการอย่างไร และนำเสนออย่างไร เป็นการสร้างโอกาสและสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ จากประสบการณ์ตรง เด็กจะเกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมในการเรียนรู้จากโครงการจะเกิดสาระการเรียนรู้ ในระหว่างการดำเนินการเรียนรู้แบบโครงการจะปรากฏขึ้นอย่างเป็นไปตามความสนใจและความต้องการของเด็ก โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมและการกระตุ้นด้วยคำถามที่สอดคล้องกับประเด็นความสนใจของเด็ก (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. 2540: 2 - 9) ในขั้นนี้เด็กจะนำเสนอผลงานโดยการเล่าผลงานของตนเอง และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ไปเรียนรู้บรรยากาศที่ก่อให้เกิดความสามารถทางการพูด ได้แก่ บรรยากาศที่เต็มไปด้วยการยอมรับและการกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่ว่าจะเป็นการอภิปราย การซักถาม เด็กมีอิสระในการพูดคุย สนทนา เล่าเรื่องราว เล่าประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มา

ในเด็กที่ปกติ แข็งแรงและเฉลียวฉลาด ไม่ลำบากตามพัฒนาการปกติจะสามารถพูดได้อย่างเสรี แต่ในบางกลุ่มอาจเกิดภาวะถดถอย ซึ่งสาเหตุมีมากมาย ตั้งแต่ความผิดปกติของกลไกต่างๆ เกี่ยวกับการพูด หรือเผชิญกับอุปสรรคที่เข้มเกินไป กลายเป็นความผิดปกติทางการพูดไปตลอดชีวิต เช่น ติดอ่าง พูดตะกุกตะกัก ลังเลในการพูด ขาดความมั่นใจ เมื่อต้องพูดต่อหน้าชุมชน สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความผิดปกตินี้ คือ ความรุนแรงของผู้ใหญ่ทั้งคำพูดและการกระทำ ทั้งการ

ปรามให้เด็กสงบโดยการยับยั้งการแสดงความรู้สึกของเด็ก เช่น การห้ามเด็กด้วยคำว่า อย่าไม่ห้ามบ่อยๆโดยไม่มีเหตุผลล้วนเป็นสาเหตุให้เด็กขาดความมั่นใจ และยังพบว่าเด็กอายุ 3-5 ปี ที่ได้รับบริการจากสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยศูนย์เด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาล พบว่ายังขาดคุณภาพในเรื่องวิธีการการเรียนรู้ของเด็ก จิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก เช่น สอนให้นักเรียนท่องจำเพียงอย่างเดียว ไม่ส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิดตั้งแต่เล็กๆ การให้เด็กนั่งอยู่กับที่ทั้งวัน การเร่งสอน อ่านเขียน คิดเลข ไม่ให้อิสระแก่เด็กในการแสดงออก ห้ามเด็กพูด การบังคับให้นั่งเงียบๆ ให้ทำการบ้านทุกวัน การเรียนการสอนดำเนินการโดยขาดความเข้าใจปรัชญาพื้นฐานที่มีการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559) (สำนักเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 56-57)

ด้วยเหตุผลและประเด็นปัญหาความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีการจัดประสบการณ์แบบโครงการมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะทางด้านการพูดของเด็กปฐมวัย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาระดับผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ที่มีต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย โดยกำหนดความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงผลต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัยโดยวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยรวมถึงผู้ที่มีความสนใจ นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากร ได้แก่ ปีนเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนบ้านนายผล (แม่สุวรรณอุปถัมภ์) สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน รวมประชากร 83 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กปฐมวัยชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 4 – 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนบ้านนายผล (แม่สุวรรณอุปถัมภ์) เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร สุ่มนักเรียนโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก 1 ห้องเรียน จากจำนวน 2 ห้องเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
2. แบบทดสอบความสามารถด้านการพูด

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดประสบการณ์แบบโครงการ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการพูด

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยให้ตรงกัน ผู้วิจัยจึงนิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กปฐมวัยชาย- หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนบ้านนายผล (แม่สุวรรณอุปถัมภ์) จังหวัดกรุงเทพมหานคร

2. ความสามารถในการพูดของเด็กปฐมวัย หมายถึง การเปล่งเสียงพูดที่มีความชัดเจน เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และความรู้สึกไปสู่ผู้ฟัง โดยนำคำและวลีมาเชื่อมโยงเป็นประโยคที่มีความหมาย และมีรายละเอียดได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นเรื่องราวต่อเนื่อง และถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ได้แก่

2.1 ความสามารถทางด้านการพูดคำศัพท์ หมายถึง เด็กสามารถพูดบอกชื่อคำศัพท์ได้ถูกต้องตรงกับภาพ

2.2 ความสามารถทางด้านการพูดเป็นประโยค หมายถึง เด็กสามารถคิดคำ รู้จักใช้คำที่เหมาะสมเรียบเรียงเป็นประโยคของตนเองอย่างมีความหมาย

2.3 ความสามารถทางด้านการพูดเป็นเรื่องราว หมายถึง เด็กสามารถ พูดอธิบาย ขยายความเพื่อสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจโดยการพูดตามลำดับเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องเป็นประโยคที่สมบูรณ์ ประกอบด้วย ใคร ทำอะไร ที่ไหน

3. การจัดประสบการณ์แบบโครงการ หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ศึกษาในหัวข้อเรื่องที่เด็กสนใจหรือปัญหาต้องการที่จะเรียนรู้ ให้เด็กมีโอกาสนปฏิสัมพันธ์กับครู ผู้ปกครอง เพื่อน บุคคล วัตถุสิ่งของ และสิ่งแวดล้อมที่เด็กสนใจ ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ศึกษาลงไปรายละเอียดของเรื่องนั้นและเด็กได้แสวงหาค้นคว้าคำตอบด้วยตัวเอง มี 3 ระยะ ดังนี้

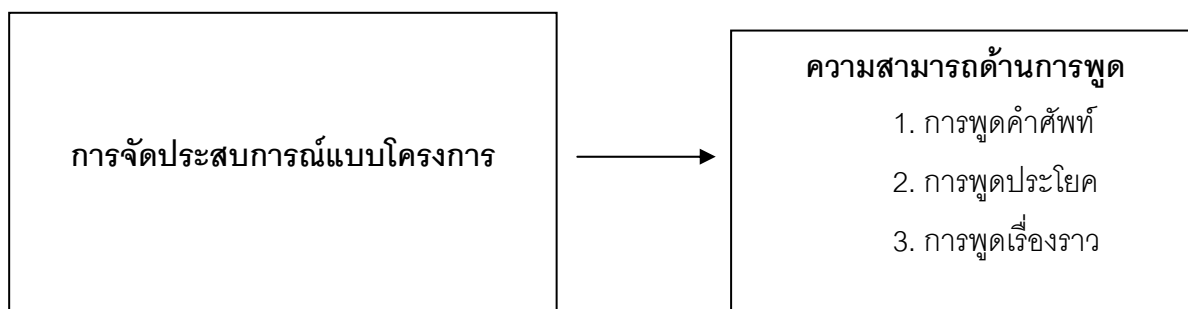
ระยะที่ 1 สร้างความสนใจและเริ่มต้นโครงการ เป็นระยะที่สร้างบรรยากาศการเตรียมความพร้อมและให้เด็กอภิปรายนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองสนใจเพื่อค้นหาหัวเรื่องที่เด็กส่วนใหญ่สนใจ อยากเรียนรู้ร่วมกัน โดยครูจะมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เด็กคิด แสดงความคิดเห็นร่วมกันเลือกหัวเรื่องที่นักเรียนสนใจอยากศึกษาค้นคว้าและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์เดิม

ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาโครงการ เป็นการนำหัวเรื่องของโครงการมาวางแผนในการศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้เพื่อหาคำตอบจากคำถามที่เด็กสนใจเสนอ โดยเด็กลงมือปฏิบัติตามโครงการ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก สนับสนุนในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการศึกษาค้นคว้าของเด็ก

ระยะที่ 3 ระยะสรุปและประเมินโครงการ เป็นขั้นที่เด็กและครูร่วมกันสรุป ประเมินผลโครงการและนำเสนอผลงาน การจัดผลงานจากการทำโครงการให้ผู้อื่นมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการที่เด็กๆ ทำโครงการร่วมกัน ในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เด็กจะได้ศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกลงไป รายละเอียดของเรื่องนั้น ด้วยกระบวนการคิด การแก้ไขปัญหาของเด็กเอง เด็กจะได้ตอบสนองความต้องการในสิ่งที่ตนมีความสนใจอยากรู้ อยากเห็น และเด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่เกิดจากการพูดคุยสนทนา ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง การลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนของโครงการที่ตนเองวางเอาไว้ โดยครูเป็นผู้มีหน้าที่อำนวยความสะดวก และจัดสภาพแวดล้อมส่งเสริมในการทำกิจกรรม มีการนำเสนอผลงานจากการทำโครงการร่วมกัน ระยะเวลาในการทำโครงการขึ้นอยู่กับความสนใจและความต้องการของเด็ก และมีการบูรณาการการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยเพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัย ที่ส่งเสริมพัฒนาความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ซึ่งการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบนวัตกรรมการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้ค้นพบศักยภาพของตนเองและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านกระบวนการเลือกหัวเรื่องที่เด็กสนใจ มีการวางแผนลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ โดยมีคุณครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและจัดสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับการเรียนรู้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีความสามารถด้านการพูดสูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อตามลำดับต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษา
 - 1.1 ความหมายของภาษา
 - 1.2 ความสำคัญของภาษา
 - 1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษา
 - 1.4 พัฒนาการทางภาษา
 - 1.5 ความพร้อมทางด้านภาษา
 - 1.6 สาเหตุสำคัญที่ต้องมีการเตรียมความพร้อม
 - 1.7 แบบทดสอบความพร้อมทางภาษา
 - 1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความพร้อมทางภาษา
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพูด
 - 2.1 ความหมายของการพูดของเด็กปฐมวัย
 - 2.2 ความสำคัญของการพูดของเด็กปฐมวัย
 - 2.3 พัฒนาการความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย
 - 2.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านการพูดของเด็กปฐมวัย
 - 2.5 การใช้ภาษาพูดของเด็กปฐมวัย
 - 2.6 กระบวนการพูดของเด็กปฐมวัย
 - 2.7 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย
 - 2.8 บทบาทของพ่อแม่ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย
 - 2.9 แนวทางที่ส่งเสริมพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย
 - 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพูดของเด็กปฐมวัย
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 3.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 3.2 ประวัติความเป็นมาของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 3.3 แนวคิดและหลักการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 3.4 วัตถุประสงค์ของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 3.5 ลักษณะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
 - 3.6 ขั้นตอนของรูปแบบการสอนแบบโครงการ
 - 3.7 บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ

- 3.8 การเลือกหน่วยการเรียนรู้หรือหัวข้อเพื่อทำโครงการ
- 3.9 กิจกรรมที่สำคัญในการจัดกิจกรรมแบบโครงการ
- 3.10 การประเมินผลการเรียนการสอนแบบโครงการ
- 3.11 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษา

1.1 ความหมายของภาษา

มนุษย์ใช้การสื่อสารระหว่างกันด้วยวิธีการหลายรูปแบบ วิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการใช้ภาษา มีผู้ให้ความหมายของภาษาไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ศรียา นิยมธรรม และประภัสสร นิยมธรรม (2541: 1-2) กล่าวว่า ภาษา หมายถึง เครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประกอบการติดต่อกับการติดต่อ ระเบียบของการติดต่อ สัญลักษณ์ที่ใช้แทนความคิดและความเข้าใจในลักษณะของการติดต่อนั้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานของไทย (2525: 608) กล่าวว่า เสียงคือ กิริยาอาการที่เข้าใจกันได้ คำพูด ถ้อยคำที่ใช้พูดกัน โดยปริยาย หมายถึง คนหรือชาติที่พูดภาษานั้นๆ เช่น นุ่มนวล แต่งตัวตามภาษา หรือหมายความว่า มีความรู้ความเข้าใจ

ดราวัลย์ เกษทอง (2515: 18) กล่าวว่า ภาษาเป็นเครื่องมือในการสมมติของเด็ก การเรียนรู้และการใช้ภาษาของเด็กจะมีลักษณะสร้างสรรค์ ภาษาก็นับเป็นพฤติกรรมชนิดหนึ่ง ซึ่งช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคม เกิดความอบอุ่นมั่นคง เกิดการเรียนรู้ เกิดแนวคิดตลอดจนความรู้สึกและเจตคติต่างๆสามารถปรับตัวให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมได้

สรุปได้ว่า ภาษาเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจโดยใช้การติดต่อพบปะโดยใช้สัญลักษณ์แทนความคิดเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเป็นการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้

1.2 ความสำคัญของภาษา

ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความหมายของมนุษย์ ซึ่งทำให้มนุษย์พิเศษกว่าสัตว์อื่นๆ มนุษย์ทุกชาติพันธุ์ ทุกเพศทุกวัยย่อมมีภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมาย ความคิด ความเข้าใจซึ่งกันและกัน นักวิชาการนักภาษาศาสตร์ ตลอดจนนักจิตวิทยาได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไว้ ดังนี้

ทิศนา แคมมณี; และคนอื่นๆ (2535: 107) กล่าวว่า ความสำคัญของภาษาไว้ว่า เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษา เพื่อใช้ในการคิด การสื่อความหมาย การปรับตัวรับความรู้ใหม่ เด็กสามารถใช้ภาษาในการติดต่อกับผู้อื่นทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วราภรณ์ รักวิจัย (2535: 77) กล่าวว่า ภาษามีความสำคัญกับเด็กมาก เพราะการอยู่ในสังคมเด็กจะต้องสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ด้วยวิธีการพูด การอ่าน การฟังและการเขียน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542: 111-1143) กล่าวว่า ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทางสติปัญญา เด็กก่อนวัยเรียนเป็นวัยที่มีการพัฒนาทางภาษามาก รู้จักคำศัพท์มากขึ้น พัฒนาคำพูดเดี่ยวสู่คำพูดเป็นวลีและเป็นประโยคในที่สุด

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542: 60) กล่าวว่า ภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นการเตรียมความพร้อมในการสื่อสาร การพูด เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับระบบของเสียง เรียนรู้คำศัพท์ โดยเด็กจะเรียนรู้พื้นฐานทางภาษาได้อย่างรวดเร็ว

สรุปได้ว่า ภาษามีความสำคัญต่อการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อมนุษย์จะสามารถตอบสนองความต้องการของตนและเข้าใจผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทางสติปัญญา ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความอบอุ่น มั่นคง และเป็นพื้นฐานสำคัญในการฝึกทักษะทางการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนต่อไป

1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษา

นักวิชาการหลายแขนงพยายามแสวงหาเหตุผล เพื่อที่จะนำมาใช้อธิบายว่า เด็กสามารถพูดและพัฒนาการพูดได้อย่างไร และได้ตั้งทฤษฎีขึ้นหลายทฤษฎีดังนี้ (ศรียา นิยมธรรม; และประภัสสร นิยมธรรม. 2519: 31-35)

1. ทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน (The Autism Theory หรือ Autistic Theory) ทฤษฎีนี้ถือว่าการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการเลียนเสียง อันเนื่องมาจากความพอใจที่ได้ทำเช่นนั้น โมว์เรอร์ (Mowrer) เชื่อว่าความสามารถในการฟังและความเพลิตเพลินจากการได้ยินเสียงผู้อื่นและเสียงตนเอง เป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อพัฒนาการทางภาษา

2. ทฤษฎีการเลียนแบบ (The Imitation Theory) เลวิช (Lewis) ศึกษาเกี่ยวกับการเลียนแบบในการพัฒนาอย่างละเอียด ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษานั้น เกิดจากการเลียนแบบ ซึ่งอาจเกิดจากการมองเห็นหรือการได้ยิน

3. ทฤษฎีเสริมแรง (Reinforcement Theory) ทฤษฎีนี้อาศัยจากหลัก ทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งถือว่าพฤติกรรมทั้งหลายถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยการวางเงื่อนไข (Rhiengold) และคณะศึกษาพบว่า เด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อให้รางวัล หรือได้รับการเสริมแรง

4. ทฤษฎีการรับรู้ (Motor Theory of Perception) (Lieberman) ลิเบอร์แมน ตั้งสมมติฐานไว้ว่า การรับรู้ทางการฟังขึ้นอยู่กับการแปลงเสียง จึงพบว่าเด็กมักจ้องหน้าเวลาเราพูดด้วย การทำเช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็กฟังและพูดซ้ำกับตัวเอง หรือหัดแปลงเสียงโดยอาศัย การอ่านริมฝีปากแล้วจึงเรียนรู้คำ

5. ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่นเสียง (Babble Luck) ซิ่งธอร์นไคค์ (Thorndike) เป็นผู้คิดโดยอธิบายว่า เมื่อเด็กกำลังเล่นเสียงอยู่นั้น เผอิญมีบทเสียงคล้ายกับเสียงที่มีความหมาย

6. ทฤษฎีชีววิทยา เลนเนเบอร์ก (Lenneberg) เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษานั้นมีพื้นฐานทางชีววิทยาเป็นสำคัญ กระบวนการที่คนพูดได้ขึ้นอยู่กับอวัยวะในการเปล่งเสียง เด็กจะเริ่มเปล่งเสียงอ้อแอ้และพูดได้ตามลำดับ

7. ทฤษฎี การให้รางวัลของแม่ (Mother Reward Theory) ซึ่งมีดอลลาร์ด (Dollard) มิลเลอร์ (Miller) เป็นผู้ตั้งทฤษฎีนี้โดยย่ำเกี่ยวกับบทบาทของแม่ในการพัฒนาภาษาของเด็กกว่า การที่เด็กให้รางวัลในการเลี้ยงดูเพื่อสนองความต้องการของลูกจะเป็นเหตุให้เกิดภาษาพูดแก่ลูกได้

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2540: 127-133) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ภาษาของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้นั้น มีกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับ ดังนี้

1. การเลียนแบบ (Imitation) เป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ภาษาเพราะเป็นขั้นที่เด็กเลียนเสียงของคำพูดและพูดตามเสียงที่ได้ยิน

2. การเอาอย่าง (Identification) เด็กมีได้เลียนแบบการออกเสียงอย่างเดี่ยวเท่านั้น แต่จะเลียนแบบท่าทาง นิสัยใจออกจากบุคคลตามเสียงที่ได้ยินด้วย

3. การเลียนแบบพฤติกรรมตอบสนองพร้อมทั้งสิ่งเร้าหลายตัว (Multiple Response Learning) เป็นพฤติกรรมตอบสนองสิ่งเร้าที่เด็กพยายามทำตามโดยใช้อวัยวะในการเปล่งเสียงต่างๆ ให้ทำงานร่วมกัน ได้แก่ ส่วนสมองที่รับรู้ มองเห็น ได้ยิน สะสมความจำ ความคุมริมฝีปาก สีนหน้า ท่าทางและสายตา

4. การเรียนรู้โดยสัมพันธ์สภาวะ (Association Learning) เด็กเรียนรู้คำและความหมายโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างเสียง และสิ่งของหรือพฤติกรรม เช่น เด็กเรียนรู้คำว่า ตุ๊กตา เมื่อแม่ยื่นตุ๊กตาให้ให้แล้วบอกว่าตุ๊กตา เด็กเรียนรู้ได้จากการเชื่อมโยงกับสิ่งของ

5. การเรียนรู้แบบถามตอบ (Question-Answering) เมื่อได้เรียนรู้ภาษาไปบ้างแล้ว เด็กจะเกิดความคิดอย่างเป็นระเบียบ รู้จักใช้เหตุผล ความสงสัยและความอยากรู้อยากเห็นทำให้เด็กชอบใช้คำถามจะช่วยให้พัฒนาการทางภาษาของเด็กดีขึ้น

6. การลองผิดลองถูก (Trial of Error) ช่วงนี้เป็นช่วงลองปฏิบัติ อาจจะถูกบ้างผิดบ้าง การเข้าใจและการชมเชยเมื่อเด็กออกเสียงได้ถูกต้อง พูดได้ชัดเจน และใช้คำศัพท์ได้อย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ จะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและช่วยให้ภาษาพัฒนาได้เร็วขึ้น

7. การถ่ายทอดการเรียนรู้ (Transfer of Learning) การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จะง่ายขึ้นถ้าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวพันกันมาก่อน เช่น การรู้จักไก่ แล้วสอนให้รู้จักเป็ด ห่าน โดยชี้ให้เห็นความแตกต่าง เด็กจะจำได้เร็วและมีความคิด ตามลำดับอย่างอย่างเป็นระเบียบ

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยนั้นมีกระบวนการเรียนรู้หลายรูปแบบ เด็กจะเรียนรู้ได้โดยการเริ่มเรียนได้อย่างไม่มีเกณฑ์ เรียนรู้จากสิ่งต่างๆ รอบตัว และบุคคลใกล้ตัว การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จะง่ายขึ้นถ้าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวพันกัน เมื่อเด็กเรียนรู้ภาษาไปบ้างแล้วจะเกิดความคิดตามลำดับขั้นอย่างมีระเบียบ

1.4 พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างรวดเร็ว พัฒนาการทางภาษาก็เหมือนกับพัฒนาการในด้านอื่นๆ มีความเจริญงอกงามที่ต่อเนื่องกัน เด็กแต่ละคนจะมีแบบแผนของการพัฒนาภาษาไม่แตกต่างกัน จะมีลำดับขั้นตอนของความเจริญงอกงามเหมือนกัน แต่อัตราและประสิทธิภาพของการพัฒนาการนั้นอาจแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความสามารถที่มีอยู่เดิม ความถนัด อัตราของการพัฒนา ประสบการณ์เดิม และความสนใจของเด็ก พัฒนาการทางภาษาของเด็กมีขั้นตอน ดังนี้

1. การเปล่งเสียงออกมาก่อนการพูดภาษา (Prelinguistic Utterance) ตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี ในระยะนี้เด็กเริ่มส่งเสียงร้อง การโต้ตอบอาจมีความหมายหรือไม่ก็ได้ แต่ส่วนมากเป็นเครื่องสื่อสารความรู้สึก เด็กเริ่มเล่นเสียง เริ่มจำคำง่ายๆ ใกล้เคียง เช่น พ่อและแม่ บางครั้งเล่นเสียงเพื่อความเข้าใจของตนเองเท่านั้น แต่ไม่มีความหมายสำหรับผู้อื่น

2. การพัฒนาภาษาพูดในระยะเริ่มแรก (Early Linguistic Development) ระยะ 1-5 ปี เริ่มใช้ภาษาพูดเป็นประโยคง่ายๆ เช่น แม่มา พ่อไป แต่ส่วนมากจะพูดคำเดียวมากกว่าคำยาวๆ ในการวิจัยจึงปรากฏ เด็กเริ่มพูดนั้นจะพูดคำนามก่อน เช่น แมว หมา นม ต่อมาจึงเป็นคำกริยาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว และคำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ สรรพนาม สันธาน บุพบท ตามลำดับ เมื่อเข้าโรงเรียนภาษาของเด็กก็เริ่มเป็นประโยค เด็กจะฝึกทักษะในการออกเสียงมากกว่าอย่างอื่น

3. การพัฒนาการพูดในภายหลัง (Later Linguistic Development) ระยะ 5-11 ปี ระยะนี้เด็กเริ่มเรียนคำศัพท์ การอ่านความหมาย เริ่มสนใจไวยากรณ์ เริ่มใช้ภาษาพูดในลักษณะรูปประโยคที่สมบูรณ์ และเริ่มเข้าใจคำ และความหมายของคำมากขึ้น

4. การพัฒนาการสร้างประโยค (Development of Syntax) ระยะตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป เด็กเริ่มศึกษาไวยากรณ์อย่างแท้จริง และสามารถใช้ภาษาได้ดียิ่งขึ้น (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2521: 96-98)

กาญจนา ไพศาลภานุมาศ (2529: 2) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาภาษาของเด็กไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นปฏิบัติการสะท้อน (Reflexive Vocalization) เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงหนึ่งเดือนครึ่ง ทารกจะส่งเสียงโดยอัตโนมัติ และไม่มีความหมาย เพื่อตอบสนองสิ่งที่เร้าทั้งภายนอกและภายใน เช่น หิว เจ็บ และภายนอก เช่น แฉะและร้อน เป็นเสียงที่ไม่ซับซ้อนและไม่สามารถแยกความแตกต่างได้ พออายุเลย 1 เดือนไปแล้ว ทารกจะเปล่งเสียงตามความรู้สึกได้ ซึ่งผู้เลี้ยงดูพอจะแยกได้ว่าทารก เปล่งเสียงเพราะเหตุใด เช่น หิว เจ็บ ฯลฯ

2. ขั้นเล่นเสียง (Babbling Stage) อยู่ในช่วงอายุประมาณ หนึ่งเดือนครึ่งถึง 8 เดือน อวัยวะสำหรับพูดเจริญขึ้น ทารกเริ่มใช้ริมฝีปาก ลิ้น ลองทำเสียงต่างๆ โดยทำเสียงอ้อแอ้ในลำคอ ทารกรู้สึกว่าตนมีเสียง (Sound Awareness) จึงตั้งใจฟังและเลียนเสียงตนเองมากที่สุด จึง

มักกล่าวว่าเป็นระยะเสียง (Vocal Play) แม้ว่าเสียงทารกในวัยนี้ไม่เป็นภาษาแต่จะเป็นพื้นฐานการพัฒนาการพูดในขั้นต่อไป

3. ขั้นเลียนเสียง (Lalling Stage) เมื่ออายุประมาณ 9 เดือน อวัยวะในการพูดและการฟังเจริญขึ้น โดยเฉพาะประสาทรับเสียงและอวัยวะในการพูด ทารกจำเสียงพูดและเลียนเสียงของใกล้เคียงได้ ส่วนใหญ่จะเปล่งเสียงจากริมฝีปากและปลายลิ้น มักจะเป็นสระเดี่ยว เช่น อา หรือ อี ซึ่งเสียงจะแตกต่างกันไปในแต่ละชาติ

4. ขั้นเลียนเสียงซ้ำๆ (Echolalia) เริ่มเมื่อทารกอายุประมาณ 1 ขวบ เด็กจะเลียนเสียงของตนเอง แต่เลียนเสียงผู้อื่นอย่างจริงจัง เริ่มเข้าใจความหมายของเสียง ที่เลียนแบบ แต่ยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้งนัก แม้จะสามารถออกเสียงคำนั้นๆ ได้อย่างชัดเจนก็ตาม

5. ขั้นพูดภาษาได้จริง (True Speech) พัฒนาต่อจากข้อที่ 4 เมื่ออายุประมาณ 1 ปี เด็กจะเริ่มเรียนรู้คำต่างๆ ในภาษาของตน และเข้าใจสิ่งที่ผู้อื่นพูด เมื่อเด็กเรียนรู้คำต่างๆ แล้วนั้น ซึ่งพัฒนาการทางภาษาของเด็กจะผ่านระยะต่างๆ ดังนี้ (Dale. 1976: 8-10)

5.1 ระยะการใช้คำโดด (Holophrastic Speech) คือการใช้คำๆ เดียวที่มีความหมายแทนวลีหรือประโยค เช่น เด็กพูดว่า “บอล” เพื่อแทนประโยคที่ “ลูกบอลตกน้ำ” ซึ่งผู้ใหญ่สามารถตีความได้จากลักษณะท่าทางของเด็ก

5.2 ระยะการใช้ภาษาโทรเลข (Telegraphic Speech) คือการที่เด็กได้ใช้ภาษาย่อๆ ไม่ได้รวมประโยค เช่น อาจขาดประธานไป ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ต่อจากการใช้คำๆ เดียวแทนประโยค โดยเริ่มรวมคำ 2-3 คำ เข้าด้วยกันเพื่อสร้างประโยค เช่น “บอลไหน” แทนประโยคที่ว่า “ลูกบอลอยู่ไหน” ช่วงนี้อยู่ระหว่าง อายุ 1 ขวบครึ่ง – 2 ปี หลังจากระยะการใช้ภาษาแบบโทรเลข เด็กจะค่อยๆ เรียนรู้กฎเกณฑ์ในภาษา และสามารถใช้ประโยคที่ถูกต้องและซับซ้อนยิ่งขึ้น และเมื่ออายุ 6 ปี เด็กจะมีความสามารถในการใช้ภาษาได้เท่าเทียมกับผู้ใหญ่

พรวรรณ เหลืองสุวรรณ (2537: 63-66) กล่าวว่า พัฒนาการทางภาษาและการพูดของเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้

1. อายุแรกเกิดถึง 2 ขวบ เด็กแรกเกิดมักแสดงออกปฏิกิริยาด้วยวิธีอื่นที่ไม่ใช้ภาษาพูด เช่น การร้องไห้ การทำท่าทางต่างๆ เมื่อทารกเปล่งเสียงออกมาเป็นคำพูด คำส่วนใหญ่จะเป็นคำง่ายๆ เบื้องต้น เกี่ยวกับคำนามที่มุ่งถึงสิ่งของและบุคคลต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมและคำกริยาที่แสดงอาการของท่าทาง ยืน นั่ง นอน เด็กอายุ 18 เดือน สามารถพูดได้ประมาณ 10 คำ และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ถึง 30 คำ เมื่ออายุประมาณ 2 ขวบ การเรียนรู้คำศัพท์มากขึ้นเพียงได้นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาของเด็กตลอดจนการส่งเสริมและโอกาสที่จะได้เรียนรู้ เด็กหลายคนในวัยนี้จดจำคำตลาด และคำสบถจากคนใกล้ชิด แต่ไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริง เด็กวัยนี้มีความเจริญทางภาษามากขึ้น มักจะตั้งคำถามว่า อะไร ทำไม

2. อายุ 3 ขวบ สามารถเข้าใจภาษาพูดของผู้ใหญ่ ภาษาง่ายๆ เบื้องต้น ยังไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่มองไม่เห็น ยังไม่เข้าใจความหมายจากคำสั่งหรือคำขอร้องจากผู้ใหญ่ เนื่องจากพัฒนาการทางภาษาในวัยนี้เจริญเร็วมาก สามารถตั้งคำถามใหม่ๆ หรือเรียกชื่อใหม่ในสิ่งที่ตนไม่ทราบ หรือไม่เคยรู้จักมาก่อน

3. อายุ 4 ขวบ ให้ความสนใจในภาษาพูดของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะคำแสดงหรือคำอุทานเด็กเริ่มมีคำถามที่มีเหตุผลมากขึ้น การฟังนิทานเป็นสิ่งที่เด็กชอบ

4. อายุ 5 ขวบ เริ่มมีพัฒนาการทางภาษามากขึ้น สามารถเข้าใจคำพูดข้อความยาวๆ ของผู้ใหญ่ได้ดี พยายามพูดยาวๆ โดยเลียนแบบผู้ใหญ่ในการสร้างประโยค ชอบฟังนิทานประเภทเทพนิยาย

5. อายุ 6 ขวบ เด็กส่วนใหญ่จะสนใจในการพูด เด็กชอบสนทนากับเพื่อนๆ ชอบฟังเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ และสนใจอ่านนิยายที่มีภาพประกอบ

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางภาษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่แรกเกิด โดยเริ่มจากการทดลองเล่นกับเสียง พัฒนาไปถึงการใช้คำอย่างมีความหมายใช้ประโยคยาวขึ้น และท้ายสุดเด็กสามารถใช้ประโยคที่มีความซับซ้อนและมีความหมายมากขึ้นตามลำดับอายุ

1.5 ความพร้อมทางด้านภาษา

ความหมายของความพร้อม เป็นสภาวะของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างบังเกิดผล ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ การได้รับการฝึกฝนและการเตรียมตัว ความสนใจหรือแรงจูงใจพอที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือพอใจจะกระทำการสิ่งต่างๆ (พรณี ช.เจนจิต. 2522: 15)

สุโท เจริญสุข (2525: 46) กล่าวว่า ความพร้อม หมายถึงสภาพการเจริญเติบโตบวกความสนใจและความรู้เป็นรากฐาน ซึ่งสูงพอที่จะทำให้เด็ก เรียนรู้ได้โดยสะดวก อีกทั้งสามารถแสดงการกระทำหรือแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง (Response) เพื่อให้เกิดผลตามต้องการหรือตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ อาจจำแนกเป็น 2 ส่วนคือ ความพร้อมที่เป็นวุฒิภาวะทางด้านร่างกาย (Physical Maturity) และความพร้อมที่เป็นวุฒิภาวะทางสติปัญญา (Intellectual Maturity) (Cronbach. 1963: 45-51) ดังนั้น เด็กที่มีความพร้อมจะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เพราะเด็กถึงพร้อมซึ่งวุฒิภาวะย่อมจะเรียนรู้ด้วยความมั่นใจ จะไม่ประสบความล้มเหลว และเรียนรู้ได้เร็วในระยะเวลาอันสั้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2527: 747)

บันลือ พุกกะวัน (2519: 26) กล่าวว่า องค์ประกอบความพร้อมทางภาษาไว้ ดังนี้

1. ความพร้อมทางกาย ได้แก่ สุขภาพของเด็ก การใช้สายตา การฟัง การพูด (ชัดหรือไม่ชัด) ความสัมพันธ์ด้านกล้ามเนื้อมือกับตา เป็นต้น

2. ความพร้อมทางด้านสมอง ได้แก่ ความสามารถในการลำดับนิทานที่ตนได้ฟังหรือดูภาพและ ดับภาพได้ สติปัญญาดี จำได้แม่นยำ สามารถเข้าใจคำสั่งได้ง่าย

3. ความพร้อมด้านอารมณ์ ได้แก่ การรู้จักควบคุมอารมณ์ สามารถทำงานเป็นหมู่ เล่นเป็นหมู่ ไม่แย่งสิ่งของกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกันบ่อยๆ

4. ความพร้อมในด้านจิตวิทยา ได้แก่ มีความสนใจในการอ่าน (ภาพหรือหนังสือ) มีช่วงความสนใจยาว รู้จักฟังอย่างตั้งใจ ใช้ภาษาได้ดีพอสมควร เป็นต้นพัฒนาทางภาษาของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ ด้าน

ดาวนิง; และแธคเคอรี (จุฬา สุขใส. 2545: 28; อ้างอิงจาก Downing; & Thackrey. 1971: 14-15) แบ่งองค์ประกอบความพร้อมทางภาษาของเด็กไว้ ดังนี้

1. องค์ประกอบทางกาย (Physical Factors) ได้แก่ การบรรลุวุฒิภาวะด้านร่างกายทั่วไป เช่น การมองเห็น การได้ยิน อวัยวะที่ใช้พูดปกติ

2. องค์ประกอบทางสติปัญญา (Intellectual Factors) ได้แก่ การบรรลุวุฒิภาวะทางด้านสติปัญญา ได้แก่ ความพร้อมทางด้านสติปัญญาโดยทั่วไป ความสามารถในการรับรู้ (Perception) ความสามารถในการจำแนกภาพและเสียง (Discrimination) ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล เกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้านการเรียนอ่าน

3. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors) ได้แก่ ภาษาที่ได้รับจากจากทางบ้านและประสบการณ์ทางสังคม

4. องค์ประกอบด้านอารมณ์ แรงจูงใจและบุคลิกภาพ (Emotional Factors Motivation and Personality Factors) ได้แก่ ความมั่นคงทางอารมณ์ และความต้องการที่จะเรียนรู้ทางภาษา

ทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์ (2528: 14) กล่าวว่า ความพร้อมทางภาษาหมายถึง การเข้าใจความหมายของคำ การเข้าใจความหมายของประโยค ความสามารถในการจำเรื่องราวที่ได้รับฟังแล้วสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้นั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญของความพร้อมทางภาษาเช่นกัน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของความพร้อมทางภาษามีความเกี่ยวข้องของวุฒิภาวะทางด้านร่างกาย สติปัญญา สิ่งแวดล้อม รวมถึงจิตวิทยาที่เป็นแรงกระตุ้น ทำให้เด็กเกิดความต้องการที่อยากจะเรียนรู้ภาษา

1.6 สาเหตุที่ต้องมีการเตรียมความพร้อม

อัญชลี แจ่มเจริญ บังอร ทองพูนศักดิ์ และพันทิวา ไทเอนทร์ (2526: 29) กล่าวว่า สาเหตุสำคัญที่ต้องเตรียมความพร้อม ดังนี้

1. เด็กเข้าเรียนใหม่ยังไม่พร้อมที่จะเรียนหนังสือ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะสายตาของเด็กยาวผิดปกติ เมื่อใช้สายตานานเกินไปเด็กอาจจะเหนื่อย ครูจึงต้องเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กเสียก่อน

2. เด็กที่เข้าใหม่ต้องสัมผัสกับสังคมใหม่ที่เด็กไม่คุ้นเคย เช่น พบกับเพื่อนใหม่ ครูใหม่ สถานที่ใหม่ จึงทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ เพราะปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้

3. เด็กเข้าใหม่จากสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน ภูมิหลังการใช้ภาษาต่างกัน บางคนพูดได้คล่องแคล่ว เพราะได้รับการฝึกมาก่อน บางคนมาจากครอบครัวที่ไม่สนใจในลูกหลานของตน บางคนพูดภาษาถิ่น เป็นหน้าที่ที่ครูจะต้องสังเกตไว้

4. เด็กเข้าใหม่มีประสบการณ์ที่ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะประสบการณ์ทางการเรียนรู้ บางครอบครัวฝึกฝนเด็กไว้ก่อนจึงทำให้มีความพร้อมมาก

สนิท สัตโยภาส (2532: 39-40) กล่าวว่า ความสำคัญของการเตรียมความพร้อมไว้ดังนี้

1. เป็นการปูพื้นฐานความรู้ ก่อนที่เด็กจะเรียนภาษา ให้อยู่ในระดับเดียวกันเพราะเด็กแต่ละคนมาจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน มีความสามารถและประสบการณ์ต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้เด็กทุกคนมีพื้นฐานเท่าเทียมกัน จึงควรมีการเตรียมความพร้อมในการเรียนภาษาเสียก่อน

2. การเรียนภาษาเป็นเรื่องที่ยากสำหรับเด็กเล็กๆ เพราะภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ มีความซับซ้อนโดยเฉพาะภาษาไทย ซึ่งมีพยัญชนะถึง 44 รูป สระ 32 เสียง วรรณยุกต์ 4 รูป แต่มี 5 เสียง ซึ่งผู้เรียนจะต้องอาศัยอวัยวะต่างๆ ที่ใช้ในการรับรู้ทางภาษา และประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้ง หู ตา ปาก ลิ้นและมือ

3. เมื่อเด็กมาโรงเรียนซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมใหม่ มีสมาชิกซึ่งเด็กไม่คุ้นเคยมีกฎเกณฑ์ให้ทุกคนปฏิบัติตาม เด็กจะทำอะไรตามใจตนเองไม่ได้ เด็กต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อมใหม่ การเตรียมพร้อมทางด้านสังคมและอารมณ์จะช่วยเด็กได้

สรุป สาเหตุที่ต้องเตรียมความพร้อมเพราะว่า เด็กจะต้องพบกับสังคมใหม่ สถานที่ใหม่ ต้องอยู่ในกฎเกณฑ์ เด็กมาจากสิ่งแวดล้อมและภูมิหลังการใช้ภาษาต่างกัน จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ก่อน เพื่อจะได้เป็นการปูพื้นฐานความรู้ ก่อนที่เด็กจะเรียนภาษาเพราะการเรียนภาษาเป็นเรื่องยากสำหรับเด็กเล็กๆ

1.7 แบบทดสอบความพร้อมทางภาษา

การสร้างแบบทดสอบความพร้อมสำหรับเด็กปฐมวัย ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ (ทิพย์สุดา สุขเมธเสนีย์. 2528: 15)

1. ไม่มีตัวหนังสือในการทดสอบ เนื่องจากเด็กยังอ่านหนังสือไม่ออกให้ใช้รูปภาพแทน

2. มีเลือกตอบเพื่อต้องการทราบว่าเด็กเกิดความรู้และมีพัฒนาการทางภาษาอย่างไร

3. จำนวนข้อในแบบทดสอบต้องไม่มากเกินไป เนื่องจากเด็กมีสมาธิและช่วงความสนใจสั้น ถ้ามีจำนวนข้อมากต้องแบ่งเป็นตอนๆ หรือมีการพักเป็นช่วง

แบบทดสอบความพร้อมทางภาษา ของกรมวิชาการ สำหรับเด็กประถมศึกษาตอนต้น
มี 7 องค์ประกอบคือ (กรมวิชาการ. 2519: 6-9; อ้างอิงมาจาก อรุณี พึ่งรุ่ง. 2528: 17)

1. ความเข้าใจในการฟัง
2. การจำแนกภาพด้วยสายตา
3. การจำแนกเสียงที่คล้ายคลึงกัน
4. การใช้สายตา และกล้ามเนื้อมือให้สัมพันธ์กัน
5. คำศัพท์
6. การทำตามคำสั่ง
7. การหาความสัมพันธ์ระหว่างภาพและสัญลักษณ์

พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ (2537: 106-111) กล่าวว่า การวัดความพร้อมทางภาษา
ที่เหมาะสมกับเด็กเล็กนั้น ในการวัดจะวัดโดยใช้รูปภาพที่มีความหมาย หรือรูปภาพที่ไม่มี
ความหมายเป็นส่วนประกอบ สามารถวัดได้โดยแบ่งเป็น

1. หาคำตรงกันข้ามหรือภาพที่ตรงกันข้าม
2. หาความหมายที่ใกล้เคียงกันที่สุด
3. หาคำที่เกี่ยวข้องกัน
4. หาหรือเติมภาพที่หายไป
5. วัดความเข้าใจทางภาษา หรือการรับรู้ทางภาษา

ประภาพันท์ นิลอรุณ (2530: 6) จิระภา กัญธิยาภรณ์ (2532: 5) และ อรุณี เหลือง
หิรัญ (2533: 7) สร้างแบบทดสอบเพื่อประเมินความพร้อมทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย โดย
พิจารณาถึงองค์ประกอบทางภาษา 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความสามารถในการจำแนกภาพ
2. ความสามารถในการจำแนกเสียง
3. ความสามารถในการรู้คำศัพท์
4. ความเข้าใจในการฟัง
5. ความสามารถในการใช้สายตาและกล้ามเนื้อมือให้สัมพันธ์กัน
6. ความสามารถในการหาความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับสัญลักษณ์

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการประเมินความพร้อมของเด็ก ประกอบด้วย ประเด็น
สำคัญดังนี้คือ ความเข้าใจในการฟัง ความสามารถในการใช้สายตาและกล้ามเนื้อมือให้สัมพันธ์กัน
และความสามารถในการหาความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับสัญลักษณ์

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัย

มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทักษะทางภาษาของเด็กทั้งในประเทศและต่างประเทศหลายท่าน ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในต่างประเทศ

เทมปลิน (พุลสุข สุขเสริม 2551:13; อ้างอิงจาก Templin. 1957: 127) ศึกษาเปรียบเทียบความซับซ้อนและความยาวของประโยคในเด็กอายุ 3-6 ปี ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ความยาวของประโยคที่เด็กพูดจะเพิ่มขึ้นตามอายุ ระดับสติปัญญา และฐานะทางสังคม เศรษฐกิจที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กหญิงมีทักษะทางภาษาสูงกว่าเด็กผู้ชายเพียงเล็กน้อย และเด็ก 3 ขวบไม่สนใจเรื่องไวยากรณ์ ต่อมาในปี ค.ศ. 1961 รัสเซลล์ (Russell. 1961: 120) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในการอ่านกับความถี่รวบยอดพบว่า การอ่านที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้อ่านจำเป็นต้องจับใจความสำคัญของเรื่องได้ หรือมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี ผู้อ่านจำเป็นต้องจับใจความสำคัญของเรื่องได้ หรือมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี สำหรับความเข้าใจในสิ่งที่อ่านและเด็กที่มีความถี่รวบยอดถูกต้องย่อมแสดงถึงความสำเร็จในการอ่านและการเรียนรู้ สำหรับในปี ค.ศ. 1985 ฮิปเปิล (Hipple.1985) ศึกษาการจัดกิจกรรมการเขียนบันทึกกับเด็กอนุบาลเป็นเวลา 1 ปี ผลการวิจัยพบว่า เด็กให้ความสนใจกิจกรรมดังกล่าวมาก เด็กที่มีทักษะการฟัง การพูด การอ่านสูงขึ้น มีความเข้าใจและพัฒนาการด้วยตนเอง และในปี ค.ศ. 1990 บ็อกซ์ (Box. 1990) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การอ่านร่วมกันที่มีต่อความถี่รวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือและหนังสือและเค้าโครงเรื่องของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า เด็กมีความถี่รวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือ หนังสือ การอ่านเบื้องต้น และความเข้าใจในเค้าโครงเรื่องสูงขึ้น

งานวิจัยในประเทศ

กานต์ รัตนพันธ์ (2532: 60) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้และไม่ได้ใช้จดหมายข่าวแบบสื่อสารของภาษา ศึกษากับเด็กอายุ 5-6 ปี โรงเรียนวัดนางนอง จำนวน 64 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 32 คน รับการจัดประสบการณ์ทางภาษาโดยผู้ปกครองใช้จดหมายข่าวแบบสื่อสารสองทาง และกลุ่มควบคุม 32 คน ไม่ได้รับจดหมายข่าวแบบสื่อสารสองภาษา เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่าความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองที่ใช้จดหมายข่าวแบบสื่อสารสองภาษาสูงกว่าผู้ปกครองที่ไม่ใช้จดหมายข่าวแบบสื่อสารสองภาษาสูงกว่าผู้ปกครองที่ไม่ใช้จดหมายข่าวแบบสื่อสารสองภาษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สถิรินทร์ อยู่คงแก้ว (2541: 60-61) ทำการศึกษาเกี่ยวกับทักษะทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสรุปกิจกรรมในวงกลมโดยใช้เทคนิคการสร้างสมุดเล่มใหญ่กับเด็กปฐมวัย อายุ 3-4 ปี โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา จำนวน 10 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการสรุปกิจกรรมในวงกลมโดยใช้เทคนิค การสร้างสมุดเล่มใหญ่กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสรุปกิจกรรมในวงกลมตามแผนการจัดประสบการณ์มีทักษะทางภาษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาเรื่องของความพร้อมทางภาษาและองค์ประกอบของความบกพร่องทางภาษา ตลอดจนทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่า ความพร้อมทางภาษานั้นมีความสำคัญยิ่ง เด็กปฐมวัยควรได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างถูกต้องและเป็นไปตามขั้นตอน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพูด

2.1 ความหมายของการพูดของเด็กปฐมวัย

เปลื้อง ณ นคร (2540: 2) กล่าวว่า คำพูดทำให้มนุษย์มีเสรีภาพ ผู้ใดไม่สามารถแสดงความคิดเห็นของตน ผู้นั้นคือ ทาส เพราะการพูด เป็นการแสดงเสรีภาพ

สุภาวดี ศรีวรรณ (2542: 86) กล่าวว่า การพูด หมายถึง พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคล ด้วยการใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง อากัปกริยา ท่าทาง แววตา เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกความคิด ความต้องการของผู้พูดไปสู่ผู้ฟังเกิดความเข้าใจและตอบสนองได้ การพูดเป็นเครื่องมือสำคัญของการติดต่อสื่อสารที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต การฝึกพูดเป็นพื้นฐานที่จะช่วยฝึกทักษะด้านภาษาได้เป็นอย่างดี สรุปได้ว่า การพูด หมายถึง การแสดง

กรรณิการ์ วาจาบัณฑิตย์ (2536: 12) กล่าวว่า การพูด คือการสื่อสารความคิด ความรู้สึก ความรู้ประสบการณ์ และความต้องการของผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง เพื่อสื่อความหมายให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ โดยใช้ภาษา น้ำเสียง และอากัปกริยาเป็นสื่อ

นิตยา ประพฤติกิจ (2536: 151) กล่าวว่า การพูดเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดสอบความคิดของตนเอง แสดงความรู้สึก เพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ พัฒนาความสามารถด้านการฟัง สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ฝึกฝนการใช้คำและโครงสร้างภาษา และให้ความสนุกสนาน ยิ่งเด็กอายุน้อยเท่าไรก็ยิ่งพูดน้อยลงเท่านั้น เพราะเด็ก ๆ จะใช้พลังงานทางกายเพื่อให้ได้สิ่งที่เขาต้องการ เช่น เด็กจะหยิบหรือกระซอกจากผู้อื่น เดินข้าม กัด ข่วน ร้องไห้ หรือตะเบ็งเสียง โดยไม่ใช้คำพูดเหมือนเด็กที่โตแล้ว แต่เมื่อเด็กพัฒนาทางด้านวุฒิภาวะแล้ว เด็กจะพัฒนาทางด้านการใช้ภาษา (คำพูด) ด้วย

จุฑา สุกลใส (2545: 17) กล่าวว่า การพูด หมายถึง การแสดงความรู้สึกจากการได้ฟังและการคิด แล้วสื่อออกมาให้ผู้อื่นได้เข้าใจ อาจเป็นการแสดงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความรู้ และประสบการณ์ โดยการเปล่งเสียงออกมาเป็นถ้อยคำ ซึ่งต้องอาศัยขบวนการต่างๆ ทำงานอย่างต่อเนื่องและประสานกัน คือ ขบวนการหายใจ ขบวนการเปล่งเสียง ขบวนการแปรเสียงและการกำหนดเสียงเพื่อให้ผู้ฟัง ฟังแล้วเข้าใจได้อย่างถูกต้อง

นงเยาว์ คลินิกคลาย (2543: 14) กล่าวว่า การพูดเป็นการสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยใช้ภาษา เพื่อสื่อความหมายให้ผู้ฟังรู้หรือเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดหรือความต้องการของตน และสำหรับเด็กปฐมวัยการพูดเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสื่อสารความรู้สึกนึกคิด หรือความต้องการของตนให้ผู้อื่นได้ทราบ

สรุปได้ว่า การพูดเป็นการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น โดยการเปล่งเสียงออกมาเป็นถ้อยคำเพื่อส่งสารให้ผู้ฟังเข้าใจ ความต้องการ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ซึ่งการพูดของเด็กปฐมวัยจะต้องอาศัยกระบวนการต่างๆ ทำงานต่อเนื่องและประสานกัน

2.2 ความสำคัญของการพูดของเด็กปฐมวัย

วรรณิ โสมประยูร (2537: 98) กล่าวว่า การพูดเป็นการสื่อสารที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมากที่สุด เพราะคำพูดเป็น เครื่องมือสื่อความคิดที่รวดเร็วแพร่หลายได้ผลอย่างยิ่ง นอกจากจะพูดในโอกาสทั่วไปในชีวิตประจำวันแล้วยังมีโอกาสนั้นๆ ที่ต้องพูดอย่างเป็นทางการหรือพูดในเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นการเผยแพร่หรือถ่ายทอดความรู้และความคิดเห็นที่นับว่าสำคัญ

สมาพร สามเตี้ย (2545: 19) กล่าวว่า การพูดมีความสำคัญสำหรับมนุษย์เป็นอันมากเนื่องจากเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายที่ดีที่สุดในระหว่างผู้พูดและผู้ฟังได้รวดเร็วกว่าการสื่อความหมายด้วยวิธีอื่น ๆ การพูดเป็นการได้เห็นได้ทราบถึงความต้องการของผู้พูดต่อผู้ฟังได้เป็นอย่างดีทั้งยังช่วยสร้างความเข้าใจต่อมนุษย์ด้วยกัน เนื่องจากการพูดต้องใช้ระดับเสียงตามสถานการณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมและได้เห็นท่าทางในการพูด

สุภาวดี ศรีวรรณะ (2542: 63-64) กล่าวว่า การพูดเป็นเครื่องมือสำคัญของการติดต่อสื่อสารที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต การฝึกพูดเป็นพื้นฐานที่จะช่วยฝึกทักษะด้านภาษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งจุดประสงค์ของการฝึกพูดมี ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กพัฒนาการพูดได้คล่องเป็นธรรมชาติ ได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ๆ
2. พัฒนาความสามารถในการพูดได้ชัดเจน ได้ฝึกเสียงที่เป็นปัญหาสำหรับเด็ก เช่น เสียง “ล” นอกจากนี้ยังควรพูดด้วยเสียงที่น่าฟัง รื่นหู ไม่ดัง ไม่ค่อยจนเกินไป มีความมั่นใจในการพูด

3. พูดถูกต้องจนเป็นนิสัย เช่น เด็กๆ มักจะพูดประโยคปฏิเสธว่า “ผมเปล่าทำ” ต้องแก้เป็น “ผม ไม่ได้ทำครับ” หรือ “ไม่ได้ทำค่ะ”

4. เพื่อใช้ภาษาเป็นเครื่องมือติดต่อสังคมกับเพื่อนๆ และบุคคลอื่นๆ การที่เด็กจะเป็นที่น่าคบหาสมาคมด้วยย่อมต้องมีภาษาที่สุภาพ ดังนั้นการให้การศึกษาแก่เด็กวัยนี้ย่อมจะต้องฝึกเด็กให้รู้จักใช้คำสุภาพทั้งหลาย เช่น คำว่า “ขอโทษ” “ขอบคุณ” “ขอใจ” โดยต้องเป็นแบบให้เด็กและต้องให้เด็กใช้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้จะต้องให้รู้จักกาลเทศะด้วย เสียงที่พูดในห้องเรียนย่อมจะต้องดังเหมือนเสียงที่ใช้ในสนาม

5. เพื่อพัฒนาความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่นคือไม่เพียงแต่แสดงความคิดเห็นของตนเท่านั้น แต่ยังสามรถเข้าใจสิ่งที่คนอื่นพูด สามารถพูดสิ่งที่ผู้อื่นกล่าวไว้ได้

6. การฝึกเลียนเสียงคำพูดก่อนที่จะบรรยายเรื่องราวต่างๆ หากไม่ฝึกในเรื่องนี้เด็กบางคนจะเล่าเรื่องไม่ตรงจุด เช่น เด็กอาสาจะเล่าเรื่อง “ไปเที่ยวทะเล” แทนที่จะพูดถึงการไปทะเล เด็กบางคนจะมั่วพะวงแต่จุดไม่สำคัญ เช่น มั่วแต่พูดเกี่ยวกับการแต่งตัว การซื้อของต่างๆ สำหรับการเดินทาง ครูอาจต้องช่วยเตือนเด็กให้พูดเข้ามาหาเรื่องอีกทีหนึ่ง

7. เรียนรู้เกี่ยวกับภาษา เช่น หลักของการออกเสียง เสียงวรรณยุกต์ การเว้นวรรคการเรียบเรียงคำให้เป็นประโยค และคำบางคำมีความหมายได้หลายอย่าง

สรุปได้ว่า การพูดมีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เป็นการสื่อความเข้าใจระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง โดยเฉพาะในเด็กปฐมวัยควรฝึกทักษะทางการพูดให้แก่เด็ก เช่น การออกเสียงวรรณยุกต์ การใช้คำในโอกาสต่างๆ และที่สำคัญการเป็นแบบอย่างทางการพูดของผู้ใหญ่ เพื่อเป็นพื้นฐานทางภาษาที่ดีแก่เด็กต่อไป

2.3 พัฒนาการความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย

ภาษาและการพูดเป็นสิ่งที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยตามทฤษฎีและแนวคิดของการ์ตเนอร์ (Gardner) ในทฤษฎีพหุปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540: 138) ที่กล่าวว่าสติปัญญาทางด้านภาษา (Linguistic Intelligence) ว่าทักษะทางภาษานับเป็นส่วนหนึ่งของสติปัญญามาโดยตลอด ดังนั้นการพูดจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับเด็กปฐมวัยที่จะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

ฉลองรัฐ อินทรีย์ (2522: 75-76) กล่าวว่า พัฒนาการทางการพูดแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นปฏิกิริยาสะท้อน (Reflexive Vocalization) เป็นการพูดของเด็กทารก คลอดใหม่ การออกเสียงเป็นไปโดยอัตโนมัติ ยังไม่มีความหมาย ซึ่งต่อมาเมื่อมีอายุประมาณหนึ่งเดือนครึ่ง ทารกจะเปล่งเสียงต่างๆ กันได้ตามความรู้สึกของตนเอง เช่น ชอบ ไม่ชอบ ง่วง หิว เป็นต้น

2. ขั้นเล่นเสียง (Babbling Stage) เป็นการพูดของเด็กทารกอายุตั้งแต่หนึ่งเดือนครึ่งถึงอายุแปดเดือน ซึ่งอวัยวะในการเปล่งเสียง และการฟังเสียงเริ่มมีการพัฒนามากขึ้น เช่น ปาก ลิ้น หู ทารกจะได้ยินเสียงผู้อื่นและเสียงของตนเอง และมีความสุขในการเล่นเสียงที่ตนได้ยิน ทารกจะเริ่มมีความรู้สึกนึกคิด เข้าใจแยกแยะออกได้ว่า ตนเองและสิ่งแวดล้อมเป็นคนละส่วนกัน ซึ่งเมื่อเขาอายุน้อยกว่าแปดเดือน เขาจะมีความเข้าใจว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นส่วนหนึ่งของเขา เช่น ขวดนม หมอนที่เขาใช้ ต่อมาเมื่อเขาอายุเพิ่มมากขึ้นจนถึงอายุแปดเดือน ทารกจะพยายามลองทำเสียงต่างๆ ทุกชนิด ซึ่งเป็นการซ้อมเสียงก่อนที่จะสามารถเปล่งออกมาเป็นคำพูดต่อไป

3. ขั้นเลียนเสียง (Lalling Stage) เป็นการพัฒนาการในการพูดของทารกอายุประมาณเก้าเดือน ทารกจะสนุกในการเลียนเสียงที่เขาได้ยินต่อจากการเล่นเสียงของตนเอง ประสาทของการรับเสียง ที่เขาได้ยินต่อจากการเล่นเสียงของตนเอง ประสาทของการรับเสียงจะมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และสามารถจับเสียงผู้อื่นพูดประสาทสามารถจับภาพการเคลื่อนไหวของริม

ฝึกปากได้แล้ว ทำให้เด็กมีความสุขที่จะเลียนเสียงผู้อื่น มากกว่าการเลียนเสียงผิดๆ ถูกๆ และยังไม่ค่อยเข้าใจความหมายของเสียงพูดของผู้ใหญ่นัก เด็กหูหนวกไม่สามารถพัฒนาทางด้านภาษาถึงขั้นที่สามนี้เป็นขั้นที่ทารกเริ่มพูดภาษาแม่ของตน (ภาษาแม่ หมายถึง ภาษาที่เราได้มาแต่แรกเราได้รับการเลี้ยงดูให้เติบโตมาในภาษาใดภาษานั้นก็กลายเป็น “ภาษาแม่” ของเรา)

4. ขั้นรู้ความหมายของเสียงที่ได้ยิน (True Speech) เป็นการพัฒนาการใช้ภาษาของทารกตั้งแต่อายุหนึ่งเดือนถึงสองปีครึ่ง โดยทารกจะให้ความสนใจ การใช้เหตุผล การเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่ทารกได้รู้ได้เห็น เช่น ทารกจะเริ่มเข้าใจความหมายของคำว่า “แม่” คือ ผู้ที่เลี้ยงตน ให้ความรัก ความอบอุ่น ต่อมาเด็กจะค่อยๆ หัดพูดทีละคำก่อน แล้วจึงหัดใช้วลี ต่อมาเป็นประโยค ซึ่งยังไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เรื่อย ๆ มาสามารถพูดอย่างถูกต้องตามหลักภาษาของชาตินั้นๆ

ลี และรูบิล (จุฬารัตน์ อินุพัฒน์. 2543: 13; อ้างอิงจาก Lee; & Rubin. 1997: 133) กล่าวว่า พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยแบ่งตามเกณฑ์ ดังนี้

อายุ 0-2 ปี จะเริ่มทดลองเล่นเสียง ทดลองใช้ริมฝีปาก ลิ้น สายเสียงกลองเสียงว่า ถ้าทำให้ลมผ่านแล้วจะเกิดอะไรขึ้น และทดลองบังคับกล้ามเนื้อในการพูดต่างๆ จะเกิดคำพูดคำแรกระหว่างอายุ 10-18 เดือน ในปกติจะเริ่มใช้ประโยค 1-2 คำได้ แต่ยังไม่นิยมใช้ภาษาท่าทางมากและชอบที่จะใช้เสียงสูงๆ ต่ำๆ

อายุ 2-5 ปี ใช้คำที่มีความหมายมากขึ้น ลักษณะการพูดเริ่มคล้ายผู้ใหญ่ ใช้ประโยคยาวขึ้นและมีความหมายมากขึ้น มักพบว่าจะมีพัฒนาการอย่างมากและซับซ้อน ในการใช้คำและประโยคโดยเฉพาะช่วงอายุ 4-5 ปี

อายุ 5-7 ปี ใช้ประโยคที่มีความหมายซับซ้อนเด่นชัด อธิบายหรือบรรยายเหตุการณ์หรือรูปภาพได้มีความหมายมากขึ้น สามารถใช้เชื่อมประโยคและอธิบายความคิดตัวเองได้

เบญจมาศ พระธานี (2540: 9-11) สรุปขั้นตอนของพัฒนาการด้านการพูดไว้ ดังนี้

1. เสียงแสดงปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex sounds) อายุ 0-2 เดือน เป็นขั้นแรกของการเรียนรู้ภาษาและการพูด ตั้งแต่เด็กร้องไห้ตอนแรกคลอด ซึ่งเป็นการแสดงถึงการพัฒนาการทำงานของอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงและหายใจที่จะเป็นพื้นฐานของการพูดต่อไป การร้องไห้ระยะต่อมาจะแสดงถึงความต้องการของเด็กได้หลายอย่าง เช่น หิว เปียก หรือตกใจ เป็นต้น

2. เสียงอ้อแอ้ (Babbling) อายุ ๑/๒ เดือน – 2 ปี เป็นขั้นที่เด็กส่งเสียงด้วยความพอใจที่ได้เคลื่อนไหวอวัยวะที่ใช้ในการพูด โดยจะเลียนแบบเสียงของตัวเองซ้ำๆ เสียงอ้อแอ้นี้เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณของความเป็นมนุษย์ จึงพบได้ในเด็กทุกคนแม้กระทั่งเด็กหูหนวกหูตึง แต่การส่งเสียงอ้อแอ้ในเด็กเหล่านี้จะไม่พัฒนาต่อไปตามปกติเพราะไม่ได้ยินเสียงของตัวเอง

3. การส่งเสียงเพื่อสื่อความหมาย (Socialized Vocal Play) อายุ 5-6 เดือน เป็นขั้นที่เด็กเริ่มส่งเสียงเพื่อการสื่อสารกับผู้อื่นโดยเด็กจะฟังเสียงอื่นและส่งเสียงโต้ตอบเป็นครั้งคราว

ขั้นที่คาบเกี่ยวกับการส่งเสียงอ้อแอ้ ซึ่งบางครั้งเด็กจะส่งเสียงอ้อแอ้เล่นคนเดียวบางครั้งส่งเสียงเพื่อโต้ตอบคนรอบข้าง

4. คำแรกที่มีความหมาย (The first Meaningful Word) อายุ 8-10 เดือน เป็นขั้นที่เด็กเริ่มเข้าใจคำพูดที่เคยได้ยินจากการเชื่อมโยงคำพูดกับเหตุการณ์ต่างๆ แล้วสะสมเป็นความรู้ภายใน เมื่อเด็กมีความพร้อมเด็กจะเลียนแบบการออกเสียงผู้อื่น และออกเสียงคำคำนั้นได้ถูกต้องในเวลาต่อมา

5. วลี ประโยค และภาษาเด็ก (Phrases, Sentences, and Jargon) อายุ 12-24 เดือน เป็นขั้นที่เด็กเริ่มเป็นคำที่ยาว 2 พยางค์ หรือคำ 2 คำรวมกันเป็นวลี และประโยค ซึ่งมีความซับซ้อนมากขึ้นตามอายุ โดยเฉลี่ยเด็กอายุ 1 ปี จะพูดวลีหรือประโยคที่ยาว 1 คำ เด็กอายุ 2 ปี จะพูดวลีหรือประโยคที่ยาว 2 คำ เด็กอายุ 3 ปี จะพูดวลีหรือประโยคที่ยาว 3 คำ และเด็กอายุ 4 ปี จะพูดวลีหรือประโยคที่ยาว 4 คำ แต่ในบางครั้งเด็กจะมีการทดลองใช้คำศัพท์ใหม่ๆ ซึ่งอาจจะมีลักษณะของการหยุดคิด (Pause) พูดซ้ำๆ ใช้คำ อ้อ อ้า บ่อยๆ คล้ายคนติดอ่าง (Normal Disfluency) ลักษณะการพูดเช่นนี้เกิดขึ้นในช่วงที่เด็กอายุ 2-6 ปี ซึ่งจะค่อยๆหายไปเมื่อเด็กเรียนรู้การพูดคำศัพท์ต่างๆ มากขึ้น หรือในบางครั้งเด็กเองอยากพูดอยากอธิบายบางสิ่งบางอย่างแต่ไม่ทราบว่าจะใช้คำศัพท์อะไร เด็กจะใช้พยางค์ที่ไม่มีความหมายปนกับพยางค์ที่มีความหมาย Jargon (การพูดลักษณะเช่นนี้จะหายไปเมื่อเด็กมีอายุ 2 ½ ปี เพราะเด็กมีการขยายคำศัพท์มากขึ้นแล้ว)

6. พัฒนาการแปรเสียง เสียง จังหวะ และภาษา (Articulation, voice, Rhythm, and Language Development) อายุ 5-7 ปี เป็นขั้นที่เด็กมีการเรียนรู้การใช้เสียงพูดให้ถูกต้องและมีการขยายคำศัพท์โครงสร้าง และความซับซ้อนของประโยคมากขึ้น เด็กจะพัฒนาสิ่งเหล่านี้ได้ค่อนข้างสมบูรณ์ใกล้เคียงผู้ใหญ่ราวอายุ 7-8 ปี

ฝ่ายวิชาการอนุบาลรักลูก (รักลูก. 2534: 3-4) กล่าวว่า พัฒนาการทางการพูดของเด็กก่อนวัย 2 ขวบว่าเป็นระยะก่อนที่จะเริ่มพูดเป็นคำพูด และหลังจาก 2 ขวบเป็นต้นมา คือระยะของการพูด ซึ่งระยะนี้โดยเฉพาะ 3-6 ขวบ ภาษาของเด็กจะพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยเด็กเริ่มเข้าใจหลักไวยากรณ์อย่างง่าย และสามารถที่จะสร้างประโยคที่ยากขึ้นได้อีกด้วย

เด็กอายุ 3 ขวบ จะเรียนรู้คำใหม่ๆ ได้อีกประมาณ 1,000 คำ สามารถใช้ประโยคที่ประกอบด้วยคำ 3 คำ เช่น หนูหิวข้าว น้องไม่สบาย ชอบตั้งคำถาม ทำไม และ ที่ไหน ใช้คำ

เด็กอายุ 4 ขวบ สามารถเล่าเรื่องจากภาพด้วยประโยคง่ายๆ ได้ ใช้คำเรียกบุคคลที่เป็นญาติว่า พี่ น้อง ตา ยาย ย่า ปู่ ใช้สรรพนามแทนบุคคลหรือวัตถุอื่นว่า เธอ เขา มัน ใช้คำเชื่อมประโยคถูกต้อง เช่น และ กับ แต่เด็กอายุ 5-6 ขวบ จะสามารถเล่าเรื่องต่างๆ ได้ดี เล่าเรื่องซ้ำขึ้นหรือต่อคำพูดสนุกๆ ได้ สามารถจัดลำดับ และเล่าเรื่องหรือนิทานจากภาพที่ต่อเนื่องกัน 5 ภาพ ซึ่งมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็ก สามารถสนทนา แสดงความคิดเห็นได้ ตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ได้ เข้าใจและใช้คำบุพบทและคำสันธานง่ายๆ หนังสือวางอยู่บนโต๊ะ หนูไปเที่ยวกับคุณพ่อ คุณแม่และน้องเป็นต้น

เฮอร์ล็อก (นิรันดร์ รอดเอี่ยม. 2531: 20-23; อ้างอิงจาก Hurlock. 1978; Child Development. 185-186) สรุปได้ ดังนี้

1. ความเข้าใจภาษาที่ผู้อื่นพูด (Comprehension) ความสามารถที่จะเข้าใจคำพูดของผู้อื่น ต้องอาศัยความรู้ศัพท์ต่างๆ เป็นพื้นฐานทำนองเดียวกับที่ผู้เรียนเรียนภาษาต่างประเทศ ต้องรู้ศัพท์มากพอควร จึงจะจับความได้ และอาจเข้าใจภาษาก่อนจะพูดได้เด็กก็เช่นกัน เด็กอาจเข้าใจท่าทางการพูด การกระทำ แต่อาจไม่เข้าใจคำประโยคที่พูด ในการพัฒนาความเข้าใจนั้น เด็กอาจมีการตอบสนองต่อทั้งลีลาการพูดและสำเนียงที่เขาได้ยินในสภาพการณ์ต่างๆ เด็กจะเรียนรู้ความหมายของคำจาก สถานการณ์จากท่าทาง เช่น การยิ้ม สุ่มเสียงที่พูด

2. การเรียนรู้คำศัพท์ (Vocabulary Learning) พิจารณาได้ 2 ด้าน คือ

2.1 คำศัพท์ทั่วไป ได้ลำดับขั้นของคำศัพท์ไว้ ดังนี้

2.1.1 คำนาม เป็นคำแรกของเด็ก ซึ่งเกิดจากการเล่นเสียง

2.1.2 กริยา หลังจากที่เด็กได้เรียนรู้คำนามเพียงพอที่จะไปใช้เรียกชื่อคน และสิ่งของในสภาพแวดล้อมได้แล้ว เขาก็เริ่มที่จะเรียนรู้คำศัพท์โดยเฉพาะคำศัพท์ที่เป็นการแสดงท่าทาง เช่น ให้ เอาไป และถือไว้

2.1.3 คำคุณศัพท์ จะปรากฏให้เห็นได้ในราวขวบครึ่ง คำคุณศัพท์ง่ายๆ ที่ใช้ในเริ่มแรกได้แก่ “ดี” “เลว” “ชน” “ร้อน” และ “หนาว” ซึ่งจะใช้กับบุคคล อาหาร และของเล่น

2.1.4 กริยาวิเศษณ์ เด็กจะรู้จักใช้พร้อมๆ กับคำคุณศัพท์คำกริยาวิเศษณ์ที่ใช้ทั่วไป ก็มี “ที่นี่” และ “ที่นั่น” ในช่วงสองปีแรกเด็กเรียนรู้คำศัพท์ได้ช้า หลังจากนั้นในระยะก่อนเข้าเรียนจะเรียนรู้เร็วขึ้น และจะเรียนรู้อย่างรวดเร็วหลังจากเข้าโรงเรียนแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากการได้รับการสอนโดยตรงจากครู และจากการได้พบเห็นสิ่งต่างๆ มากขึ้น ผลจากการศึกษาค้นคว้าของนักจิตวิทยาหลายท่านพบว่า โดยเฉลี่ยเด็กประถมศึกษาปีที่ 1 จะรู้จักคำประมาณ 20,000 – 24,000 คำ หรือ 5-6% ของคำในพจนานุกรม ครั้นโตถึงชั้น ป.6 เด็กรู้จักคำศัพท์ประมาณ 50,00 คำและราว 80,000 คำ หรือ 22% ของคำในพจนานุกรมฉบับมาตรฐานสำหรับเด็กที่เริ่มเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจำนวนคำศัพท์ที่เด็กเรียนรู้ส่งผลถึงภาษาพูดของเด็ก

2.2 ศัพท์เฉพาะ 7 ลักษณะ คือ

2.2.1 ศัพท์เกี่ยวกับสี เด็กทั่วไปจะรู้จักชื่อขั้นต้นในราว 4 ขวบ และจะเรียนรู้ในสีอื่นๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจเรื่องสีและโอกาสที่จะเรียนรู้

2.2.2 ศัพท์เกี่ยวกับจำนวนมาตราวัดเซาว์ปีญญาของ สแตนฟอร์ด บินเน็ต (Stanford Binet) เด็ก 5 ขวบ สามารถที่จะนับสิ่งของได้ถึง 3 เด็ก 6 ขวบ จะเข้าใจคำว่า “สาม” “เก้า” “ห้า” “สิบ” และ “เจ็ด” ดีพอที่จะนับแท่งลูกบาศก์ได้

2.2.3 ศัพท์เกี่ยวกับเวลา เด็กอายุ 6-7 ขวบ จะรู้ความหมายของเวลา ตอนเช้าตอนบ่าย ตอนกลางวัน ตอนกลางคืน ฤดูร้อน และฤดูหนาว

2.2.4 ศัพท์เกี่ยวกับเงิน เด็กอายุ 4-5 ขวบ เริ่มที่จะรู้ค่าของเหรียญตามลักษณะขนาดและสีของเหรียญ

2.2.5 ศัพท์แสดง ช่วงระหว่าง 4-8 ขวบ เด็กส่วนมากโดยเฉพาะเด็กชายใช้ศัพท์แสดงแสดงออกทางอารมณ์และทำตามกลุ่มเพื่อน

2.2.6 ศัพท์คำสบบถ สาบาน คำสาบานส่วนมากเด็กชายจะเป็นผู้ใช้ เริ่มในวัยเข้าเรียน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้ตนเองว่าโตแล้ว เพื่อทดแทนความรู้สึกที่เป็นปมด้อย และเพื่อดึงดูดความสนใจ

2.2.7 ศัพท์ลับเฉพาะ เด็กหญิงเกือบทุกคนจะใช้ภาษา เฉพาะหลังจากอายุ 6 ขวบ เพื่อใช้สื่อสารกับเพื่อน

3. การสร้างประโยค (Forming Sentences) เมื่อเด็กเริ่มพูดเป็นประโยค ก็มักทำโดยเอาคำมาต่อกัน ซึ่งเด็กจะเริ่มทำได้ก่อนอายุ 2 ขวบ ระยะแรกๆ ก็มักใช้คำเดียวก่อนอาจเป็นคำนามหรือกริยา มาประกอบกับท่าทาง เมื่อเด็กอายุ 2 ขวบ เด็กจะรวมคำมาต่อเป็นประโยคแต่ไม่สมบูรณ์ ประโยคมักประกอบด้วยคำนาม และคำกริยา บางครั้งอาจมีคำคุณศัพท์หรือกริยาวิเศษด้วย เมื่ออายุ 4 ขวบ เด็กพูดเป็นประโยคได้เกือบสมบูรณ์ และรู้จักใช้คำเกือบทุกชนิด พออายุ 6 ขวบ เด็กรู้จักใช้ประโยคเกือบทุกแบบประโยคที่ใช้ตอนแรกๆ มักเป็นประโยคง่ายๆ และค่อยๆ ซับซ้อนขึ้น ตามลำดับ

4. การออกเสียง (Pronunciation) เด็กจะเลียนเสียงตามที่ตนได้ยิน ดังจะเห็นได้ว่า เด็กจะพูดภาษาได้ตามลักษณะภาษาที่ตนได้ยินมาจากสิ่งแวดล้อม ในช่วงอายุ 12-18 เดือน เด็กส่วนมากมักพูดฟังไม่รู้เรื่องนอกจากคนใกล้ชิดในช่วงอายุ 18- 36 เดือน การออกเสียงดีขึ้นมาก การไม่เข้าใจสิ่งที่เด็กพูดทำให้เข้าใจผิด ไม่รู้ว่าการอะไรแน่ มักทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจได้ง่าย และทำให้เด็กมีพฤติกรรมถอยหลัง คือใช้วิธีร้องไห้เหมือนเมื่อยังเล็กอีกครั้ง โดยปกติหลังวัย 3 ขวบ จะออกเสียงชัดขึ้น แต่ยังมีบางคนยังออกเสียงบางเสียงไม่ชัด เช่น “พ่อ – ป้อ” “ช้าง – ช้าง” “ฉี่ – สี” เป็นต้น แต่หลังจาก 5-6 ขวบไปแล้วอาการพูดแบบนี้จะค่อยๆ หดไป เด็กจะพูดชัดเหมือนผู้ใหญ่

สรุปได้ว่าพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยนั้นจะเริ่มเปล่งเสียงร้องที่ไม่มีมีความหมายก่อน จากนั้นเด็กจะค่อยๆ พัฒนามาเป็นคำพูดคำเดี่ยวก่อนแล้วจึงค่อยๆ พัฒนามาเป็นประโยคสั้นๆ ได้ และเป็นประโยคมากขึ้น และเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้นจะสามารถใช้ภาษาพูดในการสื่อความหมาย ความคิดความต้องการ และความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นทราบได้ ทั้งนี้ต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกเป็นสิ่งเร้า เพื่อกระตุ้น และแก้ไขให้เด็กมีพัฒนาการทางการพูดที่ดีและเหมาะสมกับวัยมากที่สุด

2.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย

มีนักการศึกษาได้ค้นพบว่าเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการพูดที่แตกต่างกันนั้นมีกระบวนการเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัยดังต่อไปนี้

จรรยา สุวรรณทัต; และคนอื่น ๆ (Suvannathat; & Others. 1985: 122) กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้ทางภาษาว่า เกิดขึ้นจากความชำนาญ (Empiricist Approach) ซึ่งเด็กจะเริ่ม

เรียนรู้ภาษาอย่างไม่เป็นกฎเกณฑ์ แต่เรียนรู้ภาษาในลักษณะเดียวกับการฝึกทักษะความชำนาญและความสามารถด้านอื่น ๆ การเรียนรู้คำได้จากการได้ยินคนอื่นพูดซ้ำ ๆ แล้วนำมาพูด ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้เร็ว ถ้าคำที่เด็กเรียนรู้เป็นประสบการณ์ใกล้ตัวเด็กรูปแบบการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย คือ ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ เช่น ครูนำวัตถุสิ่งของ ของเล่นมาจัดวางในห้องเรียนและตั้งคำถาม เพื่อเร้าให้เด็กหาคำตอบ ซึ่งเป็นการให้เด็กสำรวจวัตถุนั้นด้วยตัวเอง

วงพัคตร์ ภูพันธ์ศรี; และศิรินันท์ ดำรงผล (2532: 6-11) กล่าวว่า พัฒนาการทางความคิดความเข้าใจของเพียเจต์ (Piaget) ในขั้นความคิดเกิดก่อนปฏิบัติการ ในเด็กอายุ 2-7 ปี ในขั้นนี้เด็กเริ่มใช้ภาษาและเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ เด็กจะพยายามพูดและนำคำมาสร้างประโยคใหม่ต่างๆ ที่ยังไม่เข้าใจความหมายดีนัก อายุ 3 ขวบพูดได้ประโยคละ 8-10 คำและถูกหลักไวยากรณ์ เพียเจต์บอกว่าเด็กวัยนี้ต้องการประสบการณ์มากๆ เพื่อเข้าใจคำยากๆ บางครั้งความคิดและคำพูดของผู้ใหญ่นั้นยากและคาดหวังจะให้เด็กเล็กๆ เข้าใจคำที่ยากๆ เหล่านั้นด้วย

ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ (2529: 309-316) กล่าวว่า ทฤษฎีความคิดและภาษาของไวโกตสกี (Vygotsky's Theory of Thought and Language) ว่าด้วยพัฒนาการทางภาษา และความสัมพันธ์ระหว่างความคิดและภาษา

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางภาษาดำเนินไปเป็น 4 ขั้น เช่นเดียวกับพัฒนาการทางสมองดังนี้

1. ระยะแรก, ระยะดั้งเดิม หรือระยะธรรมชาติ ระยะนี้เทียบได้กับวงกลมซึ่งยังไม่ซับซ้อนกับวงกลมของความคิด มีระยะตั้งแต่แรกเกิด 2 ขวบ ระยะนี้มีลักษณะเป็นการพูดที่ไม่ใช้สติปัญญา มี 3 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ เด็กจะเปล่งเสียงซึ่งแสดงอารมณ์ เช่น ร้องด้วยความเจ็บปวด หรือความคับข้องใจหรือทำเสียงอ้ออด้วยความพอใจ พออายุได้ 2 เดือน เสียงที่แสดงอารมณ์จะประสานกับเสียง ซึ่งอาจตีความว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อเสียงหรือการปรากฏตัวของบุคคลอื่น ในตอนนี้จะรวมถึงเสียงหัวเราะและเสียงที่เปล่งออกมาอย่างไม่ชัดเจนด้วย ระยะที่สามเป็นลักษณะการเปล่งเสียง ซึ่งไม่เกี่ยวกับความคิดมักเป็นคำพูดคำแรกของเด็ก ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งของหรือความต้องการ คำเหล่านี้มักเป็นคำที่เกิดจากการการเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขจากพ่อแม่หรือพี่น้องจับคู่คำกับวัตถุที่พบเห็นบ่อยๆ

2. ระยะที่สอง เด็กจะเริ่มใช้สติปัญญาในเชิงของการปฏิบัติโดยจดจำลักษณะต่างๆ ของสิ่งที่อยู่รอบตัวนั้นคือ การเริ่มใช้เครื่องมือในฐานะที่เป็นสื่อเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนประสงค์ อย่างไรก็ตามพัฒนาการทางภาษาก็ถือว่ายังไร้เดียงสาอยู่เพราะเด็กจะใช้โครงสร้างของไวยากรณ์ได้อย่างเหมาะสมโดยปราศจากรูปแบบและหน้าที่ของโครงสร้างไวยากรณ์ที่เขาใช้

3. ระยะที่สาม เป็นระยะของการพูดโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การพูดลักษณะนี้จะพบมากในวัยก่อนเข้าเรียนหรือเด็กอนุบาล โดยเฉพาะขณะกำลังเล่น ส่วนใหญ่เด็กจะพูดคนเดียวขณะกำลังทำกิจกรรมไม่ว่าจะอยู่คนเดียวหรืออยู่กับผู้อื่น ไวโกตสกีไม่เห็นด้วยกับกลุ่มที่ว่า การพูดในลักษณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric Speech) จะหมดไปหลังอายุ 7 ปี แต่เขากลับเห็นว่าการลดลงของลักษณะภาษาในช่วงนี้เป็นอาการที่บ่งถึงการพัฒนาที่เข้าสู่ระยะที่ 4

4. ระยะที่สี่ ซึ่งเรียกว่า การเจริญเติบโตเข้าสู่ภายใน (Ingrowth Stage) เด็กจะเรียนรู้ที่จะใช้ภาษาในสมองของตนเองในรูปของพูดที่ไม่มีเสียง (Soundless speech) การคิดโดยอาศัยความจำที่มีเหตุผล ซึ่งเป็นอาการภายในที่ใช้เพื่อแก้ปัญหา ตลอดชีวิตบุคคลจะใช้ทั้งการพูดภายนอกและการพูดภายในเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิด

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2519: 127-133) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ภาษาของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งสามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้นั้น มีกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับดังนี้

1. การเลียนแบบ (Imitation) เป็นกระบวนการเรียนรู้ภาษา เพราะเป็นขั้นที่เด็กเลียนเสียงของคำและพูดตามเสียงที่ได้ยิน

2. การเอาอย่าง (Identification) เด็กมิได้เลียนเสียงการออกเสียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะเลียนแบบท่าทาง นิสัยใจคอจากบุคคลตามเสียงที่ได้ยินด้วย

3. การเลียนแบบพฤติกรรมตอบสนองพร้อมทั้งสิ่งเร้าหลายตัว (Multiple Response Learning) เป็นพฤติกรรมตอบสนองสิ่งเร้าที่เด็กพยายามทำตาม โดยใช้วิธีในการเปล่งเสียงต่างๆ นั้น ให้ทำงานร่วมกัน ได้แก่ ส่วนสมองที่รับรู้ มองเห็น ได้ยิน สะสมความจำควบคุมริมฝีปากสีหน้าท่าทางและสบตา

4. การเรียนรู้โดยสัมพันธ์สภาวะ (Association Learning) เด็กเรียนรู้คำและความหมายโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและสิ่งของหรือพฤติกรรม เช่น เด็กเรียนรู้คำว่า ตุ๊กตา เมื่อแม่ยื่นตุ๊กตาให้แล้วบอกว่า ตุ๊กตา เด็กเรียนรู้ได้จากการเชื่อมโยงกับสิ่งของ

5. การเรียนรู้แบบถามตอบ (Question - Answering) เมื่อได้เรียนรู้ภาษาไทยไปบ้างแล้ว เด็กจะเกิดความคิดอย่างมีระเบียบ รู้จักใช้เหตุผล ความสงสัยและความอยากรู้อยากเห็น ทำให้เด็กชอบใช้คำถาม การตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นโดยการตอบคำถามจะช่วยให้พัฒนาการทางภาษาของเด็กดีขึ้น

6. การลองผิดลองถูก (Trial and Error) ช่วงนี้เป็นช่วงลองปฏิบัติ อาจจะถูกบ้างผิดบ้าง การเข้าใจ และชมเชยเมื่อเด็กออกเสียงได้ถูกต้องจะทำให้เด็กมั่นใจและช่วยภาษาพัฒนาได้รวดเร็วขึ้น

7. การถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning) การเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ จะง่ายขึ้นถ้าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวพันกันมาก่อน เช่น การรู้จักไก่ แล้วสอนให้รู้จักเป็ด ห่าน โดยชี้ให้เห็นความแตกต่าง เด็กจะจำได้เร็วและมีความคิดตามลำดับอย่างมีระบบ

ศรียา นิยมธรรม; และประภัสสร นิยมธรรม (2541: 27-30) กล่าวว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษาและการพูดไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีเสริมกำลัง (Reinforcement Theory) ทฤษฎีนี้อาศัยจากหลักทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าพฤติกรรมทั้งหลายถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยการวางเงื่อนไข ไรม์โกลด์ (Rheingold) และคณะพบว่าเด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อให้รางวัลหรือเสริมกำลัง วินิทซ์ (Winitz) ได้อธิบายถึงการที่เด็กเกิดการรับรู้ในระยะการเล่นเสียงตอนต้นๆ ว่าเป็นการกระทำตามธรรมชาติของมนุษย์ ในการที่จะมี

จุดหมายปลายทางตัวอย่างเช่น เมื่อเด็กหิวก็เคลื่อนไหวปาก ซึ่งมีจุดหมายปลายทางที่การดูดและการกินอาหาร ต่อมาเมื่อโตขึ้นก็อาจใช้วิธีทำเสียงอ้อแอ้ โดยหวังว่าแม่จะเข้ามาหาและเล่นเสียงคุยตามไปด้วย

2. ทฤษฎีการรับรู้ (Motor Theory of Perception) ในบางครั้งเด็กจะพูดคำที่ไม่เคยพูดหรือไม่เคยถูกสอนให้พูดมาก่อนเลย แม้แต่ในระยะเล่นเสียงก็ได้เปล่งเสียงที่คล้ายกับคำนั้น จึงสงสัยว่าเด็กเรียนรู้ได้อย่างไร ทฤษฎีนี้ให้คำตอบในแง่ที่ว่า ซึ่งลิเบอร์แมน (Liberman) ตั้งสมมติฐานไว้ว่า การรับรู้ทางการฟังขึ้นอยู่กับการเล่นเสียง จึงเห็นได้ว่าเด็กมักจ้องหน้าเวลาเราพูดด้วยท่าทางเดียวกับเด็กหูตึง การทำเช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็กฟัง พูดซ้ำด้วยตนเองหรือหัดเปล่งเสียงโดยอาศัยการอ่านริมฝีปากแล้วจึงเรียนรู้คำ

3. ทฤษฎีสภาวะติดตัวมาแต่กำเนิด (Innateness Theory) ชอมสกี (Chomsky) นักภาษาศาสตร์อเมริกันเป็นผู้คิดทฤษฎีนี้ เขาอธิบายว่าเด็กทุกคนเกิดมาพร้อมกับเครื่องมือในการเรียนรู้ภาษา (Language Acquisition Device) ซึ่งเรียกว่า แอล เอ ดี (L.A.D.) เครื่องมือนี้จะรับข้อมูลทางภาษา ซึ่งมาจากประโยคต่างๆ เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้กฎต่างๆ ทางไวยากรณ์ที่มีใช้ในภาษา กฎทางไวยากรณ์ต่างๆ นี้ก็คือความรู้ในภาษา (Competence)

4. ทฤษฎีความสัมพันธ์ (Interaction Theory) ได้มีนักสังคมวิทยาภาษาศาสตร์ และนักจิตวิทยาศาสตร์ กลุ่มหนึ่งเสนอขึ้น โดยกล่าวว่า คนเราเกิดมานั้นจะต้องมีบางสิ่งบางอย่างติดตัวมาซึ่งทำให้คนผิดไปจากสัตว์อื่น แต่ไม่ใช่ แอล เอ ดี สิ่งนั้นคือ ความสามารถในการเรียนภาษา (Language Capacity) และความรู้เกี่ยวกับโลก (Cognitive Knowledge)

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องพร้อมกับพัฒนาการทางด้านอื่นๆ มีความแตกต่างกันไปในแต่ละคน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในตัวเด็กเองและจากปัจจัยภายนอกที่แวดล้อมตัวเด็ก เช่น พัฒนาการทางด้านร่างกาย การเลียนแบบ และการฝึกฝนและจะจดจำได้ดีถ้ามีการปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ

2.5 การใช้ภาษาพูดของเด็กปฐมวัย

มีผู้กล่าวว่า การใช้ภาษาพูด ดังนี้

ประดินันท์ อุปรมัย (2526: 133-135) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาพูดของเด็กปฐมวัย แบ่งได้เป็น 4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูดของเด็ก
2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใกล้ชิดและแรงเสริมที่เด็กได้รับ
3. สื่อมวลชน
4. ประสบการณ์แวดล้อมตัวเด็ก

ธีราพร กุลนันทน์ (2535: 131) กล่าวว่า การใช้ภาษาพูดเป็นทักษะที่ต้องมีการเรียนรู้ การเรียนรู้ภาษาพูดมี 3 วิธี คือ การลองผิด ลองถูก การเลียนแบบ และการฝึกการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการฝึกเด็กโดยมีตัวอย่างที่ดีให้เลียนแบบอย่างถูกต้อง เด็กได้รับคำแนะนำและช่วยเหลือให้ทำตามแบบและได้รับการแก้ไขให้พูดให้ถูกต้อง ปัจจัยทั้ง 4 ประการนี้ มีความเกี่ยวข้องกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ กล่าวคือ แม้เด็กจะมีความพร้อมของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูด แต่ถ้าเด็กไม่เคยได้ยินภาษาพูด เด็กจะพูดไม่ได้ หรือถ้าได้ยินภาษาพูดจากทั้งผู้ใกล้ชิด สื่อมวลชน และผู้อื่น แต่อวัยวะในการพูดซึ่งรวมถึงอวัยวะในการได้ยินของเด็กบกพร่องหรือไม่พร้อม เด็กก็ไม่สามารถพูดได้ไม่ชัดเจน

สรุปว่า การใช้ภาษาพูดในเด็กปฐมวัยนั้นจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการ คือความพร้อมของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูด การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใกล้ชิด สื่อมวลชน ประสบการณ์ที่อยู่แวดล้อมตัวเด็ก และการฝึกการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการฝึกเด็กโดยมีตัวอย่างที่ดีให้เลียนแบบอย่างถูกต้อง จึงจะทำให้เด็กสามารถใช้ภาษาพูดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2.6 กระบวนการพูดของเด็กปฐมวัย

มีผู้กล่าวถึงการพูด ไว้ดังนี้

นกเนตร ธรรมบวร (2544: 113-114) กล่าวว่า การพูดถือเป็นการแสดงออกทางพัฒนาการภาษาด้านหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญพอๆ กับการเขียนเลยทีเดียว การพูดเป็นการรวบรวมประสบการณ์ด้านต่างๆ ของเด็กๆ เข้าด้วยกันอันได้แก่ ความรู้สึก การรับรู้ การเรียนรู้ ความจำ และความรู้ความเข้าใจ นอกจากนั้น

สุภาวดี ศรีวรรณะ (2542: 68-70) กล่าวว่า กระบวนการในการพูดของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ

1. การออกเสียง
2. การสร้างคำ
3. การสร้างประโยค

ทั้งสามขั้นตอนนี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ขั้นตอนใดเป็นไปไม่ได้จะมีผลเสียต่อขั้นตอนอื่น

1. การออกเสียงทำได้โดยการเลียนแบบ เด็กเลียนแบบเสียงคำและสำเนียงจากบุคคลที่เด็กติดต่อกับอยู่ด้วย เมื่อไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ที่สำเนียงพูดต่างออกไป เด็กจะเปลี่ยนภาษาพูดไปตามสิ่งแวดล้อมใหม่นั้น เพราะกลไกการออกเสียงและนิสัยการพูดยังไม่ลงรูปแบบแน่นอน ด้วยเหตุนี้พ่อแม่และนักศึกษบางคนจึงเห็นว่า วัยเด็กเล็กเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการเรียนภาษาต่างประเทศ เด็กจะพูดได้เหมือนเจ้าของภาษา แต่ถ้ารอไปเรียนเมื่อเด็กอยู่ชั้นมัธยม เด็กจะพูดภาษาด้วยสำเนียงภาษาแม่ของตน

2. การสร้างคำ คือ การเชื่อมโยงกับความหมาย คำหลายๆคำมีเสียงเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน เช่น สาด สารท ศาสน์ การสร้างคำจึงยากกว่าการออกเสียง ทั้งการเชื่อมโยงเสียงกับความหมายมีโอกาสผิดได้ง่าย ระยะแรกเด็กจะเรียนรู้ความหมายของคำที่ต้องการใช้ก่อน ถ้าไม่พอก็ใช้ท่าทางช่วย เมื่อโตขึ้นก็หันไปใช้คำแสดงแทน เมื่อเด็กไปโรงเรียนเด็กจะทราบศัพท์ใหม่และความหมายใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะครูสอนได้โดยตรง และจากประสบการณ์ของเด็กเองจากการอ่านหนังสือ ฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ นอกจากนี้เด็กอายุเท่ากันทราบศัพท์จำนวนไม่เท่ากันเนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านสติปัญญา อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โอกาสในการเรียนรู้ และแรงจูงใจ

3. การสร้างประโยค ระยะแรกเด็กอายุ 12-18 เดือน พูดประโยคที่มีคำเพียงคำเดียว ใช้ท่าทางประกอบ อายุ 2 ปี เด็กใช้ประโยคสั้นๆ ได้แล้ว อายุ 4 ปี เด็กจะพูดประโยคต่างๆ ได้ดีขึ้น เด็กชอบใช้ประโยคคำถามมาก พอเด็กพูดได้ เด็กจะพูดไม่หยุดเหมือนกับตอนที่เด็กเดินได้เด็กจะเดินไม่หยุดเช่นเดียวกันพัฒนาการทั้งสองอย่างนี้ทำให้เด็กเกิดทักษะและความรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญ

สรุปว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย รู้จักหาวิธีที่จะส่งเสริมพัฒนาการพูดที่เหมาะสมและฝึกบ่อยๆ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการพูดที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการจะช่วยให้การพัฒนาการพูดเป็นไปอย่างได้ผลดี กระบวนการพูดของเด็กปฐมวัยประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การออกเสียง การสร้างคำ และการสร้างประโยค ทั้งสามขั้นตอนนี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ขั้นตอนที่ใดเป็นไปไม่ได้จะมีผลเสียต่อขั้นตอนอื่น

2.7 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยแต่ละคนจะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ ด้าน ตามที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ศรียา นิยมธรรม; และประภัสสร นิยมธรรม (2541: 42) กล่าวว่า ถึงแม้ว่าเด็กทุกคนจะมีพัฒนาการด้านการพูดเป็นไปทำนองเดียวกัน แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันในอัตราการพัฒนาการ ขนาด และคุณภาพของคำศัพท์ตลอดจนความถูกต้องในการออกเสียงในทุกระดับอายุองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้สิ่งเหล่านี้แตกต่างกันได้แก่

1. สุขภาพ การเจ็บป่วยเรื้อรังหรือรุนแรงในช่วงสองปีแรกของชีวิต มักทำให้การเริ่มพูดและการรู้จักใช้ประโยคช้าไปราว 1-2 เดือน ทั้งนี้เพราะการที่เด็กป่วยรุนแรงหรือเรื้อรังนั้น ทำให้เด็กถูกตัดขาดจากการคบค้ากับเด็กอื่นๆ ซึ่งส่งผลให้พัฒนาการการทำงานภาษาล่าช้าลงได้

2. สติปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญาและภาษาพูดนั้นเกี่ยวเนื่องกันอย่างเด่นชัด จนบ่อยครั้งที่มีผู้อ้างภาษาพูดของเด็กเป็นเครื่องชี้ระดับสติปัญญาข้อเท็จจริงนี้ไม่เพียงแต่จะเรียนรู้ในระดับอายุต่างๆ ตลอดวัยเด็กสำหรับเด็กเล็กๆ ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงพูดและระดับ

จะเพิ่มมากขึ้นจนอายุ 2 หลังจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางภาษาและสติปัญญาจะเป็นไปอย่างแน่นแฟ้น

3. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ จะมีพัฒนาการทางภาษาล่าช้ากว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงกว่า

4. เพศในช่วงแรกของชีวิต ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศในการพูดให้ปรากฏจนกระทั่งเริ่มปีที่ 2 ความแตกต่างระหว่างเพศเริ่มแสดง เด็กผู้หญิงเริ่มแสดงการใช้เสียงพูดได้เร็วกว่าเมื่ออยู่ในวัยเด็กตอนต้น เด็กผู้ชายจะเริ่มพูดได้ช้ากว่าเด็กผู้หญิง ประโยคที่พูดก็มักจะสั้นกว่าและผิดไวยากรณ์มากกว่า ความเข้าใจศัพท์น้อยกว่า การออกเสียงก็ถูกต้องน้อยกว่า

5. ความสัมพันธ์ในครอบครัว จากการศึกษาเด็กในสถานเลี้ยงเด็ก และเด็กกำพร้าพบว่า ความสัมพันธ์ของครอบครัวมีผลต่อพัฒนาการด้านการพูดเป็นอย่างยิ่ง ทารกในสถานเลี้ยงดูเด็กจะร้องไห้มากกว่าเด็กที่เลี้ยงอยู่ที่บ้าน เด็กพวกนี้จะเล่นเสียงน้อยกว่า และจะเล่นเสียงแปลกๆ น้อยกว่าเด็กที่อยู่กับครอบครัว

6. การพูดหลายภาษา คนส่วนใหญ่มักมีความเชื่อว่า การจะหัดเรียนภาษาอื่นนั้นต้องหัดพูดให้เหมือนเจ้าของภาษามากที่สุด และหากผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนตั้งแต่อายุก่อน 5 ขวบ แล้วจะเรียนได้ดีกว่าให้เรียนเมื่อโต ผู้ปกครองส่วนใหญ่จึงพยายามให้ลูกเรียน ภาษาอื่นควบคู่ไปกับการที่เด็กเรียนภาษาของตน ความจริงแล้วการทำเช่นนั้นกลับ ทำให้เด็กพูดได้ช้า เนื่องจากเด็กเกิดความสับสนในการพูด

บันลือ พุกษะวัน (2518: 26) กล่าวว่า องค์ประกอบความพร้อมทางภาษา มีดังนี้

1. ความพร้อมทางกาย ได้แก่ สุขภาพของเด็ก การใช้สายตา การฟัง และการพูด ตลอดจนความสัมพันธ์ด้านกล้ามเนื้อสายตา
2. ความพร้อมทางสมอง ได้แก่ ความสนใจในลำดับเหตุการณ์ จากนิทานที่ตนฟังหรือ ดูภาพและลำดับภาพได้ สติปัญญาจำได้แม่นยำ สามารถเข้าใจคำสั่งได้ง่าย
3. ความพร้อมในด้านอารมณ์ ได้แก่ การรู้จักควบคุมอารมณ์ สามารถทำงานเป็นหมู่เล่นเป็นหมู่ไม่แย่งสิ่งของกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกันบ่อยๆ
4. ความพร้อมด้านจิตวิทยา ได้แก่ มีความสนใจในการอ่านภาพและหนังสือมีช่วง ความสนใจยาว รู้จักฟังอย่างตั้งใจ ใช้ภาษาได้ดีพอสมควร

ดาวนิง; และแธคเคย์ (จุฑา สุกใส. 2545: 34; อ้างอิงจาก Downing; & Thackray 1971: 14-15) แบ่งองค์ประกอบของความพร้อมไว้ ดังนี้

1. องค์ประกอบทางกาย (Physical Factor) ได้แก่ การบรรลุนิติภาวะด้านร่างกายทั่วไป เช่น การมองเห็นการได้ยิน อวัยวะที่ใช้พูด
2. องค์ประกอบทางสติปัญญา (Intellectual Factor) ได้แก่ ความพร้อมทางสติปัญญา โดยทั่วไปความสามารถในการรับรู้ (Perception) ความสามารถในการจำแนกภาพ และเสียง (Discrimination) ความสามารถคิดอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้านการเรียนการอ่าน

3. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors) ได้แก่ ความสามารถทางภาษาที่ได้รับจากทางบ้านและประสบการณ์ทางสังคม

4. องค์ประกอบด้านอารมณ์ แรงจูงใจ และบุคลิกภาพ (Emotional Factors, Motivation and Personality Factors) ได้แก่ ความมั่นคงทางอารมณ์และความต้องการที่จะเรียนรู้ภาษา

เบญจมาศ พระธานี (2538: 15 – 16) กล่าวถึงการพัฒนาภาษาและการพูดจะมีความก้าวหน้าได้ตามปกติหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการได้แก่

1. พัฒนาการด้านร่างกาย เด็กที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่มีความพิการทางร่างกาย สามารถเคลื่อนไหวในสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตัวเอง จะมีโอกาสพบปะพูดคุย เพิ่มพูนประสบการณ์และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันมาก

2. เพศ มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศ กับการพัฒนาภาษาหลายด้านซึ่งผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่พบว่าเด็กหญิงมีการพัฒนาภาษาดีกว่าเด็กชายอาจเป็นเพราะว่าเด็กหญิงจะเลียนแบบบทบาทต่างๆ รวมทั้ง การพูดจากแม่ ซึ่งส่วนใหญ่แม่จะเป็นผู้มีบทบาทในการเลี้ยงดูหรือคลุกคลีกับลูกมากกว่าพ่อ และแม่จะพูดอธิบายสิ่งต่างๆขณะที่ทำอยู่ (Parallel Activity) ตลอดเวลา เด็กหญิงจะมีโอกาสในการเลียนแบบบทบาทต่างๆ และการพูดจากแม่มากกว่าเด็กชาย ซึ่งจะเลียนแบบบทบาทต่างๆ จากพ่อ นอกจากนี้ของเล่นของเด็กหญิงมีส่วนช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าทางภาษาอีกด้วย เช่น ตุ๊กตา อุปกรณ์การประกอบอาหาร เป็นต้น ส่วนของเล่นของเด็กชายมักเป็นพวกที่ไม่ส่งเสริมการพูด เช่น รถยนต์ หุ่นยนต์ เป็นต้น ซึ่ง เด็กชายจะเสี่ยงตามเสียงของเล่นมากกว่าเสียงพูด เช่น บีน บีน เป็น เป็น เป็นต้น

3. อายุ การพัฒนาภาษาและการพูดเริ่มต้นที่อายุใกล้เคียงกัน ซึ่งการพัฒนาภาษาจะมากขึ้น ตามอายุ เพราะเมื่อเด็กอายุมากขึ้น จะมีโอกาสพบปะพูดคุยและเพิ่มพูนประสบการณ์มากขึ้น จึงทำให้มีการพัฒนาภาษาและการพูดเพิ่มไปด้วย โดยเฉพาะช่วงที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียนจะมีความก้าวหน้าทางภาษาและการพูดมากขึ้น เพราะเด็กได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. สติปัญญา ความสามารถด้านสติปัญญาและการพัฒนาภาษาและการพูดเป็นเครื่องบ่งชี้ซึ่งกันและกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการพัฒนาภาษาและการพูดจะเพิ่มขึ้น ตามอายุเสมอ เพราะสมองเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการสื่อสารภาษาและสติปัญญาคือสมองส่วนเดียวกัน (Wernick's area) เด็กที่มีความจำกัดในด้านสติปัญญา จึงมีความบกพร่องทางภาษาและการพูดด้วยเสมอ

ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมามีผลโดยตรงต่อการพัฒนาภาษาและการพูด สำหรับปัจจัยอื่นที่มีผลโดยอ้อม ได้แก่

1. สภาพเศรษฐกิจทางสังคม
2. ขนาดของครอบครัว
3. สำนวนภาษาที่ใช้ในครอบครัว

4. อาชีพของพ่อแม่
5. ลำดับการเกิดของเด็ก
6. จำนวนเด็กที่เกิดในคราวเดียวกัน (เด็กฝาแฝดหรือเด็กคนเดียว) ฯลฯ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญ และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย ในแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เกิดจากปัจจัยต่างๆ ที่มีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง ได้แก่ ร่างกาย เพศอายุ และสติปัญญา และปัจจัยทางอ้อม ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ ขนาดครอบครัว สำนวนภาษาที่ใช้ในครอบครัว อาชีพ พ่อ แม่ ลำดับการเกิด ฯลฯ พ่อแม่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดย่อมจะต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการทางการพูดที่เหมาะสมตามวัย

2.8 บทบาทของพ่อแม่ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการทางการพูดของเด็กจะเป็นไปด้วยดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับพ่อแม่ เป็นสำคัญจะเห็นได้ว่าพัฒนาการทางการพูดของเด็กเริ่มต้นจากที่บ้าน การที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่แวดล้อมเพียงใด เด็กจะพัฒนาการฟัง และการพูดมากเพียงนั้น (ฉันทนา ภาคบกข. 2532: 2) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นพ่อ แม่ หรือผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก (กุลยา ตันติผลชีวะ. 2542: 10) ซึ่งจากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทางบ้านกับความสามารถทางด้านสติปัญญาของเด็ก อายุระหว่าง 4-7 ปี พบว่าสิ่งแวดล้อมทางบ้านส่งผลต่อการเรียนรู้ความสามารถทางด้านสติปัญญาของเด็กวัยนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการพูดตอบสนองของแม่ที่มีต่อเด็ก จะทำให้เด็กมีความสามารถทางด้านสติปัญญาสูงขึ้น (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2546: 12-13) ดังนั้นพ่อแม่จึงควรให้ความสนใจและช่วยส่งเสริมการพูดของเด็กให้มากที่สุด ในการส่งเสริมการพูดนั้นสามารถทำได้หลายวิธี เช่น ให้โอกาสเด็กฝึกเล่นเสียง สนใจและหาวิธีศึกษาการเลียนเสียง ว่าเสียงใดมีความหมายใช้ประโยชน์ได้ และเลี่ยงการใช้ท่าทางให้น้อยลงแต่ฝึกให้เด็กนำคำศัพท์มาใช้แทน (ศรียา นิยมธรรม; และประภัสสร นิยมธรรม. 2541: 48) ทั้งนี้เพราะ พ่อ แม่ เป็นผู้ใกล้ชิดที่สุดของเด็ก จึงทำหน้าที่เสมือนเป็นแบบอย่างในการหัดพูด หัดเลียนแบบต่างๆ การเป็นต้นแบบที่ดีนั้นจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการแสดงออกอย่างเต็มที่ ทั้งด้านการพูด การแสดงออกทางท่าทางและการเล่น (พัชรี สวนแก้ว. 2536: 105) ในเด็กที่มีปัญหาในการพูดนั้น มักเป็นเด็กที่พ่อแม่ขาดความสนใจ จึงทำให้เด็กมีพัฒนาการทางการพูดช้ากว่าปกติ และไม่เหมาะสมกับวัย

สิ่งที่พ่อแม่ ควรปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย

(ศรียา นิยมธรรม; และประภัสสร นิยมธรรม. 2541: 52-55) มีดังนี้ คือ

1. พูดให้ชัดเจน พ่อแม่ควรออกเสียงให้ชัดเจน พูดช้าพอประมาณเพื่อเด็กมีโอกาสเลียนแบบได้ง่ายขึ้น

2. พูดให้ถูกต้อง พ่อแม่ไม่ควรแก้งพูดไม่ชัดเจน หรือใช้ภาษาพูดแบบเด็กๆ ในขณะที่สนทนาโต้ตอบกับเด็ก แม้จะล้อเลียนก็ตาม แต่ควรช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ภาษาที่ถูกต้องโดยการเป็นแบบอย่างที่ดี การพูดที่ไม่ชัดหรือใช้ภาษาพูดแบบเด็กๆ จะทำให้เด็กขาดโอกาสในการเรียนรู้ในสิ่งที่ควรจะได้เรียน

3. ใช้ภาษาที่ก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ภาษามักซับซ้อนขึ้นตามวัย พ่อแม่ควรสังเกตและใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ไม่ควรใช้ภาษาที่ทำให้เด็กเกิดความสับสนขณะเดียวกันก็ควรให้เป็นประโยชน์สมบูรณ์มากตามวัย เช่น จาก น้ำ-ขอน้ำ-ขอน้ำน้อยๆ ฯลฯ

4. พูดบ่อยๆ ควรพูดกับเด็กถึงทุกๆ อย่างที่ผ่านเข้ามาในสายตา และความสนใจของเด็กแม้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อจะเอาเด็กเข้านอน ก็พูดว่า “นอนกันเถอะ” หรือ “แม่เอาน้องหนูนอน” “หนูนอนกับแม่” ฯลฯ ให้เด็กได้ยินซ้ำๆ กันจะช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายพร้อมๆ กับจำคำไว้

5. พูดให้ถูกต้องหลักไวยากรณ์ พ่อแม่จะต้องแก้ไขข้อผิดพลาดในการออกเสียงของลูกทั้งในการใช้คำและประโยค เพราะเป็นการจัดหาแบบอย่างที่ถูกต้องดีงามให้ ช่วยกระตุ้นให้เด็กเลียนแบบแทนการดู ซึ่งทำให้เกิดความคับข้องใจอันจะนำไปสู่การติดอ่างได้ ควรให้เด็กรู้สึกปลอดภัย ไม่เครียดจนเกินไป อย่างไรก็ตามการพูดตะกุกตะกักนั้นถือว่าเป็นเรื่องปกติในการพัฒนาภาษา ในระยะที่พ่อแม่กระตุ้นการฝึกนั้นต้องระวัง อย่าเปลี่ยนความรู้สึกเป็นความเกลียดชัง เด็ก 4-5 ขวบที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เช่น ดื้อ เกเร ก็มักติดอ่างหรือพูดตะกุกตะกักไปด้วย พ่อแม่ควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีใช้ภาษาง่ายๆ ในการติดต่อกัน ให้ความสนใจกับเด็กทำเป็นไม่สนใจต่ออาการตะกุกตะกักเสียบ้าง ก็จะช่วยแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้

6. ฟังอย่างสนใจ เด็กต้องการโอกาสในการฝึกพูด ครอบครัวสมัยใหม่ พ่อแม่มักสนใจ ต่อกิจกรรมของลูกและมักเร่งรัดเด็กจนแทบไม่มีเวลาสำหรับจะฟังเด็กเป็นเหตุให้เด็กขาดความมั่นใจในการใช้ภาษาก่อให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรมด้านความเชื่อมั่นด้วยภาษานั้นอาศัยประสบการณ์ ซ้ำๆ โดยเริ่มมาตั้งแต่วัยเด็ก ฉะนั้นการเล่นเกมส์ซ้ำๆ โดยหาคำมาเปลี่ยนก็เป็นการฝึกใช้ภาษาเช่นกัน

7. อ่านอย่างสม่ำเสมอ เด็กต้องการประสบการณ์ในการฟัง ฉะนั้น พ่อแม่ควรใช้เวลาเรื่อยๆ วันละ 15 นาที ช่วยเด็กพัฒนาการออกเสียง ด้วยการอ่านให้เด็กฟังโดยให้ดูภาพประกอบ และถามให้โต้ตอบบ้าง ขณะเดียวกันก็คอยแก้ไขคำผิด หรือเสียงที่ไม่ชัดไปด้วย แต่ไม่จำเป็นต้องแก้ตลอดเวลาจนเด็กหมดสนุก และไม่กล้าพูด

8. หัดเรียกชื่อสิ่งต่างๆ พ่อแม่จะช่วยเพิ่มคำศัพท์ให้ลูกได้ด้วยการบอกชื่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว ที่เด็กได้พบได้เห็นหรือจากหนังสือที่มีภาพประกอบหรือให้ทำกิจกรรมประจำวันในบ้าน หาคำศัพท์ใหม่ๆ ที่มีความหมายทำนองเดียวกับศัพท์ที่เด็กรู้แล้วมาพูดให้เด็กเข้าใจในความหมายที่ต่างกันออกไป เช่น ใช้คำเดียวกันในลักษณะนาม หรือกริยา หรือคุณศัพท์ เช่น แม่รักหนู หนูหยิบดอกกรักให้แม่หน่อย หนูของแม่เป็นเด็กน่ารัก เป็นต้น แล้วให้เด็กพูดตาม

9. กระตุ้นบ่อยๆ พ่อแม่สามารถจัดสิ่งแวดล้อมหลายๆ อย่างให้เป็นที่น่าสนใจหรือเกิดความประทับใจ เพื่อให้เด็กมีโอกาสพูดถึง ยังมีสิ่งเร้าให้เด็กมากเท่าไรก็เท่ากับช่วยกระตุ้นให้เด็กได้ใช้ภาษาพูด ซึ่งช่วยพัฒนาการทางภาษามากขึ้นเท่านั้น การจัดประสบการณ์ให้เด็ก ทำให้เด็กมีความคิดใหม่ๆ ซึ่งเป็นเสมือนกุญแจในการสร้างภาษา

10. การให้รางวัล ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความหมายและใช้แทนพฤติกรรมได้ เด็กควรได้เรียนรู้ความจริงข้อนี้ เช่น เวลาโกรธ อาจใช้คำพูดแทนการชกต่อย การขอสิ่งที่อยากได้ แทนการหยิบฉวยตามอำเภอใจ ฯลฯ เด็กควรได้รับรางวัลเสมอๆ หรือบ่อยๆ ทันทีที่เขาใช้ภาษาพูดในการสื่อความหมาย

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางการพูดของเด็กจะเป็นไปด้วยดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับพ่อแม่ เป็นสำคัญจะเห็นได้ว่าพัฒนาการทางการพูดของเด็กเริ่มต้นจากที่บ้าน การที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่แวดล้อมเพียงใด เด็กจะพัฒนาการฟัง และการพูดมากเพียงนั้น เช่น การเป็นแบบอย่างในการหัดพูด หัดเลียนแบบต่างๆ การเป็นตัวแบบที่ดีนั้นจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการแสดงออกอย่างเต็มที่ ทั้งด้านการพูด การแสดงออกทางท่าทางและการเล่นในเด็กที่มีปัญหาในการพูดนั้น มักเป็นเด็กที่พ่อแม่ขาดความสนใจ จึงทำให้เด็กมีพัฒนาการทางการพูดช้ากว่าปกติ และไม่เหมาะสมกับวัย

2.9 แนวทางที่ส่งเสริมพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทางภาษาอย่างรวดเร็วจากฟังอย่างไม่รู้ความเป็นรู้เรื่องมากมายจากพูดไม่ได้เป็นพูดได้คล่องแคล่ว จากอ่านไม่ได้เป็นอ่านได้จากคำคุณหรืออ่านจากสัญลักษณ์ง่ายๆ จากเขียนแบบขีดเขียนเป็นเขียนแบบสื่อความได้ พัฒนาการทางภาษาที่รวดเร็วมากมายในวัยนี้หากได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสมจะช่วยให้เด็กใช้ภาษาได้เป็นอย่างดีดังที่มีผู้กล่าวถึงแนวทางในการส่งเสริมไว้ ดังนี้

สุมาลี เรื่องศิลป์ (2537) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กไว้ดังนี้ กิจกรรมการเล่าเรื่องที่มีรูปภาพประกอบจะมีการชีวิตที่อยู่ในรูปภาพ ซึ่งใหญ่พอให้เด็กเห็น หน้าที่สำคัญของกิจกรรมนี้คือ การส่งเสริมความเข้าใจ และพรรณนาเรื่องเล่าได้อย่างชัดเจน กิจกรรมการเล่าเรื่องจึงดึงดูดความสนใจของเด็กได้ให้ความสนุกสนาน ความผ่อนคลาย สามารถสอนคำและช่วยให้เด็กจดจำข้อมูลต่างๆ ได้ง่ายขึ้นด้วย

กรมวิชาการ (2540: 36-37) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ที่สามารถจัดได้หลายหลายวิธี เช่น

1. การสนทนา อภิปราย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในการพูด การฟัง รู้จักแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง

2. การเล่านิทาน เป็นการเล่าเรื่องต่างๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจดีขึ้น ในการเล่านิทานสื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ หนังสือนิทาน หุ่นการแสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง

3. การสาธิต เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้สังเกตและเรียนรู้ตามขั้นตอนของกิจกรรมนั้นๆ ในบางครั้งครูอาจให้เด็กอาสาสมัครเป็นผู้สาธิตร่วมกับครู เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การเพาะเมล็ด การเป่าลูกโป่ง การเล่นเกมการศึกษา

4. การทดลอง / ปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตการเปลี่ยนแปลง ฝึกการสังเกต การคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และค้นพบด้วยตนเอง เช่น การประกอบอาหาร การทดลองวิทยาศาสตร์ง่าย ๆ การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ การปลูกพืช

5. การศึกษานอกสถานที่ เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่งด้วยการพาเด็กไปทัศนศึกษาสื่อต่างๆ รอบโรงเรียน หรือสถานที่นอกโรงเรียนเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์แก่เด็ก

6. การเล่นบทบาทสมมติ เป็นตัวละครต่างๆ ตามเนื้อเรื่องในนิทาน หรือเรื่องราวต่างๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมติเพื่อสร้างความสนใจ และก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะ ที่คาดศีรษะรูปคน และสัตว์รูปแบบต่างๆ เครื่องแบบและอุปกรณ์ของจริงชนิดต่างๆ

7. การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง เป็นการจัดให้เด็กได้แสดงออกเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะ

นงเยาว์ คลินิกคลาย (2543: 21) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยมีความอยากรู้อยากเห็นและความต้องการที่จะสื่อสารกับผู้อื่นเป็นสิ่งเร้าให้เกิดการแสดงออกทางความคิดในด้านการพูด แต่เด็กมีถ้อยคำในการสื่อสารที่ค่อนข้างจำกัด จึงพยายามแสวงหาการใช้คำพูดด้วยตนเองสิ่งเร้าที่มีประโยชน์ต่อการพูดของเด็ก คือ การเปิดโอกาสให้เด็กพูดถึงสิ่งที่ชอบด้วยคำพูดของเขาเอง ดังนั้นครูผู้สอนควรจะได้ศึกษาถึงพัฒนาการด้านภาษาและความสามารถในการพูดของเด็กในแต่ละช่วงอายุ เพื่อจัดกิจกรรมตอบสนองความสามารถด้านการพูดได้อย่างเหมาะสมต่อไป

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2525: 83-101) กล่าวว่า การเล่นต่างๆ ที่ส่งเสริมประสบการณ์ทางภาษาแก่เด็กปฐมวัย คือ การเล่นนิ้ว การเล่นตอบคำถาม การเล่นปริศนาคำทายการเล่นร้องเพลง และทำท่าทางประกอบ และการเล่นตามเรื่องนิทาน นอกจากนี้ยังให้แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมภาษาสำหรับเด็ก ดังนี้

1. ภาษาของเด็กปฐมวัยแสดงให้เห็นถึงความคิด ความสนใจ และความสัมพันธ์ของเด็กที่มีต่อสิ่งแวดล้อมหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถช่วยพัฒนาภาษาของเด็กโดยการจัดหาสื่อเพื่อให้เด็กเกิดประสบการณ์ด้านการฟัง การพูด

2. การจัดประสบการณ์ด้านการฟังควรใช้สื่อที่มีเสียง ได้แก่ การเล่านิทาน คำคล้องจองเพลงกล่อมเด็ก และการเล่นตามคำสั่ง เป็นสื่อเพื่อให้เด็กเกิดความสนใจได้ดีขึ้น

3. สื่อที่ใช้มีการจัดประสบการณ์ด้านการพูด ควรเป็นสื่อที่เด็กเคยเห็นมาก่อน โดยนำมาจัดในรูปการสนทนา การเล่าเรื่อง การเล่านิทาน และการเล่นละคร

4. สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ด้านการอ่าน ควรเป็นภาพ หนังสือภาพ ตัวอักษรที่ทำด้วยกระดาษแข็ง พลาสติก หรือไม้

5. สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ด้านการเขียน ควรเป็นเส้น จุด ตัวอักษรดินหรือแป้งสำหรับปั้น

ปรีศนา สิริอาชา (2537: 91-98) กล่าวว่า วิธีการที่ดีที่จะช่วยให้เด็กเป็นนักพูดที่ดี คือ การพูดคุยกับเด็กบ่อยๆ คำพูดต่างๆ ของเด็กอายุ 3 ขวบ มักเป็นคำที่ได้รับมาจากพ่อแม่ และผู้ใกล้ชิด หลังจากนั้นเด็กจึงเริ่มเรียนรู้คำต่างๆ เอง ดังนั้น การพูดจาของบุคคลที่แวดล้อมเด็กอยู่จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก เช่น การสอนให้เด็กรู้จักความหมายของคำ เช่น หนูกินข้าวด้วยช้อนหรือลูกบอลจ๊ะ? หรือหนูใช้ตามองหรือใช้นิ้วมองจ๊ะ? การสอนคำจากท่าทาง สอนจากการอ่านนิทานให้ฟัง การเล่นเกมสมมติ การร้องเพลงประกอบท่าทาง การหัดให้เด็กตอบคำถาม การเล่นเกมนำทาง การเรียงลำดับเหตุการณ์ประจำวัน เป็นต้น

วราภรณ์ รักวิจัย (2533: 83-91) กล่าวว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางด้านภาษา คือ

1. การเล่านิทาน (Story Telling) การเล่านิทานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก การเล่านิทานเป็นการแสดงการให้ความรักการดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กแบบหนึ่ง เพราะเด็กในวัยก่อนวัยเรียน (เด็กปฐมวัย) จะสนใจและชอบหนังสือนิทาน การเล่าเรื่องต่างๆ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการด้านภาษา และในขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เกิดความคิด ความเข้าใจ และทำให้เกิดความสนุกสนานด้วย การเล่านิทานให้เด็กฟังจะช่วยให้เด็กเกิดการคิด จินตนาการ และทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ต่อไป

2. การเล่นบทบาทสมมติ (Role Playing) เด็กปฐมวัย (เด็กก่อนวัยเรียน) ชอบเลียนแบบที่อยู่ใกล้ชิด การเล่นบทบาทสมมติจึงเป็นสิ่งที่เด็กชอบ เด็กชอบสมมติตนเองเป็น พ่อ แม่ หรือเป็นสัตว์ที่ตนเองชอบ เป็นหุ่นยนต์ตามภาพยนตร์ในโทรทัศน์ เด็กจะเป็นอะไรได้ทั้งนั้นในสิ่งที่เขาชอบ เด็กจะเล่นที่ไหนก็ได้เช่น เด็กผู้หญิงเล่นเป็นแม่ โดยเอาตุ๊กตาเล่นเป็นลูก อาบน้ำ แต่งตัว ป้อนข้าวให้ลูก หรือห่ากล่อมตุ๊กตาให้นอนหลับ เป็นต้น

3. การสนทนา อภิปราย การสนทนาหรือพูดคุยกับเด็ก จะทำให้เด็กได้เรียนรู้ทางด้านภาษาและความคิดต่างๆ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เด็กได้หัดคิด หัดสังเกต เป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ชีวิตของเด็ก

นิรมล ช่างวัฒนชัย (2541: 26) แนะนำตัวอย่างกิจกรรมที่ส่งเสริมการพูด ดังนี้

1. กิจกรรมการอธิบายหรือเล่าถึงภาพที่เห็น
2. ทำท่าประกอบกรพูด
3. เล่านิทาน
4. ลำดับเรื่องตามนิทาน
5. เรียกชื่อและอธิบายลักษณะสิ่งของ

6. จำและอธิบายลักษณะสิ่งของ

7. อธิบายขนาดและสีของสิ่งของ

นอกจากนี้พ่อแม่ก็มีส่วนสำคัญ ในการช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางพูดให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อเด็กเริ่มต้นจากที่บ้าน การที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่แวดล้อมเพียงใด เด็กจะพัฒนาการฟัง และการพูดมากเพียงนั้น ซึ่งสอดคล้อง กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542: 10) ที่กล่าวว่า ผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่หรือผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองมีอิทธิพลโดยตรงต่อพัฒนาเด็ก ซึ่งจากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางบ้านกับความสามารถทางด้านสติปัญญาของเด็กอายุระหว่าง 4-7 ปี พบว่า สิ่งแวดล้อมทางบ้านส่งผลต่อการเรียนรู้ความสามารถทางด้านสติปัญญาของเด็กวัยนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระตุ้นเด็กให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการพูดตอบสนองของแม่ที่มีต่อเด็ก จะทำให้เด็กมีความสามารถทางด้านสติปัญญาสูงขึ้นดังนั้นพ่อแม่จึงควรให้ความสนใจและช่วยส่งเสริมการพูดของเด็กให้มากที่สุด โอกาสเด็กฝึกเล่นเสียง สนใจและหาวิธีศึกษาการเล่นเสียงว่าเสียงใดมีความหมายใช้ประโยชน์ได้และเลี่ยงการใช้ท่าทางให้น้อยลง แต่ฝึกให้เด็กนำคำศัพท์มาใช้แทน ทั้งนี้เพราะพ่อแม่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดที่สุดของเด็ก จึงทำหน้าที่เสมือนเป็นแบบอย่างในการพูดซ้ำกว่าปกติและไม่เหมาะสมกับวัย

หรรษา นิลวิเชียร (2535: 214-216) กล่าวว่า สิ่งสำคัญในการวางแผนจัดเตรียมประสบการณ์ทางภาษาให้แก่เด็กคือ การให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีความหมาย โดยคำนึงถึงความสนใจตามธรรมชาติของเด็กการวางแผนโปรแกรมทางภาษา เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการสื่อสารของเด็กสามารถจัดได้ ดังต่อไปนี้

1. การเล่าเรื่อง เด็กควรมีความสามารถในการเล่าเรื่องราว หรือฟังเรื่องราวทั้งที่เป็นจริงและเป็นจินตนาการตามลำดับเวลาก่อนหลัง ข้อเสนอแนะในการเล่าเรื่อง มีดังนี้คือ

1) เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับผู้ฟังหรือผู้อ่าน โดยคำนึงถึงความรู้และความสนใจของเด็ก

2) เน้นความสำคัญของเนื้อเรื่องมากกว่ารายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งเป็นส่วนประกอบของเรื่อง

3) เรียงลำดับเรื่องตามเหตุการณ์และเวลา ไม่ย้อนไปมาโดยไม่จำเป็น

4) ใช้เทคนิควิธีการทางภาษาหลายๆ วิธีเช่น การเน้นเสียง การทำเสียงให้สอดคล้องกับลักษณะตัวละคร การยกตัวอย่างประกอบ เป็นต้น

2. การอธิบาย การบอกเด็กๆ ควรมีโอกาสได้แสดงออกซึ่งความคิด ความรู้สึกหรือความรู้ที่ตนมีให้ผู้อื่นได้รับรู้ ข้อควรคำนึงในการจัดกิจกรรมการอธิบายหรือการบอกก็เช่นเดียวกับการเล่าเรื่อง คือ ควรเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะ และความสนใจของเด็ก เรื่องควรชัดเจน เรียงลำดับ ไม่ก่อให้เกิดความสับสน หาวิธีอื่นๆ ทางด้านภาษามาช่วยประกอบ เช่น การยกตัวอย่าง การเปรียบเทียบ วิธีการที่ใช้มากที่สุดในการฝึกการพูดของเด็กก็คือ ครูเป็นผู้ถามคำถาม และเด็กเป็นผู้ตอบ

3. การแสดงออกเด็กควรมีความสามารถในการแสดงออกถึงความรู้สึก และความคิดเห็นส่วนตัวให้ผู้อื่นเข้าใจ อย่างน้อยที่สุดการแสดงออกทางภาษาจะช่วยสร้างคุณลักษณะส่วนตัวของเด็ก และส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ตลอดจนพื้นฐานของความซาบซึ้งในวรรณกรรมวรรณกรรมสำหรับเด็กที่ครูอาจนำมาใช้ได้แก่ บทกล่อมเด็ก บทร้อยกรอง คำคล้องจอง หนังสือที่เน้นเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีตัวละครเป็นจริง

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542: 75-76) กล่าวว่าแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการทางการพูดจะต้องคำนึงถึง ตัวครู การจัดบรรยากาศ และจุดมุ่งหมายของกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. การฝึกพูดควรฝึกในกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้มีการตอบสนองระหว่างครู และนักเรียนให้มากที่สุด

2. การฝึกพูดควรอยู่ในลักษณะที่เป็นธรรมชาติที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการสนทนาในกลุ่มย่อยหรือในขณะที่เด็กกำลังเล่น

3. บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการพูด ควรเป็นบรรยากาศที่เด็กรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยสบายใจที่จะแสดงออก และมีอิสระ

4. ให้เด็กเกิดนิสัยที่ดีในการพูดและสามารถใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสม

5. เปิดโอกาสให้เด็กเล่าประสบการณ์ของตนเอง

สุสดี กุญอินทร์ (2536: 186-187) กล่าวว่า แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาส่งเสริมความสามารถด้านการพูด ดังนี้

1. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ไม่เคร่งเครียด ให้เด็กมีความสบายใจและมั่นใจ ครูควรสร้างบรรยากาศให้เด็กมีความไว้วางใจในตัวครูและเพื่อนๆ เพื่อให้เด็กกล้าพูด กล้าแสดงออก

2. กระตุ้นให้เด็กพูดโดยวิธีสนทนาตั้งคำถามให้เด็กตอบโดยไม่บีบบังคับแต่ช่วยให้เด็กรู้สึกเหมือนพูดคุยธรรมดา เมื่อเด็กมีความมั่นใจแล้วควรกระตุ้นให้เด็กเล่าเรื่องที่เด็กมีประสบการณ์และเรื่องที่ใกล้ตัว เช่น เรื่องในชีวิตประจำวันของเด็ก ควรให้เด็กได้พูดแสดงความรู้สึก และแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆซึ่งอาจเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวออกไปแต่เป็นปัญหาที่กำลังได้รับความสนใจอยู่ในขณะนั้น โดยอาจจัดในลักษณะของการอภิปราย ได้ว่าที่

3. จัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการพูดให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์และเนื้อหาในหลักสูตร โดยเลือกกิจกรรมที่สนุกสนานให้เด็กเล่นและได้รับความรู้ไปด้วย

4. ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกในโอกาสต่างๆ เช่น เป็นโฆษก เป็นพิธีกร พาผู้ที่มาเยี่ยมโรงเรียนชมสถานที่และพบปะบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้ฝึกการพูดให้ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล รวมทั้งมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นด้วย

5. เปิดโอกาสให้เด็กพูดในสิ่งที่พูด และความต้องการที่จะสื่อสารกับผู้อื่น เป็นสิ่งเร้าให้เกิดการแสดงออกทางความคิดในด้านการพูด แต่เด็กมีถ้อยคำในการสื่อสารที่ค่อนข้างจำกัดจึงพยายามแสวงหาการใช้คำพูดด้วยตนเอง สิ่งเร้าที่มีประโยชน์ต่อพูดของเด็กคือ ครูผู้สอนควรจะได้ศึกษาถึงพัฒนาการด้านภาษาและความสามารถในการพูดของเด็กในแต่ละช่วงอายุ เพื่อจัดกิจกรรมตอบสนองความสามารถด้านการพูดได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ราศี ทองสวัสดิ์ (ม.ป.ป: 7-10) กล่าวว่า สิ่งที่จะนำมาฝึกภาษาแก่เด็กปฐมวัยซึ่ง ได้ได้แก่ พื้นฐานทางภาษา 6 ด้าน ดังนี้ การฝึกความสนใจในการอ่าน ฝึกการจำ การฝึกให้ตอบความหมายของคำ ตลอดจนการฝึกการพูดประโยคต่างๆ การฝึกการรับรู้โดยการเห็น การฝึกกลั่นเนื้อให้แข็งแรงและการฝึกประสาทสัมผัส

ชุดิมา สัจจานนท์ (2524: 51-56) ให้แนวทางในการส่งเสริมภาษาแก่เด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ให้เด็กรู้จักคำมาๆ โดยการอ่านให้ฟัง พูดคุยกับเด็กเสมอเปิดโอกาสให้เด็กพบปะผู้คนและไปเที่ยวที่ต่างๆ ดูรายการโทรทัศน์ สนใจและตอบคำถามเด็ก
2. ถ้าเด็กอยากเรียนอ่านก็ให้อ่าน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในการเรียนรู้คำศัพท์หรือเรื่องราว และเมื่อเด็กเบื่อก็ยินยอมให้หยุดอ่านทันที
3. ไม่มีเกณฑ์อายุที่กำหนดว่าจะสอนอ่านให้กับเด็กเมื่อไรเพียงแต่ให้เด็กมีความอยากอ่านก็สอนอ่านได้แต่ควรเป็นการอ่านภาพก่อน จึงเริ่มมีตัวอักษรเพิ่มขึ้นได้เรื่อยๆ ตามลำดับ
4. เด็กจะชอบอ่านนิทานเรื่องเดิมซ้ำๆ อยู่เช่นนั้น ซึ่งเป็นเรื่องปกติ จึงไม่ควรบังคับเมื่อเด็กเลือกอ่านหนังสือตามความสนใจ

สรุปได้ว่า การส่งเสริมความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย เช่น การเล่าเรื่องจากประสบการณ์จริงที่มีอยู่ใกล้ตัวเด็ก รวมทั้งสิ่งที่อยู่รอบตัวเด็ก การพูดแสดงความรู้สึก การให้เด็กได้แสดงออกในโอกาสต่างๆ การส่งเสริมพัฒนาการทางการพูดจึงควรฝึกในกลุ่มเล็กๆ โดยฝึกพูดให้เป็นธรรมชาติที่สุด โดยมีครูเป็นต้นแบบที่ดีในการพูด การฝึกพูดควรส่งเสริมควบคู่กับการคิดด้วย

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพูดของเด็กปฐมวัย

งานวิจัยในประเทศ

เบญจจะ คำมะสอน (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาถึงความสามารถด้านการฟัง และการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ การพูดเล่าเรื่อง โดยใช้ภาพประกอบซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความสามารถทางภาษาของเด็กสูงขึ้น กว่าก่อนการทดลอง

สนอง สุทธาอามาตย์ (2545: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร ศึกษาเด็กอายุ 5-6 ปี โรงเรียนพระราม 9 กาญจนภิเษก จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร มีความสามารถด้านการฟังและการพูดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหารมีความสามารถด้านการฟังและการพูดสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามปกติ

จุฑา สุกลใส (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมท่องคำคล้องจองแบบมีความหมายที่มีต่อการพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย โดยกลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัย ชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ขวบ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมท่องคำคล้องจองแบบมีความหมายและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมท่องคำคล้องจองแบบปกติ มีความก้าวหน้าของพัฒนาการทางการพูดเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สูงขึ้น

สรุปได้ว่าพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยนั้นมีพัฒนาการที่เป็นขั้นตอน กระบวนการ และสามารถที่จะจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถกระตุ้นให้เด็กเกิดพัฒนาการทางการพูดได้โดยการพูดคุย เล่าเรื่องให้ฟัง เล่นนิทาน การพูดคำคล้องจอง การเล่นเกม และการจัดกิจกรรมต่างๆ แต่ละวิธีล้วนเป็นการจัดประสบการณ์ทางภาษาที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนทำซ้ำๆ อย่างสม่ำเสมอ มีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการติดต่อสื่อสารสามารถนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวัน การทำงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก มีส่วนช่วยในการส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกด้านความคิด ความรู้สึก การใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสม

งานวิจัยในต่างประเทศ

ไพน์ ลิเวนฟี; และลอวแลน (สมศรี ปาณะโตชะ. 2551: 27; อ้างอิงจาก Pine; Liven; & Rowland. (1997, October). Single - world Stage: Relationsbetween Maternal Speech Characteristics and Children's Vocabulary Composition and Usage. Child Development. 68(5): 807 – 819) ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบที่แตกต่างกันในขั้นตอนการใช้คำเดี่ยวที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการใช้คำพูดของแม่และการผสมคำของเด็ก พบว่าความสัมพันธ์ของการใช้คำของเด็กแตกต่างกันไปตามการใช้คำพูดของแม่โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแม่และเด็ก 26 คู่ เด็กผู้หญิง 14 คน และเด็กผู้ชาย 12 คน เริ่มจากคำ 5 คำ 10 คำ และ 100 คำตามลำดับ วิธีการพูดของแม่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการการใช้คำพูดของลูกโดยตรงคือแม่ที่พยายามอธิบายความหมาย คำศัพท์โดยอิงสภาพแวดล้อมจะสามารถถ่ายทอดคำพูดใหม่ๆ ให้ลูกได้มากกว่า แม่ที่พูดโดยวิธีการออกคำสั่งว่า เช่นนั้น เช่นนี้ และแม่ที่พูดเก่งๆ จะทำให้เด็กเรียนรู้คำต่างๆ เช่น คำอุทานคำสั้นๆ ได้ เป็นเปอร์เซ็นต์ที่สูงกว่าแม่ที่ไม่ค่อยพูด โดยมีเช็คลิสต์(Checklist) ให้แม่เช็ค คำต่างๆ ที่เด็กเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นและมีการอัดเสียงพูดของเด็ก เพื่อดูพัฒนาการทางภาษาพูดของเด็ก อย่างเป็นรูปธรรม และชัดเจนมากขึ้น

เทมปรินส์ (พูลสุข สุขเสริม. 2551: 13; อ้างอิงจาก Templin. 1957: 127) ศึกษาเปรียบเทียบความซับซ้อนและความยาวของประโยคในเด็กอายุ 3-6 ปี ในสหรัฐอเมริกา พบว่าความยาวของประโยคที่เด็กพูดจะเพิ่มขึ้นตามอายุ ระดับสติปัญญาและฐานะสังคม เศรษฐกิจที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กหญิงจะมีทักษะทางภาษาสูงกว่าเด็กชายเพียงเล็กน้อย และเด็กอายุ 3 ปี ไม่สนใจในเรื่องไวยากรณ์

ซิมสัน (สนอง สุทธาอามาตย์. 2545: 17; อ้างอิงจาก Simpson. 1998: 55) ได้ศึกษา ลักษณะภาษาพูดของเด็กปฐมวัย 4 ปี ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นแบบเล่าเรื่องซ้ำ ผลการวิจัยพบว่าการเล่าเรื่องซ้ำช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการสื่อสารมากขึ้น กล่าวคือ ช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดภาษาให้ชัดเจนละเอียดลออ ครอบคลุม ความหมายที่ต้องสื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้และความเข้าใจซึ่งความสามารถนี้วัดได้เป็นจำนวนคำประโยค (Length of a T-unit) ไม่ได้วัดที่ปริมาณคำซึ่ง มิลเลอร์ (Miller. 1951: 78-79) ถือว่า ความสามารถนี้เป็นเครื่องมือที่สามารถวัดความซับซ้อนของรูปประโยคได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยนั้น จะเป็นไปตามวัยและวุฒิภาวะของเด็ก ซึ่งจะพัฒนาไปตามธรรมชาติ และการที่เด็กได้มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมถึงผู้ใกล้ชิดเด็ก เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครู ที่มีส่วนช่วยส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออก ทั้งความคิด ความรู้สึก โดยการฝึกฝน ซ้ำๆ บ่อยๆ เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการฟัง และการพูด จนทำให้เกิดการเรียนรู้ มีการพัฒนาทักษะทางการพูดที่ดีต่อไปในอนาคต

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

3.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

นักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของการจัดประสบการณ์แบบโครงการไว้ ดังนี้

แคทซ์; และชาร์ด (ปิยกานต์ ปานอุไร. 2552: 34-35; อ้างอิงจาก Katz; & Chard. 1994: 15-16) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการศึกษาแบบลึกซึ่งในหัวข้อที่เด็กสนใจ และครูพิจารณาแล้วว่ามีคุณค่าในการเรียนรู้ โครงการมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสติปัญญา การศึกษาในวิชาต่างๆ ทักษะทางสังคม ความสามารถและการทำงานร่วมกัน

แม็คคลีน (สุดาพร วิจิตชัยชาคร. 2551: 47; อ้างอิงจาก Mclean.1992: 57) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการสอนที่สามารถทำให้เด็กแสดงออกถึงความสามารถที่หลากหลายเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษายอมให้เด็กเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เปิดกว้าง และเปิดโอกาสให้เด็กพิเศษได้อยู่ในกลุ่มเพื่อนและทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดีอีกด้วย

ทริปาเนียร์ สตรีท (เปลว ปุริสาร. 2543: 15; อ้างอิงจาก Trepanier - Street. 1993: 25 - 28) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการเรียนรู้ที่เด็กจะการใช้การสืบสอบของหัวข้อที่เฉพาะเจาะจงอย่างลึกซึ้งและได้บูรณาการวิชาความรู้ในสาขาต่างๆ เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์และศิลปะเข้าด้วยกัน โดยเด็กจะได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย จากการทำกิจกรรมในโครงการและเด็กสามารถขยายเวลาในการเรียนรู้ไปได้หลายวันหรือหลายสัปดาห์ นับเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับชั้นเรียนอนุบาล

ฮาร์ทแมน (ทิพย์มณี เลขาน้ำ. 2549: 45; อ้างอิงจาก Hartman. 1995: 1-4) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการศึกษาที่ลุ่มลึก เมื่อเด็กเข้าร่วมโครงการ เด็กจะได้พัฒนาคำถาม แสดงความสามารถค้นหาทางแก้ปัญหาเสนอแนะกระบวนการแก้ปัญหาที่คิดค้นขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก

วัฒนา มัคคสมัน (2539: 6) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งให้ความสำคัญกับความต้องการและความสนใจของเด็ก โดยเด็กจะเป็นผู้มีบทบาทในการเลือกเรื่องที่จะเรียน เลือกวิธีการที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและมีครูที่ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก แสดงให้เห็นว่าครูให้ความสนใจ เชื่อมั่นในความคิดของเด็ก และให้ออกาสเด็กที่จะเรียนรู้ตามความคิดและวิธีการของตนเอง

เปลว ปุริสาร (2543: 15) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ จากการศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เด็กสนใจและเปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ เด็กได้ร่วมมือกันวางแผน กำหนดแนวทางการเรียนรู้ และใช้ระยะเวลาตามความต้องการของเด็ก เป็นการส่งเสริมกระบวนการการทำงานกลุ่มร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกกระตุ้นให้คิดและเป็นผู้ร่วมงาน โดยเด็กจะเป็นผู้คิดตัดสินใจเลือกและดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการทำโครงการร่วมกัน อันเป็นผลมาจากความสนใจและความท้าทายของโครงการ

สุชาดา เปลียนสุภาพ (2550: 35) Project Approach กล่าวว่า การเรียนรู้อย่างละเอียดลึกซึ้งในเรื่องที่ใกล้ตัว และเป็นที่น่าสนใจของเด็ก การเรียนรู้รูปแบบนี้เป็นการบูรณาการให้เด็กได้ใช้ทักษะต่างๆ ที่มีอย่างเหมาะสมและเรียนรู้เพิ่มเติมทักษะวิชาการต่างๆ ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น เด็กสนุกสนานกับการเรียนรู้และประสบความสำเร็จในการทำงาน มีความสนใจอย่างลุ่มลึกในเรื่องที่เรียนรู้ไปได้นาน เด็กเรียนรู้ที่จะตั้งคำถามเพื่อแสดงออกถึงความสงสัยของตน และเรียนรู้ว่าคำตอบของคำถามหรือข้อสงสัยเหล่านั้น เด็กสามารถหาได้จากแหล่งเรียนรู้หลายแหล่ง เด็กๆ สามารถสืบค้น สืบค้นได้เองโดยไม่ต้องถามหรือหวังว่าครูจะเป็นผู้ให้คำตอบได้ในทุกเรื่อง Project Approach ช่วยวางรากฐานทักษะการวิจัยเบื้องต้น ให้แก่เด็กได้อย่างดี

สายชน วงสานน (2547: 23) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างลุ่มลึก หัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ ซึ่งอาจเป็นการเรียนรู้แบบรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเลือกทำกิจกรรมและศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ได้ทำกิจกรรมต่างกับเพื่อนมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นทั้งสิ่งแวดล้อมและตัวบุคคล ส่วนครูมีบทบาทในการช่วยกระตุ้นให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในเรื่องของแหล่งความรู้ ยอมรับความคิดเห็นและให้ความสำคัญในศักยภาพของเด็กแต่ละคน ยังเป็นผู้ร่วมเรียนรู้และผู้ร่วมงานของเด็ก

จิรภรณ์ วสุวัต (2540: 7) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าอย่างลุ่มลึกในหัวข้อที่ตนสนใจ ด้วยการบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน วิธีนี้จึงเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายรวมทั้งยังเน้นการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และยืดหยุ่นตามความสนใจและความต้องการของเด็ก

ลำดับ ปันสันเทียะ (2545: 19) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการ เป็นรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กทุกด้านเป็นการจัดประสบการณ์ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบูรณาการเนื้อหาการเรียนรู้เข้าด้วยกัน การจัดประสบการณ์แบบโครงการเปิดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้งเฉพาะเรื่องที่เด็กสนใจ มีการท้าทายความสามารถเด็กกระตุ้นให้เด็กลงมือปฏิบัติ กับกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อค้นหาคำตอบที่มาจากความสนใจและความต้องการของเด็ก เรื่องที่ศึกษาอาจมาจากเด็กหรือครูและเด็กร่วมกันเลือกหัวข้อในการศึกษา เด็กมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน โดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกรวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมขึ้นอยู่กับความสนใจและความต้องการของเด็ก

นันทกา ปรีดาศักดิ์ (2542: 21) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้ง ในหัวข้อที่ตนเองสนใจด้วยการบูรณาการวิชาการต่างๆ เข้าด้วยกัน วิธีนี้จึงเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย รวมทั้งยังเน้นการให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยึดหยุ่นตามความสนใจและความต้องการของเด็ก

ทิพย์มณี เลขาขำ (2549: 46) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการ จึงเป็นรูปแบบการสอนให้เด็กเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เด็กสนใจอย่างลุ่มลึก โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากบุคคลหรือสิ่งต่างๆ เพื่อให้เด็กฝึกทักษะการคิดค้นทดลอง ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง แต่มีครูคอยดูแลแนะนำและอำนวยความสะดวกอยู่ เด็กจะเกิดการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

พัชรี ผลโยธิน (2542: 80) กล่าวว่า การสอนแบบโครงการคือ วิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้โดยการสืบค้นหาข้อมูลอย่างลึกในหัวเรื่องเฉพาะที่เด็กสนใจควรค่าแก่การเรียนรู้ โดยปกติสืบค้นจะทำโดยเด็กกลุ่มเล็ก ๆ ที่อยู่ในชั้นเรียนหรือเด็กทั้งชั้นเรียนร่วมกันหรือบางโอกาสอาจเป็นเพียงเด็กคนใดคนหนึ่งเท่านั้น หัวเรื่องที่ถูกละเลือกควรมีความหมายต่อชีวิตต่อตัวเด็ก ครูสามารถบูรณาการเนื้อหา เช่น คณิตศาสตร์ การอ่านหรือวิทยาศาสตร์ ฯลฯ ในการทำโครงการของเด็กได้ด้วย ทั้งนี้ลักษณะเด่นของโครงการคือการค้นหาคำตอบจากเด็กและเด็กร่วมกับครู เด็กมีโอกาที่จะวางแผนสืบค้นหาด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือในการทำโครงการของเด็กจะร่วมกันวางแผนศึกษาสถานที่ต่างๆ สัมภาษณ์เด็ก รู้จักการแก้ปัญหาและแลกเปลี่ยนสิ่งที่เด็กเรียนรู้กับผู้อื่น

ปาเพ็ญ การพาณิชย์ (2543: คำนำ) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเป็นการสอนที่เน้นที่ตัวผู้เรียน ได้พัฒนาการเรียนรู้ตามความสนใจแต่ละขั้นตอนของการเรียนการสอนเด็กเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนการสอนแบบโครงการมุ่งให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความสนใจของเด็กอย่างลุ่มลึกโดยผ่านกระบวนการหลักคือ กระบวนการแก้ปัญหาเด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงกับแหล่งความรู้เบื้องต้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การร่วมมือระหว่างกลุ่มเพื่อน การลงมือปฏิบัติจริง

สุทธิญา ชันอาสา (2550: 48-49) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบกระบวนการการจัดประสบการณ์ที่มุ่งเน้นถึงผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ผู้เรียนรู้อย่างลุ่มลึกซึ่งครูมีหน้าที่สนับสนุนและร่วมกันวางแผนกับเด็กโดยมีระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนตามความสนใจของเด็กซึ่งผู้เรียนจะเป็นผู้คิดค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เด็กมีการวางแผนการทำงานร่วมกันโดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกรวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมขึ้นอยู่กับความสนใจและความต้องการของเด็ก

ปัทมา ศุภกานี (2545: 30 - 31) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการจึงเป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้โดยบูรณาการทักษะ กระบวนการต่างๆ ที่ใช้ในการเรียนรู้ไว้ด้วยกัน ได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เด็กสนใจอย่างลุ่มลึก โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวก กระตุ้นให้คิดและเรียนรู้ร่วมกันไปพร้อมกับเด็ก และระยะเวลาในการเรียนรู้สามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก

พรรณทิพย์ แสงนิล (2544: 6) กล่าวว่า การสอนแบบโครงการเป็นวิธีการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีผู้นำมาใช้กันมากสำหรับการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย และเป็นวิธีการศึกษาหาความรู้อย่างลุ่มลึก เมื่อเด็กเข้าร่วมโครงการจะได้พัฒนาคำถามแสดงความสามารถค้นหาทางแก้ปัญหาหาเสนอกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการใช้เวลาประมาณโครงการละ 3-4 สัปดาห์ แต่บางโครงการอาจใช้เวลาเพียงสัปดาห์เดียว ครูจะหยุดโครงการเมื่อเด็กไม่สนใจ ด้วยการสังเกตจากการที่เด็กไม่พูดคุยถึงเรื่องที่เรียนมานั้นอีก

สรุปได้ว่าการสอนแบบโครงการ (Project Approach) คือ การจัดประสบการณ์เป็นรูปแบบ กระบวนการ มุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด โดยการลงมือปฏิบัติจริง เด็กศึกษาสืบค้นลงลึกในเรื่องที่เด็กสนใจ มีการท้าทายความสามารถเด็กกระตุ้นให้เด็กได้คิดและตัดสินใจเลือกกับกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อค้นหาคำตอบสืบค้นข้อมูลเพื่อหาคำตอบจากคำถามของตนเอง ภายใต้การช่วยเหลือ แนะนำ โดยการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนจากผู้สอน แบ่งเป็น 3 ระยะ คือระยะเริ่มต้นโครงการ ระยะพัฒนาโครงการและระยะสรุปโครงการ ซึ่งในแต่ละระยะจะประกอบด้วย การอภิปราย การออกภาคสนาม การสืบค้น การนำเสนอ และการจัดแสดง

3.2 ประวัติความเป็นมาของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

การศึกษาประวัติความเป็นมาของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ แวน ออสตวล (Van-Ausdul. 1988: 164 – 168) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการไม่ใช่สิ่งใหม่ในการศึกษาระดับปฐมวัย หรือระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สเตวาส (Stwast. 1986: 42 – 47) ที่ได้ยืนยันว่า แต่เดิมความคิดในการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบโครงการ เคยเกิดขึ้นและเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในสหรัฐอเมริกา โดยได้รับการสนับสนุนจาก Dewey และ Kilpatrick และค้นพบว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการมีลักษณะการสอนใกล้เคียงกับวิธีการสอนแบบที่ได้รับการ

พัฒนาขึ้น จากวิทยาลัยการศึกษาแห่ง Bank Street ที่เน้นการเรียนรู้จากการกระทำ และมีลักษณะเหมือนกันกับการศึกษาแบบ Open Education ซึ่งมีรูปแบบการสอนแบบบูรณาการและสามารถค้นพบได้จากการศึกษาของ ไอซ์แซค (Isaac. 1966; citing Katz; & Chard. 1994: 48) ที่ได้อธิบายถึงการทำงานของเด็กในประเทศอังกฤษปี 1920

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการนั้น ได้เริ่มนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นเวลานานมาแล้ว เป็นการจัดประสบการณ์ที่เน้นให้เด็กเรียนรู้ จากความสนใจลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้และฝึกทักษะต่างๆ โดยตรง มีการจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่จะสนองตอบต่อศักยภาพของเด็กอย่างเหมาะสมเด็กในประเทศอังกฤษปี 1920

3.3 แนวคิดและหลักการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

แนวคิดที่จะให้เด็กเรียนรู้ผ่านโครงการนั้นมีมานานนับศตวรรษ เริ่มจากความเคลื่อนไหวของนักศึกษากลุ่มพิพัฒนนิยม (Progressive) ในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงศตวรรษที่ 19-20 จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้เขียนบทความและหนังสือหลายเล่มเกี่ยวกับการสร้างประสบการณ์ทางการศึกษาที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความตระหนักในชุมชนร่วมกัน และได้้นำโครงการเข้าไปใช้ในโรงเรียนทดลองที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง ส่วนวิลเลียม คิลแพทริก (William Kilpatrick) ได้สอนบุคคลต่างๆ (ต่อมาเป็นนักการศึกษา) ถึงวิธีการใช้โครงการที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตจริง อันเป็นรากฐานสำคัญทางการศึกษามากกว่าการเตรียมเด็กเพื่อชีวิตในอนาคต (Diffily. 1996: 22-23) เฟรดริก เฟรเบล (Friedrich Frobel) กล่าวว่า ผู้ริเริ่มและก่อตั้งโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของโลกได้เสนอแนวคิดที่โรงเรียนควรเป็นสถานที่ที่เด็กจะได้เรียนรู้และทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป (Duchame. 1993: 36)

แคทซ์ และชาร์ด (ทิพย์มณี เลขาขำ. 2545: 45; อ้างอิงจาก Katz; & Chard. 1994: 15 – 16) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการศึกษาอย่างลึกซึ้งในหัวข้อที่เด็กสนใจและครุพิจารณาแล้วว่ามีคุณค่าในการเรียนรู้ โครงการมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสติปัญญาการศึกษาในวิชาต่างๆ ทักษะทางสังคม ความสามารถและเน้นการทำงานร่วมกัน

เพียเจต์ (ธีรภรณ์ ภัคดี. 2550: 19; อ้างอิงจาก Piaget. 1999: 23-25) ให้ความสำคัญอย่างมากกับกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองของเด็กดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ถือว่าเป็นแนวคิดสำคัญของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ที่นำไปสู่การจัดกิจกรรมและการเตรียมการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ที่มาจากความสนใจของเด็ก โดยการวางแผน ค้นคว้า ทดลองการทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาาร่วมกัน (Kate; & Chard. 1994; Duchame. 1993; Gandini; & Forman. 1993)

ฮาร์ทแมน (สุตาพร วิจิตชาคร. 2551: 47; อ้างอิงจาก Hartman. 1995: 1 – 4) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการศึกษาที่ลุ่มลึก เมื่อเด็กเข้าร่วมโครงการ เด็กจะได้อ่านคำถาม แสดงความสามารถ ค้นหาทางแก้ไขปัญหาเสนอแนะกระบวนการแก้ปัญหาที่คิดค้นขึ้น โครงการอาจใช้เวลาประมาณสัปดาห์ หรือนานกว่านี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก

ไวก็อตสกี (ธีรภรณ์ ภักดี. 2550: 11; อ้างอิงจาก Berk; & Winsler. 1995 :30 - 39) เป็นแนวคิดที่สำคัญอีกแนวหนึ่งที่กำลังถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า Scaffolding จากหลักการของ Zone of Proximal Development (ZPD) ที่เชื่อว่าเด็กเกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาสติปัญญาและทัศนคติ เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ผู้ใหญ่ ครู และเพื่อนบุคคลเหล่านี้จะให้ข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ZPD จึงเป็นสถานะที่เด็กเผชิญกับปัญหาที่ท้าทาย เมื่อเด็กไม่สามารถคิดแก้ปัญหาได้โดยลำพัง การได้รับความช่วยเหลือแนะนำจากผู้ใหญ่ หรือจากการทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีประสบการณ์มากกว่า จะทำให้เด็กสามารถแก้ไขปัญหาได้ และเกิดการเรียนรู้ขึ้น แนวคิดนี้ทำให้เกิดความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของบทบาทครูที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

แม็คคลีน (ทิพย์มณี เลขาชา. 2545: 47; อ้างอิงจาก Mclean. 1992: 57) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการสอนที่สามารถทำให้เด็กแสดงออกถึงความสามารถที่หลากหลายเกี่ยวกับการศึกษา ยอมให้เด็กเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เปิดกว้าง และส่งเสริมความร่วมมือโดยเน้นที่การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มากกว่าการแข่งขันส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคม และเปิดโอกาสให้เด็กพิเศษได้อยู่ในกลุ่มเพื่อน และทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดีอีกด้วย

วิลเลียม คิลแพททริก (ปิยกานต์ ปานอุไร. 2552: 36; อ้างอิงจาก Kilpatrick. 1997: 43) กล่าวว่า การนำแนวคิดของดิวอี้ มาประยุกต์ใช้โดยทำการทดลองวิธีการสอนแบบโครงการ และฝึกให้นักศึกษาให้รู้จักวิธีการสอนแบบโครงการ คิลแพททริกได้ศึกษาพบว่าเด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเด็กได้วางแผนร่วมกัน มีอิสระในการตัดสินใจและได้ทำในสิ่งที่ตนต้องการ ซึ่งมีผลให้เด็กมีระดับความพึงพอใจเพิ่มมากขึ้น และเด็กได้พัฒนาศักยภาพของตนเองด้านต่างๆ สูงขึ้น อันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ของระดับความสนใจและเป้าหมายที่เด็กต้องการเรียนรู้ ซึ่งไม่ได้มาจากการที่ครูกำหนดหรือจากบทเรียนสำเร็จรูป จึงเป็นการสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง คิลแพททริก กล่าวว่า การสอนแบบโครงการ คือหัวใจสำคัญของกิจกรรมทุกกิจกรรมในการเรียนรู้ของเด็ก (Knoll. 1996: 223)

ทริปาเนียร์ สตรีท (สุตาพร วิจิตชาคร. 2551: 47; อ้างอิงจาก Trepanier – Street. 1993: 25 – 28) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการเรียนรู้ที่เด็กจะทำการสืบสอบของหัวข้อที่เฉพาะเจาะจงอย่างลึกซึ้ง และได้บูรณาการวิชาความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เช่น ภาษาศาสตร์ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และศิลปะเข้าด้วยกันโดยเด็กจะได้เรียนรู้อย่างมีความหมายจากการทำกิจกรรมในโครงการ และเด็กสามารถขยายเวลาในการเรียนรู้ไปได้หลายวันหรือหลายสัปดาห์ นับเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับชั้นอนุบาล

วิลเลียม (William) กล่าวว่า การเน้นหลักการทางวิทยาศาสตร์ และศิลปะ การสอนของครูเจม ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของจิตวิทยาในสหรัฐอเมริกาแนวคิดของเขาชี้ให้เห็นว่าการนำวิทยาศาสตร์มาใช้ในการควบคุมปรากฏการณ์ต่างๆ ขณะที่การสอนถือเป็นศิลปะ ดังนั้นการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียนจึงต้องใช้จิตวิทยามาใช้ในชั้นเรียนให้เกิดประโยชน์ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูต้องศึกษาและพัฒนาการสอนของตนเอง (เปลว ปุริสาร. 2543: 16 - 17; อ้างอิงจาก Mccown; & Roop. 1992: 79 - 81)

วัฒนา มัคคสมัน (2539: 6) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งการให้ความสำคัญกับความต้องการและความสนใจของเด็ก โดยเด็กจะเป็นผู้มีบทบาทในการเลือกเรื่องที่จะเรียน เลือกวิธีการที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และมีครูที่ยอมรับความคิดเห็นของเด็กแสดงให้เห็นว่าครูให้ความสนใจ เชื่อมมั่นในความคิดของเด็ก และให้โอกาสเด็กที่จะเรียนรู้ตามความคิดและวิธีการของตนเอง

เรกจิโอ (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. 2542: 64) กล่าวว่าในช่วงทศวรรษ 1970 คลื่นความคิดลูกที่สองที่ประกอบด้วยกลุ่มนักการศึกษา รวมทั้งนักจิตวิทยา เช่น Wilred Carr, David Shaffer, KennethKaye, Jerome Kagan , Howard Gardner นักปรัชญา เช่น David Hawkins และนักทฤษฎี เช่น SergeMoscovici , Charles Morris , Gregory Bateson , Heinz Von Foerster และ Francisco Varela ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าทางด้านประสาทวิทยา แนวความคิดเหล่านี้ยิ่งก่อให้เกิดความหลากหลายแห่งมุมมองที่หลากหลายที่นำไปสู่การปฏิบัติ ที่มีความสลับซับซ้อนและความคล่องตัวในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับเด็ก จากการศึกษาดังที่กล่าวมา นักการศึกษาเรกจิโอได้พัฒนาปรัชญาทางการศึกษาจากฐานของแนวคิดดังนี้

แนวคิดที่สำคัญประการแรก คือวิธีการมองเด็ก (The image of the children) ของนักการศึกษา Reggio Emilia จากประสบการณ์ที่เป็นผลสืบเนื่องจากการปฏิบัติ ทฤษฎี และผลการวิจัย เด็กในสายตาของครูที่เรกจิโอ คือผู้ที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์ พลังและความแข็งแกร่ง เด็กมีลักษณะที่เป็นตัวของตัวเองโดยเฉพาะในแต่ละคน มีศักยภาพและความสามารถในการปรารถนาที่จะเติบโตและงอกงาม ความอยากรู้อยากเห็น ความสามารถที่เป็นที่น่าพิศวง และความปรารถนาที่จะสัมพันธ์และสื่อสารกับผู้อื่น ความปรารถนาที่จะสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ปรากฏขึ้นมาตั้งแต่แรกเกิด และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อความอยู่รอด และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเผ่าพันธุ์ที่ตนเองถือกำเนิดมาความสามารถที่มีมาตั้งแต่เกิด ประการนี้จึงเป็นสิ่งที่อธิบายถึงความกระตือรือร้นของเด็กในการที่จะสื่อหรือแสดงถึงตัวตนของเด็กเมื่ออยู่ท่ามกลางบริบทที่มีความหลากหลายของสัญลักษณ์ทางภาษา และมีความสนใจในการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ในการที่จะก้าวเข้าสู่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการต่อรองประนีประนอมกับทุกสิ่งทุกอย่าง สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ครูต้องรับรู้ถึงศักยภาพของเด็กอย่างชัดเจน เพื่อการจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่จะสนองตอบต่อศักยภาพของเด็กอย่างเหมาะสม

แนวคิดสำคัญประการที่สอง คือ ลอริส มาลากุซซี่ (Loris Malaguzzi) และครูที่ Reggio Emilia มองว่าโรงเรียนเป็นที่บูรณาการสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย เป็นสถานที่ใช้ชีวิตร่วมกัน และมีสัมพันธ์ภาพร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่และเด็กที่ต่างเติมไปด้วยความหลากหลาย โรงเรียนเป็น สิ่งก่อสร้างที่ดำเนินการอยู่ตลอดเวลา และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในงานของโรงเรียน และระบบ ชีวิตในโรงเรียนขยายไปสู่ครอบครัวของนักเรียน ครอบครัวของนักเรียนมีสิทธิ์ที่จะรับรู้และมีส่วนร่วม ในระบบชีวิตของโรงเรียนและยังขยายไปถึงเมืองที่โรงเรียนตั้งอยู่เพื่อให้เมืองและโรงเรียนรับรู้ ถึงชีวิตของกันและกันในรูปแบบการพัฒนาและวิถีชีวิต สังคมต้องยอมรับเด็กในฐานะของการเป็น ผู้รับช่วงในอนาคตและเป็นผู้รับผลประโยชน์ตามสิทธิเฉพาะในตัวเด็กในโรงเรียน มาลากุซซี่และครู หลังจากที่ได้วิเคราะห์และได้มาซึ่งเป้าหมายที่ร่วมกันของโรงเรียน คือ การรวมเอาครูและครอบครัว ของนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ดังนั้นการดำเนินการในเรกจิโอ เอมีเลีย จึงคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 3 คือ เด็กครอบครัว และครู การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จึงมุ่งที่จะ จัดโรงเรียนให้มีความรู้สึกที่อบอุ่น เป็นเป้าหมายของแนวการจัดการศึกษาตามแนวทางของเรกจิโอ เด็กคือเป้าหมายที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางของการจัดสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆ มาลา ยังตระหนักที่คนเข้ามาสัมผัสกับโรงเรียนแล้ว จะรู้สึกอบอุ่นเหมือนอยู่ในบ้านที่เปี่ยมไปด้วย ไมตรีจิต (An amiable School)

แนวคิดสำคัญประการที่สาม คือ ครูและนักเรียน เรียนรู้ไปด้วยกัน การสอนและการเรียนต้องควบคู่ไปด้วยกัน แนวคิดเรกจิโอจะให้ความสำคัญของการเรียนรู้มากกว่าการสอน มาลากุซซี่ กล่าวว่า ก่อนจะเริ่มเข้าสู่การสอน ถ้าครูยังสังเกตอยู่ข้างๆ สักครู และเรียนรู้จาก ห้องเรียนในขณะนั้นว่าเด็กกำลังทำอะไรอยู่ และถ้าครูสามารถเข้าใจได้ถูกต้อง บางทีการสอนในวัน นั้นอาจแตกต่างจากที่ผ่านมาวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา คือ การจัดสิ่งแวดล้อมและโอกาสให้ เด็กได้คิด ประดิษฐ์ และค้นพบด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับเด็กจึงไม่ใช่การสอนจากครูที่ เป็นการบอกเล่าโดยตรง แต่เป็นการจัดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนเป็นกุญแจสำคัญ ที่นำไปสู่การสอนวิธีใหม่โดยครูเป็นแหล่งของการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ครู ต้องมีการนำเสนอทางเลือกที่ หลากหลาย การเสนอความคิดเห็นและเป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ การเรียนรู้และการสอนนั้นจึง ไม่ใช่เป็นสิ่งที่อยู่กันคนละฟากฝั่งของแม่น้ำแล้วจึงมองกระแสน้ำที่ไหลผ่านไป แต่ควรจะเป็นการ หล่อหลอมเข้าด้วยกันระหว่างการเรียนและการสอนและล่องไปพร้อมๆ กับการไหลของกระแส

จากแนวคิดและหลักการสำคัญดังกล่าวได้นำไปสู่การพัฒนาการจัดประสบการณ์ แบบโครงการในปัจจุบัน ชาร์แลน และชาร์แลน (เปลว ปุริสาร. 2543 : 18; อ้างอิงจาก Sharan; & Sharna. 1992: 283- 305) กล่าวเพิ่มเติมว่า แม้การศึกษาแบบโครงการจะไม่ใช่สิ่งใหม่ในระดับ อนุบาลและระดับประถมศึกษา แต่เป็นรูปแบบการศึกษาที่พัฒนาขึ้นตามความสนใจของเด็กที่มีต่อ สิ่งต่างๆ นำเด็กไปสู่การทำงานในโครงการร่วมกันและเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันอย่างมี ความสุข เช่นเดียวกับที่เคยนำมาปฏิบัติในการศึกษาที่ผ่านมาและประสบผลสำเร็จ ดังนั้นการจัด ประสบการณ์แบบโครงการยังคงเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

จิราภรณ์ วสุวัต (2540: 7) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้ง ในหัวข้อที่ตนสนใจ ด้วยการบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน วิธีนี้จึงเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย รวมทั้งยังเน้นการให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และยืดหยุ่นตามความสนใจ และความต้องการของเด็ก

ปัทมา ศุภกานิต (2545: 34) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการมุ่งเน้นให้เด็กเรียนรู้ประสบการณ์ โดยคำนึงถึงความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำ มีอิสระในการเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจและตามความสามารถของแต่ละบุคคล ให้ระยะเวลาในการเรียนรู้ตามความสนใจของเด็ก และเด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย โดยมีครูดูแลและอำนวยความสะดวก กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติและพัฒนาการของตนเอง

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้เน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการทำกิจกรรมกลุ่มในเรื่องที่เด็กสนใจ มีการวางแผนลงมือปฏิบัติจริงจากประสบการณ์ตรง และเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและบุคคลต่างๆ ศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้ง ร่วมมือกันวางแผน ใช้ระยะตามเวลาตามความต้องการของเด็ก เป็นการส่งเสริมกระบวนการทำงานกลุ่มร่วมกันอย่างมีความสุขโดยมีครูคอยกระตุ้นด้วยคำถามปลายเปิดและคอยชี้แนะ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ให้เหมาะกับวัยและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

3.4 วัตถุประสงค์ของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

การนำรูปแบบการสอนแบบโครงการมาจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยนั้นเพื่อต้องการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ให้แก่เด็กตามที่วัฒนา มัคคสมัน (2544: 2) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. สามารถพัฒนากระบวนการคิดของตนเอง
2. สามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเอง
3. สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นกระบวนการ
4. เห็นคุณค่าในตนเอง

3.5 ลักษณะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

บุษ (เปลว ปุริสาร. 2543; อ้างอิงจาก Booth. 1987: 46 - 49) กล่าวว่า การสอนแบบโครงการว่าเป็นการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง การสอนแบบโครงการมี 2 ลักษณะคือ โครงการเต็มรูปแบบ (Full scale project) กับโครงการเชื่อมโยงกิจกรรมสร้างแรงจูงใจ หรือโครงการย่อยเป็นกิจกรรมในห้องเรียนเท่านั้นส่วนโครงการสมบูรณ์มีการขยายออกนอกห้องเรียนด้วย โครงการสมบูรณ์แบบจะมีขั้นตอนอยู่ 3 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผนในห้องเรียน (classroom planning) เด็กและครูอภิปรายถึงหัวข้อเรื่องและขอบเขตของโครงการ

2. ดำเนินการโครงการ (carry out the project) เด็กจะออกจากห้องเรียนไปดำเนินการโครงการตามแผนที่ได้วางไว้

3. ขั้นทบทวน (reviewing and monitoring the work) เป็นการอภิปราย และให้ข้อมูลย้อนหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ ครูแนะนำให้ข้อคิดเห็น เด็กวิเคราะห์ผลงาน และกระบวนการทำงานแต่การทำงานเต็มรูป บางทีก็ตอบสนองความต้องการอันกระตือรือร้นของเด็กไม่ทัน ดังนั้นจึงมีโครงการย่อย (bridging) ซึ่งสามารถทำในห้องเรียน ไม่ต้องออกไปนอกห้องใช้เวลาสั้นๆ โครงการลักษณะนี้ถูกออกแบบสำหรับผู้เริ่มต้นใช้โครงการในการสอนใหม่ๆ เวลาที่ใช้ในการทำโครงการไม่จำกัดตายตัว ขึ้นอยู่กับจำนวนเวลาที่มีและธรรมชาติของโครงการ บางทีโครงการก็ใช้เวลา 3 ชั่วโมง บางทีก็ใช้เวลา 12 สัปดาห์ แต่จะสั้นหรือยาวอย่างไรก็มีกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นกระตุ้นความสนใจ (Stimulus) เป็นการอภิปรายเบื้องต้นและแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับโครงการว่าใช้เวลาเท่าใด รายละเอียดของโครงการมีอะไรบ้าง

3.2 ขั้นเตรียมโครงการ (definition of the Project Objective) เป็นการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการว่าจะใช้เวลาเท่าไร รายละเอียดของโครงการมีอะไรบ้าง

3.3 ขั้นฝึกทักษะที่จำเป็น (Practice) บางโครงการต้องการทักษะที่จำเป็นในการดำเนินการ จำต้องมีการฝึกทักษะเหล่านี้ก่อน เช่น การสัมภาษณ์

3.4 ขั้นเตรียมวัสดุอุปกรณ์ (Design of Written Materials)

3.5 ขั้นกิจกรรมกลุ่ม (Group Activities)

3.6 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล (Collecting Information)

3.7 ขั้นสรุปผลการดำเนินการ (Organization)

3.8 ขั้นเสนอโครงการ (Final Presentation)

ฮาร์ทแมน (เปลว ปุริสาร. 2543:18 - 19; อ้างอิงจาก Hartman. 1995: 141 -147) กล่าวว่า วิธีการสอนแบบโครงการว่า วิธีการแบบโครงการ (Project work) เป็นการศึกษาหาความรู้อย่างลุ่มลึก เมื่อเด็กเข้าร่วมโครงการ จะได้พัฒนาคำถามแสดงความสามารถ ค้นหาทางแก้ปัญหา เสนอกระบวนการแก้ปัญหาที่คิดค้นขึ้น โครงการใช้ระยะเวลาประมาณโครงการละ 3 – 4 สัปดาห์ แต่บางโครงการใช้เพียงสัปดาห์เดียว ซึ่งมีขั้นตอนหลักขอบเขตวิธีการ คือ

1. เริ่มต้น (Start)

2. ปฏิบัติให้บังเกิดผล (Implementation)

3. ปรับเสนอ (Transition)

โครงการมีได้หลายขนาดตั้งแต่โครงการขนาดเล็กไม่ต้องการพื้นที่มากนัก จนถึงโครงการที่ต้องการใช้พื้นที่มากๆ เช่น การทัศนศึกษา การเยี่ยมชุมชน การสำรวจ บทบาทสมมติ จิตรกรรมฝาผนัง การแสดง และการเสนอโครงการ การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการอาจใช้เป็นแกนของหลักสูตร (Program) หรือใช้ในบางส่วนของหลักสูตรก็ได้ เราสามารถใช้วิธีการแบบโครงการร่วมกับวิธีการสอนแบบหน่วยการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language)

4. ห้องเรียนเป็นชุมชนหนึ่งของเด็ก ๆ (Community Ethos in the Class) เด็ก ๆ ทุกคนมีลักษณะเฉพาะตัว การสอนแบบโครงการเปิดโอกาสให้เด็กแต่ละคนได้แสดงออกถึงคุณลักษณะความรู้ความเข้าใจความเชื่อของเขา ในการสอนแบบนี้จึงเกิดการแลกเปลี่ยน การมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง เด็กเรียนรู้ความแตกต่างของตนเองกับเพื่อน ๆ

5. การสอนเป็นสิ่งที่ท้าทายครู (Teacher As a Challenge) ในการสอนแบบโครงการครูไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก โครงการบางโครงการครูเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับเด็ก ครูร่วมกันกับเด็กคิดหาวิธีการแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติไปด้วยกัน

แคทซ์ ; และชาร์ด (เปลว ปุริสาร. 2543: 21; อ้างอิงจาก Katz; & Chard)

เปรียบเทียบการสอนปกติ (systematic instruction) กับการสอนแบบโครงการดังแสดงต่อไปนี้

1. การสอนปกติเป็นการแสวงหาความรู้ทักษะที่ใช้แรงจูงใจจากภายนอกขณะที่สอนแบบโครงการเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะที่มีอยู่และใช้แรงจูงใจจากภายในตัวเด็กเอง

2. ในการสอนปกติ เด็กทำงานเพื่อหวังรางวัลหวังคะแนนจากครู ขณะที่การสอนแบบโครงการเด็กทำงานเพราะความต้องการและความสนใจของเขาเอง

3. ในการสอนปกติ ครูเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ขณะที่การสอนแบบโครงการเด็กเป็นคนเลือกที่จะทำกิจกรรมที่หลากหลายที่ครูเตรียมไว้

4. ในการเรียนการสอนปกติ ครูเป็นผู้มีความรู้ความสามารถแล้วถ่ายทอดสู่เด็ก ขณะที่การสอนแบบโครงการเด็กจะถูกมองว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ครูเป็นผู้คอยช่วยกระตุ้นให้เด็กพัฒนาในบางจุดที่ด้อยอยู่

5. การเรียนการสอนปกติ ครูเป็นผู้สร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ และมีผลสำเร็จทางการเรียนที่ดี ขณะที่การสอนแบบโครงการทั้งครูและเด็กร่วมกันสร้างการเรียนรู้และผลสำเร็จทางการเรียน

ตาราง 1 การเปรียบเทียบการจัดประสบการณ์แบบโครงการกับการจัดประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อม

การจัดการศึกษาแบบเตรียมความพร้อม ต้องการทักษะ,ต้องการแรงดลใจจากภายนอก	การจัดประสบการณ์แบบโครงการประยุกต์ ทักษะนำมาใช้, ต้องการแรงดลใจจากภายใน
• ความตั้งใจในการทำงานของเด็กมาจากครู และรางวัลเป็นแหล่งของแรงดลใจจากภายนอก • ครูเป็นผู้เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เห็นว่าเหมาะสมกับระดับที่ศึกษา • ครูเป็นผู้สามารถกำหนดการเรียนรู้ และความสำเร็จของเด็ก	• ความสนใจของเด็ก และการให้เด็กได้มีส่วนร่วมเป็นการส่งเสริมความมานะพยายาม และเป็นแรงดลใจภายในที่สำคัญ • เด็กสามารถเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดเตรียมโดยค้นหาระดับที่เหมาะสมและท้าทาย • เด็กเป็นผู้เชี่ยวชาญ โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ • เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และประเมินความสำเร็จของตนเองร่วมกับครู

ที่มา: (เปลว ปุริสาร. 2543: 21; อ้างอิงจาก Katz; & Chard 1994. Engaging Children's Minds : The Project Approach)

นอกจากนี้ยังกล่าวว่า การสอนแบบโครงการ มีสาระสำคัญดังนี้

1. หัวข้อโครงการ (Topic) และการเลือกหัวข้อของโครงการ หัวข้อโครงการต้องการจากความสนใจและ ความต้องการของเด็ก ครูมีเกณฑ์ในการเลือกหัวข้อโครงการดังนี้

- 1.1 เป็นหัวข้อที่เด็กทุกคน หรือเด็กส่วนใหญ่ของกลุ่มสนใจ
- 1.2 มีแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นเพียงพอที่จะจัดกิจกรรมในหัวข้อโครงการ
- 1.3 เป็นหัวข้อที่เด็กพอจะมีประสบการณ์อยู่บ้างแล้ว
- 1.4 เป็นหัวข้อที่เด็กสามารถใช้ประสบการณ์ตรงในการค้นหาข้อมูลข้อเท็จจริงได้
- 1.5 เป็นเรื่องที่เป็นจริง สามารถให้เด็กมีประสบการณ์ตรงกับเรื่องนั้นได้
- 1.6 เป็นเรื่องที่เปิดโอกาสให้มีการร่วมมือกันทำงาน
- 1.7 เป็นเรื่องที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ สร้างสิ่งของหรือของเล่นสมมติ
- 1.8 เป็นหัวข้อที่มีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน
- 1.9 เด็กมีโอกาสใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้
- 1.10 ผู้ปกครองมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการ

2. กิจกรรมหลัก ๆ ในการสอนแบบโครงการ (Project Approach) ในโครงการใดโครงการหนึ่ง กิจกรรมที่เป็นหลักในโครงการนั้นประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมการศึกษาค้นคว้า (Investigation Activities)

2.2 กิจกรรมสร้าง (Construction Activities)

2.3 การเล่นสมมติ (Dramatic Play)

3. โอกาสแห่งการเรียนรู้ (Learning Opportunities) การสอนแบบโครงการเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้อย่างหลากหลายผ่านกิจกรรมของโครงการ เช่น การแสดงออกทางภาษา การเล่าเรื่อง การอ่าน การเขียน ทางคณิตศาสตร์ เช่น การเปรียบเทียบ ความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ เช่น การสร้าง หรือการเล่นอื่น ๆ สิ่งที่ได้เรียนรู้และเกิดการพัฒนาในการสอนแบบโครงการ คือ

3.1 ความรู้ (Knowledge)

3.2 ทักษะ (Skills)

3.3 คุณลักษณะการอยากรู้อยากเห็น (Disposition)

3.4 ความรู้สึก (Feelings)

4. เด็กเป็นผู้เลือก (Children making Ego Ices) ในการสอนแบบโครงการเด็กมีโอกาสในการเลือกหลาย ๆ ทาง สิ่งที่ได้เลือกก่อให้เกิดผลทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย คือการให้เกิดพัฒนาการเรียนรู้ทางสติปัญญา (Cognitive) พัฒนาการทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการเรียนรู้ทางสติปัญญา (Cognitive) พัฒนาการทางสุนทรียศาสตร์ (Social) พัฒนาการทางอารมณ์ (Emotional) และพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral) ผลทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นบางประการเกิดขึ้นในกระบวนการแก้ปัญหาของเด็กบางประการเกิดจากผลการทำงานตามกระบวนการแก้ปัญหา ที่ได้พบกับความสำเร็จและความล้มเหลว เด็กมีโอกาที่จะเลือกในหลาย ๆ ทางคือ

4.1 โอกาสในการเลือกงานที่จะทำ

4.2 โอกาสในการเลือกเวลาที่จะทำ

4.3 โอกาสในการเลือกสถานที่ที่จะทำ

4.4 โอกาสในการเลือกเพื่อนที่จะทำงานด้วย

5. บทบาทครู (The Role of Teacher) ครูเป็นผู้เฝ้าติดตามความสนใจของเด็กจัดเตรียมกิจกรรมตามความต้องการของเด็กและเป็นผู้คอยช่วยเหลือในการแก้ปัญหาของเด็ก กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

6. การจัดนิทรรศการในห้องเรียน (Classroom Display) ห้องเรียนในการสอนแบบนี้จัดแตกต่าง โดยผลงานของเด็กจะแสดงกระบวนการทำงานของเด็ก นอกจากนี้จะให้ผู้อื่นเห็นถึงทิศทางการดำเนินงานของโครงการแล้ว ยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กระลึกถึงสิ่งที่ตนเองทำอยู่ทำให้เด็กสามารถศึกษาได้อย่างลุ่มลึก

7. ระยะต่าง ๆ ของโครงการ (Phase of Project Work)

7.1 ระยะที่ 1 วางแผน / เริ่มต้นโครงการ (Planning and Getting Started)

7.2 ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ (Project in Progress)

7.3 ระยะที่ 3 คิดทบทวนและสรุป (Reflecting and Conclusions)

การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรื่องที่จะศึกษาด้วยตนเอง โดยการกำหนดประเด็นปัญหาขึ้นมาตามความสนใจ แล้วใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการศึกษาความรู้ตามวิธีการของตน สรุปหลักการในการสอนแบบโครงการ ดังนี้

1. เด็กศึกษาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกลงไปในรายละเอียดของเรื่องนั้นๆจนพบคำตอบที่ต้องการ
2. เรื่องที่เด็กศึกษาเป็นเรื่องที่เด็กเป็นผู้เลือกเองตามความสนใจ ประเด็นที่ศึกษาก็เป็นประเด็นที่เด็กตั้งคำถามขึ้นเอง
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงกับเรื่องที่ศึกษานั้น โดยการเปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกตอย่างใกล้ชิด จากแหล่งความรู้เบื้องต้น
4. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะใช้ระยะเวลาที่ยาวนานอย่างเพียงพอตามความสนใจของเด็กเพื่อที่จะให้เด็กค้นพบคำตอบ และคลี่คลายความสงสัยใคร่รู้
5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เด็กได้ประสบกับทั้งความสำเร็จ และความล้มเหลว ในวิธีการแสวงหาความรู้ตามวิธีการของเด็กเอง
6. เมื่อเด็กได้ค้นพบคำตอบแล้ว เด็กจะนำความรู้ใหม่ที่ได้นั้นมาเสนอในรูปแบบต่างๆ ตามความต้องการของเด็กเอง อาจจะเป็นงานเขียน งานวาดภาพระบายสี การสร้างแบบจำลอง การเล่นสมมติ ละคร การทำหนังสือหรือรูปแบบอื่นๆ
7. เด็กได้นำเสนอความรู้ต่อเพื่อนๆ อันจะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของกระบวนการศึกษาของตน และเกิดความภูมิใจในความสำเร็จนั้น

ปัทมา ศุภกานี (2545: 39) กล่าวว่า ลักษณะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการจัดกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ให้ระยะเวลาในการเรียนรู้ตามความสนใจ เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ เด็กได้ร่วมกันคิดวางแผน แก้ไขปัญหาและตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน อันเป็นผลมาจากความตื่นตัวทำทหายและนำเสนอของโครงการ

แคทซ์ (Katz. 1993: 18) กล่าวว่า การสอนแบบโครงการ เป็นการศึกษาลุ่มลึกในเรื่องที่เด็กมีความสนใจจะศึกษาด้วยตัวเอง จากสภาพแวดล้อมและสถานการณ์จริงที่อยู่รอบตัวเขา ซึ่งจะทำให้เด็กได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโต้แย้งต่อรองกับครูในเรื่องต่อไปนี้

1. การเลือกคำถามที่ต้องการจะศึกษาค้นคว้า
2. วิธีการที่จะใช้ค้นหาคำตอบ
3. วิธีการที่จะเสนอคำตอบ หรือผลงานที่ค้นพบคำตอบแล้ว เช่น วาดภาพ ระบายสี

สรุปได้ว่า ลักษณะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยโดยใช้การสอนแบบโครงการควรมีเป้าหมายหลัก คือ การเลือกคำถามที่ต้องการจะค้นคว้า วิธีการที่จะใช้ค้นหาคำตอบ วิธีการที่จะเสนอคำตอบ หรือผลงานที่ค้นพบคำตอบแล้ว เด็กได้นำเสนอความรู้ต่อเพื่อนๆ และคนอื่น ๆ อันจะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของกระบวนการศึกษาของตน และเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จนั้น เป็นการศึกษาหาความรู้อย่างลุ่มลึกในการเรียนรู้ เมื่อเด็กเข้าร่วมโครงการจะได้พัฒนาคำถาม แสดงความสามารถ ค้นหาทางแก้ปัญหา และให้ระยะเวลาที่พอเพียงกับความต้องการของเด็ก มีครูเป็นผู้ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกกระตุ้นให้คิดและเป็นผู้ร่วมงาน

3.6 ขั้นตอนของรูปแบบการสอนแบบโครงการ

การจัดประสบการณ์แบบโครงการแบ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในโครงการออกเป็นระยะได้ 4 ระยะที่สำคัญ (จิรภรณ์ วสุวัต. 2540: 62 - 63; อ้างอิงจาก Katz; & Chard. 1994)

1. ระยะเตรียมการวางแผนเข้าสู่โครงการ (Preliminart Planning) เป็นระยะที่เด็กและครูใช้เวลาในการพูดคุยเพื่อค้นหาหัวข้อ และคัดเลือกหัวข้อสำหรับทำโครงการ หัวข้ออาจจะมาจากเด็กหรือครูเป็นผู้เสนอ ในระยะแรกที่ เด็กยังไม่มีประสบการณ์ ครูอาจจะเสนอหัวข้อที่คิดว่าเด็คน่าจะสนใจและมีคุณค่าในการเรียนรู้โดยมีเกณฑ์ในการเลือกหัวข้อดังต่อไปนี้

1.1 หัวข้อควรจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตประจำวันของเด็ก อย่างน้อยที่สุดเด็กจะมีความคุ้นเคยกับหัวข้อ เพื่อเด็กจะสามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับหัวข้อได้ มีการส่งเสริมทักษะพื้นฐานด้านการอ่านออกเขียนได้และจำนวนและควรที่จะบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าไป เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษา และศิลปะ

1.2 หัวข้อควรจะมีคุณค่าเพียงพอที่จะให้เด็กได้ใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์

1.3 หัวข้อสามารถค้นคว้าหรือทดสอบในโรงเรียนมากกว่าที่ไปทำที่บ้าน

2. ระยะเริ่มต้นโครงการ (Getting Project Start) เมื่อหัวข้อได้รับการคัดเลือกแล้ว ครูมักจะเริ่มต้นด้วยการสร้างแผนภูมิเครือข่ายการเรียนรู้ (Web) หรือแผนภูมิความคิด (Concept Map) โดยใช้การระดมสมองเพื่อวางแผนในการศึกษาและร่วมกันตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบโดยการสืบสอบ ในระยะนี้มักจะเป็นระยะที่เด็กทบทวนประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับหัวข้อที่กำลังศึกษาอยู่

3. ระยะดำเนินโครงการ (Project in Progress) ระยะนี้ประกอบด้วยการสืบค้นโดยตรง มักจะมีการทัศนศึกษา เพื่อค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อ และใช้กิจกรรมศิลปะ เช่น การวาด การปั้น การประดิษฐ์ การก่อสร้าง และกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ เช่น การทดลอง การทดสอบต่างๆ ในระยะนี้เด็กจะได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่จากการศึกษาในโครงการที่มีการทดสอบ

สมมติฐาน และปรับปรุงแก้ไขผลงานที่ทำในโครงการให้เป็นผลสำเร็จ เด็กมักจะใช้เวลาทำโครงการในระยะนี้ยาวนานกว่าทุกระยะ

4. ระยะสรุปและอภิปรายผลโครงการ (Consolidating Project) ระยะนี้ประกอบด้วย การเตรียมการนำเสนอผลการศึกษาในโครงการในรูปแบบต่างๆ เช่น การแสดง การจัดนิทรรศการ การสาธิตเพื่อให้ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และเพื่อนๆ ได้ชมผลงานและกิจกรรมที่จัดขึ้น เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้วเด็กและครูจะร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้จากโครงการ และวางแผนเตรียมการสำหรับศึกษาในโครงการอื่นต่อไป

วัฒนา มัคคสมัน (2544: 2 - 7) กล่าวว่า ขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบโครงการแบ่งได้ดังนี้

การจัดรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการสำหรับเด็กปฐมวัยมี 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เริ่มต้นโครงการ

1.1 สร้าง / สังเกตความสนใจของเด็ก

1.2 เด็กกำหนดหัวข้อโครงการ

ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ

2.1 เด็กกำหนดปัญหาที่จะศึกษา

2.2 เด็กตั้งสมมติฐานเบื้องต้น

2.3 เด็กทดสอบสมมติฐานเบื้องต้น

2.4 เด็กตรวจสอบสมมติฐาน

ระยะที่ 3 รวบรวมสรุป

3.1 สิ้นสุดความสนใจ

3.2 นำเสนอผลงาน

3.3 สิ้นสุดโครงการและกำหนดโครงการใหม่

เปลว ปุริสาร (2543: 23 - 24) กล่าวว่า ขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบโครงการออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เตรียมเข้าสู่โครงการเป็นการเชิญชวนให้เด็กเสนอหัวข้อที่น่าสนใจและร่วมกันกำหนดคำถามเพื่อค้นหาคำตอบ

ระยะที่ 2 ระยะเริ่มต้นโครงการเป็นการจัดคำถามในรูปแบบของ Web เพื่อเป็นแนวทางแสวงหาคำตอบหรือค้นหาความรู้

ระยะที่ 3 ระยะพัฒนาโครงการเป็นการค้นหาความรู้ของเด็ก โครงการศึกษาดูงาน แล้ววางแผนนำเสนอผลงาน

ระยะที่ 4 สรุปและอภิปรายผลโครงการร่วมกันจัดการแสดงผลงานของเด็กที่ทำจากโครงการ แล้วมีการประเมินความสำเร็จของโครงการ เพื่อนำปัญหาอุปสรรคมาหาทางแก้ไขร่วมกัน

นันทา โพธิ์คำ (2544: 10-11) กล่าวว่า ขั้นตอนในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ดังนี้

ระยะที่ 1 เริ่มต้นโครงการ

เป็นระยะที่ครูสังเกตและสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก แล้วตกลงร่วมกันเลือกเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อทำการศึกษาลุ่มลึกต่อไป เรื่องที่ถูกเลือกจะถูกกำหนดให้เป็นหัวข้อ โครงการในระยะที่ 1 มีขั้นตอนเกิดขึ้น 2 ขั้นตอน คือ

1.1 สังเกตและสร้าง/หรือ สร้างความสนใจของเด็กอาจใช้กิจกรรม ดึงครูนาวัสดู หรือสิ่งของที่น่าสนใจเข้ามาในห้องเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนสังเกตอย่างใกล้ชิดครูกระตุ้นให้เด็ก สังเกตในรายละเอียดของสิ่งนั้น

1.2 สังเกตเห็นว่าเด็กสนใจเรื่องราวใด ครูนำเรื่องราวนั้นมาอภิปรายร่วมกับเด็ก ให้เด็กเป็นผู้เลือกที่จะศึกษาหรือเรียนรู้เรื่องใด เมื่อได้เรื่องที่เด็กส่วนใหญ่เลือก กำหนดเรื่องนั้นเป็น หัวข้อโครงการหากยังไม่พบความสนใจของเด็ก ครูยอมรับเขาให้เวลาเขาสังเกตสิ่งอื่นๆ ที่เขาสนใจ

1.2.1 ร่วมกันกำหนดหัวข้อโครงการ

1.2.2 นำเรื่องที่เด็กสนใจมาอภิปรายร่วมกัน

1.2.3 กำหนดเรื่องนั้นให้เป็นหัวข้อโครงการ

1.2.4 เด็กแลกเปลี่ยน/นำเสนอความรู้เดิมเกี่ยวกับหัวข้อโครงการด้วยการ

เล่าเรื่อง สังเกตสิ่งของ สนทนา วาดภาพหรือทำงานศิลปะอื่น

ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ

กำหนดหัวข้อคำถามหรือประเด็นปัญหาที่เด็กอยากรู้เกี่ยวกับเรื่องที่กลุ่มเด็ก ช่วยกันกำหนดเป็นหัวข้อโครงการ แล้วตั้งสมมติฐานด้วยการลงมือปฏิบัติจนพบคำตอบด้วยตนเอง ในระยะที่ 2 นี้มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 เด็กกำหนดปัญหาที่จะศึกษา คือ เด็กๆ ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับ โครงการเพื่อตรวจสอบประเด็นที่อยากรู้และร่วมกำหนดเป็นคำถามหรือปัญหาที่เด็กอยากรู้

2.2 เด็กตั้งสมมติฐานเบื้องต้น เด็กตอบคำถาม (ตั้งสมมติฐานหรือคาดคะเน คำตอบ)โดยใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่ครูจะต้องช่วยกระตุ้นความคิดของเด็กให้ขยายคำตอบหรือ สมมติฐาน เป็นสมมติฐานที่สามารถดำเนินการตรวจสอบได้ในขั้นตอนนี้ครูจะจัดทำป้ายที่แสดง เรื่องราวการทำโครงการของเด็กแสดงไว้ในห้องเรียน

2.3 เบื้องต้นเด็กตรวจสอบสมมติฐาน ครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และ อำนวยความสะดวกอื่นๆ เพื่อให้เด็กได้ตรวจสอบสมมติฐานครูถ่ายภาพขั้นตอนการทำงานของ เด็กไว้เพื่อจัดทำป้ายแสดงเรื่องราวและข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวเพื่อเก็บสะสมไว้ในพอดโฟลิโอของเด็ก

2.4 เด็กสรุปข้อความจากผลการตรวจสอบสมมติฐาน กรณีที่ผลการ ตรวจสอบไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เด็กแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอาจจะมาจากการที่เด็กไปทัศนศึกษา แหล่งเรียนรู้ การเชิญวิทยากรและกิจกรรมอื่นๆ และกระตุ้นให้เด็กตั้งสมมติฐานขึ้นใหม่กรณีที่เกิด การตรวจสอบเป็นไปตามสมมติฐานเด็กสรุปองค์ความรู้จากการที่เขาค้นพบคำตอบด้วยการลงมือ

ปฏิบัติของเขาเองระยะที่ 3 รวบรวมสรุปเป็นระยะสุดท้ายของโครงการที่เด็กค้นพบคำตอบของปัญหา และเด็กได้แสดงให้เห็นว่าได้สิ้นสุดความสนใจในหัวข้อโครงการและหันเหสนใจออกไปสู่เรื่องใหม่ระยะนี้เป็นระยะที่ครูและเด็กจะได้แบ่งปันความรู้ประสบการณ์การทำงานและแสดงถึงความสำเร็จของการทำโครงการแก่คนอื่นๆ มีกิจกรรมที่ดำเนินการดังนี้ ครูสังเกตความสนใจของเด็กที่หันเหออกไปแล้วนำมาอภิปรายถึงวิธีการทำงานผลงานของเด็กแล้วจัดแสดงผลงานตลอดโครงการ มีการเชิญเพื่อนห้องอื่นๆ ผู้ปกครองมาชมผลงานถ้าเป็นไปได้และครูสังเกตความสนใจใหม่ที่เกิดขึ้นเพื่อจะกำหนดเป็นหัวข้อโครงการใหม่ที่จะศึกษาต่อ

ลำดวน ปันสันเทียะ (2545: 29) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการ เกิดจากความสนใจและความต้องการของเด็ก เด็กได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรม ผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลาย มีการนำเสนอผลงานที่ตนเองทำ ทำให้เด็กรู้จักการแก้ปัญหา มีพัฒนาการในการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ และบุคคลอื่น ๆ เป็นกิจกรรมที่ทำทลายความสามารถของเด็กทำให้เด็กคิดทดลองค้นคว้า เพื่อตอบสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นของตนเอง ซึ่งเด็กสามารถค้นหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ แต่ผลสำเร็จจะเกิดขึ้นได้เมื่อครู ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็กที่กระตุ้นและสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยและจะสามารถนำครูไปสู่การเรียนการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพด้วย

พัชรี ผลโยธิน (2542: 82 - 84) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ทบทวนความรู้และความสนใจของเด็กเด็กและครูใช้เวลาส่วนใหญ่ในการอภิปรายเพื่อเลือกหัวเรื่องที่จะทำการสืบค้นหัวเรื่องอาจเสนอโดยเด็ก ครู หรือเด็กและครูร่วมกัน โดยใช้หลักการในการเลือกหัวเรื่องดังนี้

1. เลือกหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่เด็กมีอยู่ทุกวัน อย่างน้อยเด็กประมาณ 2-3 คน ควรจะคุ้นเคยกับหัวเรื่อง และจะช่วยในการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับหัวเรื่อง
2. เลือกหัวเรื่องที่มีคุณค่าสำหรับการเรียนรู้ของเด็ก และมีแหล่งข้อมูลในท้องถิ่นเพียงพอที่จะทำให้เด็กสามารถสืบค้นแหล่งข้อมูลในการทำโครงการ
3. ทักษะพื้นฐานทางการเรียนรู้หนังสือและจำนวน การบูรณาการอยู่ในหัวเรื่องที่ทำโครงการรวมทั้งวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และภาษา เช่น การถามคำถาม การนับ การทำกราฟ การสังเกต การสังเกตสภาพ การสังเกตด้วยการวาดภาพ การสร้าง การปั้น การประดิษฐ์ ฯลฯ
4. หัวเรื่องที่เลือกควรใช้เวลาทำโครงการได้อย่างน้อย 1 สัปดาห์ และเหมาะที่จะทำการสำรวจค้นคว้าที่โรงเรียนมากกว่าที่บ้าน

เมื่อได้หัวเรื่องแล้วครูควรเริ่มทำแผนที่ทางความคิด (Mind Map) หรือใยแมงมุมเพื่อระดมความคิดกับเด็กในหัวเรื่องนี้และจัดแสดงแผนที่ทางความคิดที่ทำไว้ภายในชั้นเรียนข้อมูลต่างๆ ที่ได้สามารถใช้ในการสรุป อภิปรายระหว่างการทำโครงการและสามารถเชื่อมโยงไปยังหัวเรื่องย่อยได้อีก ในช่วงการอภิปรายระดมความคิดครูจะทราบว่า เด็กมีประสบการณ์ในหัวเรื่องเพียงใดตามความเหมาะสมของวัยเด็ก เช่น เด็กปฐมวัยอาจใช้การเขียน เล่นบทบาทสมมติ ฯลฯ ครู

จะเป็นผู้ช่วยให้เด็กเสนอคำถามที่ต้องการ สืบค้นหาคำตอบ จดหมาย เกี่ยวกับหัวเรื่องที่จะทำการสืบค้นจะถูกส่งไปยังบ้านเด็ก ครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้พ่อแม่พูดกับเด็กเกี่ยวกับเรื่องของโครงการเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ครูจะชี้แนะวิธีสืบค้นเพิ่มเติมให้เด็กแต่ละคนได้ทำงานตามศักยภาพ โดยใช้ทักษะพื้นฐานทางการสร้าง การวาดภาพ ดนตรีและบทบาทสมมติ

ระยะที่ 2 ให้โอกาสเด็กค้นคว้าและมีประสบการณ์ใหม่เป็นงานในภาคสนาม ประกอบด้วยการสืบค้นตามแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ระยะนี้ถือว่าเป็นหัวใจของโครงการ ครูจะเป็นผู้จัดหาจัดเตรียมแหล่งข้อมูลในการสืบค้น ไม่ว่าจะเป็นของจริง หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ หรือแม้แต่การออกไปศึกษานอกสถานที่หรือนัดหมายผู้เชี่ยวชาญ วิทยากรท้องถิ่นเพื่อให้เด็กทำการสืบค้น สังเกตอย่างใกล้ชิดและบันทึกสิ่งที่พบเห็นอาจมีการเขียนภาพที่เกิดจากการสังเกต จัดทำกราฟแผนภูมิหรือสร้างแบบต่าง ๆ สำนักรวาคาคะเน มีการอภิปราย เล่นบทบาทสมมติ เพื่อแสดงความเข้าใจในความรู้ใหม่ที่ได้อ

ระยะที่ 3 ประเมินสะท้อนกลับและแลกเปลี่ยนโครงการเป็นระยะสรุปโครงการ รวมถึงการเตรียมการเสนอรายงานและผลที่ได้ในรูปของการจัดแสดงการค้นพบและจัดทำสิ่งต่าง ๆ สันทนา เล่นบทบาทสมมติ การแสดงละคร การนำเสนอผลงานหรือจัดนำชมสิ่งที่ได้จากการทำโครงการ เช่น การก่อสร้าง การประดิษฐ์ งานศิลปะ งานกลุ่ม งานเดี่ยว ครูจะจัดให้เด็กได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่ตนเรียนรู้กับผู้อื่น เช่น ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้บริหารและบุคคลอื่น ๆ ได้เห็น ครูจะช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาจัดแสดง ช่วยให้เด็กทบทวนและประเมินโครงการครูอาจเสนอให้เด็กได้จินตนาการความรู้ใหม่ที่ได้อ ผ่านทางศิลปะทางละคร สุดท้ายครูนำความคิดและความสนใจของเด็กไปสู่การสรุปโครงการและอาจนำไปสู่หัวข้อโครงการต่อไป

นกเนตร ธรรมบวร (2549: 24; อ้างอิงจาก Katz; & Chard. 2000: 186 – 188)

ระยะที่ 1 ระยะเริ่มต้นโครงการ ครูส่งเสริมให้เด็กแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ของตนในหัวข้อหรือหน่วยการเรียนรู้ที่จะจัดทำโครงการโดยครูอาจให้เด็กเล่าเรื่อง วาดรูปหรือแสดงบทบาทสมมติ นอกจากนั้น ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กตั้งคำถามเกี่ยวกับหัวข้อที่ต้องการศึกษาคำถามที่เด็กถามจะช่วยให้ครูทราบถึงประสบการณ์และความรู้เดิม รวมตลอดถึงความเข้าใจผิดของเด็กต่อหน่วยการเรียนรู้ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่ช่วยให้ครูวางแผนการเรียนรู้ในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินโครงการ ระยะที่ 2 นี้ถือเป็นหัวใจของการเรียนการสอนแบบโครงการทั้งนี้เนื่องจากเด็กจะได้รับข้อมูลใหม่โดยผ่านประสบการณ์ตรง เช่น การพาไปทัศนศึกษาไปยังสถานที่ต่างๆ การสังเกตการณ์ทำงานของเครื่องจักรกล การพูดคุย สันทนาและสัมภาษณ์บุคคลากรด้านต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานหรือแหล่งข้อมูลแรก ขณะเดียวกัน เด็กสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลอันดับ 2 (Secondary Sources) ได้ เช่น การดูภาพยนตร์ทางการศึกษา การอ่านหนังสือ เป็นต้น

นักการศึกษาแคทซ์; และชาร์ด (Katz; & Chard. 2000) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพาเด็กไปทัศนศึกษาว่าการพาเด็กไปทัศนศึกษาว่าครูไม่จำเป็นต้องพาเด็กไปยังสถานที่ที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน สถานที่ที่เหมาะสมแก่การพาเด็กไปทัศนศึกษา ควรตั้งอยู่ใกล้กับบริเวณ

โรงเรียนหรือในแหล่งชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เช่น ร้านค้า ภัตตาคารและสวนสาธารณะ เป็นต้น ถ้าอยู่ในระยะที่เด็กสามารถเดินไปได้จะมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นก่อนการพาเด็กไปทัศนศึกษาทุกครั้ง ครูควรพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับข้อสงสัยและคำถามที่เด็กต้องการตอบ บุคลากรที่เด็กควรพูดคุยด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการทราบ รวมตลอดถึงสิ่งที่ครูต้องการให้เด็กสังเกตอย่างใกล้ชิด นอกจากนั้น ครูควรเตรียมแฟ้มรองพร้อมกระดาส (Clipboard) สำหรับให้เด็กได้วาดรูปหรือบันทึกข้อมูลที่ตนสังเกตเห็นได้จากการไปทัศนศึกษา ในระหว่างการไปทัศนศึกษา ครูควรส่งเสริมให้เด็กใช้ทักษะต่างๆ เช่น การนับ การสังเกตความแตกต่างของรูปทรงและสีของสิ่งต่างๆ การตั้งสมมติฐาน และการบันทึกข้อมูลของสิ่งที่ตนสังเกตเห็น เป็นต้นหลังการไปทัศนศึกษาสิ้นสุดลง ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กอภิปรายพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่ตนสังเกตเห็นและเรียนรู้จากการไปทัศนศึกษา ในช่วงนี้เด็กจะได้ทักษะที่ได้จากการเรียนรู้มาปรับใช้ เช่น การพูดคุย การวาดรูป การเล่นเกมบทบาทสมมุติ การวัด การเขียนและไดอะแกรม เป็นต้นผลงานของเด็กสามารถรวบรวมใส่แฟ้มงานเฉพาะของเด็กแต่ละคนและจัดแสดงนิทรรศการเป็นต้น ขณะเดียวกัน ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายและวางแผนเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการ

ระยะที่ 3 การสรุปโครงการ วัตถุประสงค์หลักของระยะที่ 3 คือ การสรุปและทบทวนสิ่งที่เด็กเรียนมาทั้งหมด สำหรับเด็กในวัย 3 – 4 ขวบ ขั้นสรุปมักอยู่ในรูปของการเล่นเกมบทบาทสมมุติเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนมา ในเด็กวัย 5 ขวบขึ้นไป ครูควรกระตุ้นให้เด็กพูดคุยและอภิปรายเพื่อวางแผนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำโครงการและการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น ในขั้นนี้อาจรวมถึงการเชิญผู้ปกครองและเด็กชั้นอื่นมาเยี่ยมชมผลงานเด็กด้วย นอกจากนั้น ครูสามารถส่งเสริมให้เด็กประเมินผลงานของตนเพื่อเปรียบเทียบกับสิ่งที่ตนเรียนรู้และค้นพบกับคำถามหรือข้อสงสัยที่ตนมีในตอนต้น

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความสนใจและพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสนำทักษะที่มีอยู่ออกมาใช้ เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การตัดสินใจด้วยตนเอง โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือและจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก มี 4 ระยะ โดยเริ่มจากการเตรียมการวางแผนเข้าสู่โครงการ ระยะเริ่มต้นโครงการ ระยะดำเนินโครงการหรือระยะพัฒนาโครงการ และระยะ สรุป อภิปราย โครงการ เพื่อนำไปสู่การเริ่มโครงการใหม่

3.7 บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ

นกเนตร ธรรมบวร (2546: 205) กล่าวว่า บทบาทของครูหรือผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการถือว่ามีความสำคัญมากโดยเริ่มตั้งแต่การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็ก ครูจำเป็นต้องให้ความใส่ใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมในทุกๆ ด้าน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาทักษะด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์และร่างกาย การจัดสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนจำเป็นต้องสอดคล้องกับหน่วยที่เด็กกำลังศึกษา หรือให้ความสนใจ

1. ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติในการเคารพ (การยอมรับ) และเชื่อใจในศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยการความสะดวกและความเป็นไปได้ของการเรียนรู้ มีความยืดหยุ่นในการปรับเนื้อหาสาระการเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความมุ่งหมาย

2. ครูมีบทบาทในการสนับสนุนให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับคน สิ่งของ และสิ่งแวดล้อมตามความหมายและความเข้าใจของผู้เรียน

3. ครูส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการกระทำและปฏิบัติการด้วยตนเองนอกเหนือจากการเรียนด้วยการคิดพิจารณาหรือการเดา

4. ครูมีความเป็นนักวิจัย ช่างสังเกต เก็บข้อมูลการเรียนรู้ของเด็กด้วยการบันทึกประกอบการอัดเสียง การบันทึกด้วยวีดีโอ เทป หรือการถ่ายภาพในขณะที่ดำเนินการเรียนรู้โครงการเพื่อนำข้อมูลกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กให้ลุ่มลึกยิ่งขึ้นด้วยการตั้งประเด็นคำถาม หรือจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ที่ข้อคำถามหรือความสนใจของเด็ก และสามารถรวบรวมข้อมูลการบันทึกนำเสนอถึงการเดินเรื่องของโครงการและวิเคราะห์การเรียนรู้ของเด็กเพื่อการสื่อสารถึงผู้ปกครองและชุมชนการเรียนรู้

5. ครูมีบทบาทในการตั้งคำถามปลายเปิด หรือคำถามระดับสูงที่ทำทลายและกระตุ้นให้เด็กคิดไตร่ตรอง คิดทบทวนก่อนตอบ

6. ครูสามารถมีบทบาทในการนำเสนอหัวข้อโครงการ เมื่อมีกรณีที่เป็น เช่น เด็กยังคิดหัวข้อโครงการไม่เป็น หรือมีเหตุการณ์ที่เป็นประเด็นด่วนในชุมชนที่เด็กควรเรียนรู้ และพร้อมที่จะให้บทบาทเด็กในการคิดรายละเอียดเนื้อหาโครงการ

7. ครูมีบทบาทในการเป็นผู้จัดการการเรียนรู้แบบโครงการ ด้วยการแนะแนวทาง ตั้งคำถามส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของโครงสร้างการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนทุกคน ซึ่งหมายถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ถักทอประสานการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทักษะการเรียนรู้ คุณลักษณะของผู้เรียนตลอดชีวิตอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม

กุลยา ตันติผลชีวะ (2547: 90) กล่าวว่า บทบาทครูในการจัดประสบการณ์แบบโครงการว่ามีหน้าที่ที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ ด้วยการสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ การนำและพาเด็กไปศึกษา นอกสถานที่ การให้คำปรึกษาแนะนำที่นำไปสู่เป้าหมายที่เด็กต้องการเรียนรู้

2. เป็นผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากการค้นพบด้วยการมีส่วนร่วมในการศึกษานับจากวางแผนโครงการ กำหนดจุดประสงค์ การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในฐานะผู้ประสานงาน การติดต่อวิทยากร ติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อแจ้งแนวทางการเรียนของเด็ก การเรียนรู้ของเด็กและผลงานที่เกิดขึ้นจากการเรียน

3. เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยการนำพูดสนทนากะตุ้นการคิดและการนำเสนอที่ทำให้เด็กสามารถดึงศักยภาพตนเองออกมาได้เต็มที่สนับสนุนให้เด็กเก่งช่วยเหลือเด็กอ่อน

4. เป็นผู้สังเกตความก้าวหน้า บันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กรวมถึงประมวลข้อความรู้จากผลงานการเรียนรู้ของเด็ก ติดตาม ช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กให้ประสบความสำเร็จ

5. เป็นผู้กระตุ้นความคิดริเริ่มกิจกรรมในการสอนแบบโครงการเหมือนกับการเรียนแก้ปัญหา ต้องมีการค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติมหรือค้นคว้าจากผู้มีประสบการณ์ก็ได้ ในบางครั้งอาจมีสาธิต บรรยายหรือทบทวนประกอบกันแล้วแต่ความเหมาะสมการสอนแบบนี้ทำให้เกิดความคิดริเริ่มความมีเหตุผล รู้จักการค้นคว้าและสามารถปฏิบัติได้จริง

สรุปได้ว่า บทบาทของครูหรือผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการถือว่ามีความสำคัญมากโดยเริ่มตั้งแต่การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กได้เรียนรู้ ครูจำเป็นต้องให้ความใส่ใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมในทุกๆ ด้าน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาทักษะด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกาย การจัดสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนจำเป็นต้องสอดคล้องกับหน่วยที่เด็กกำลังศึกษา หรือให้ความสนใจกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สังเกตพฤติกรรมเด็ก เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของโครงการที่จะส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนทุกคน

3.8 การเลือกหน่วยการเรียนรู้หรือหัวข้อเพื่อทำโครงการ

ในการเลือกหน่วยการเรียนรู้หรือหัวข้อเพื่อทำโครงการนั้น ครูอาจจะเลือกหัวข้อโครงการโดยมีพื้นฐานอยู่ที่ความสนใจของเด็กเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติถ้าในชั้นเรียนมีเด็ก 25 คน หรือเกินกว่านั้น จำนวนหน่วยการเรียนรู้หรือหัวข้อโครงการอาจมีหลากหลายมาก ด้วยเหตุนี้ ครูจึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานในการเลือกหน่วยการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความสนใจของเด็ก นอกจากนี้ครูควรพิจารณาถึงสิ่งที่เด็กบอกหรือพูดเกี่ยวกับสิ่งที่ตนสนใจว่ามีความหมายอย่างไร ทั้งนี้เนื่องจากความสนใจดังกล่าวอาจมีคุณค่าและความสัมพันธ์น้อยมากกับการเรียนรู้ในภาพรวมของเด็ก เช่น เด็กบางคนอาจสนใจในหัวเรื่อง “เรือไททานิก” เนื่องจากได้ชมภาพยนตร์เรื่อง “ไททานิก” เป็นต้น ความสนใจบางอย่างของเด็กอาจเกิดจากความกลัวจินตนาการ ความคิดเพียงชั่วครั้งชั่วคราวหรือหน่วยการเรียนรู้บางหน่วยเด็กอาจเลือกเพียงเพื่อให้ครูพอใจก็ได้

แคทซ์; และชาร์ด (นภเนตร ธรรมบวร. 2549: 12; อ้างอิงจาก Katz; & Chard , 2000) กล่าวว่าการศึกษาที่เด็กแสดงความสนใจในหัวข้อหรือหน่วยการเรียนรู้ใดหน่วยการเรียนรู้หนึ่งไม่ได้หมายความว่า ครูควรส่งเสริมหรือสนับสนุนหน่วยการเรียนรู้นั้น อาทิ ถ้าเด็กดูภาพยนตร์เรื่อง “ไดโนเสาร์” ซึ่งอาจช่วยกระตุ้นให้เด็กสนใจเกี่ยวกับไดโนเสาร์มากยิ่งขึ้นครูเปิดโอกาสให้เด็กเล่นบทบาทสมมติเกี่ยวกับไดโนเสาร์หรือกระตุ้นให้เด็กพูดคุยเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องไดโนเสาร์ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า การศึกษาในทางลึกในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ไดโนเสาร์” จะเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุดต่อพัฒนาการการเรียนรู้หรือความสนใจในเชิงจริยธรรมของเด็ก ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องแยกความแตกต่างระหว่างการเปิดโอกาสสำหรับกิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มในหัวข้อที่ตนสนใจและการทำโครงการหรือการศึกษาในเชิงลึกในเรื่องที่เด็กสนใจซึ่งในกรณีนี้ครูและโรงเรียน

จำเป็นต้องร่วมมือกันลงทุนทั้งในเรื่องของเวลา กำลังกายและกำลังใจเพื่อให้เด็กได้สำรวจและเรียนรู้ อย่างเต็มศักยภาพของตน นักการศึกษาแคทซ์; และชาร์ด (Katz; & Chard. 2000) เสนอแนะว่า ครูสามารถโน้มน้าวให้เด็กสนใจในสิ่งที่ครูนำเสนอและได้เสนอหลักการในการเลือกหัวข้อหรือหน่วย การเรียนสำหรับการทำโครงการ ดังนี้

1. หัวข้อในการทำโครงการที่ดีควรเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

2. เด็กสามารถใช้แหล่งทรัพยากรในห้องถิ่นหรือชุมชนรอบตัว

3. มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียน

4. เปิดโอกาสให้พ่อแม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

5. หัวข้อในการทำโครงการควรสอดคล้องและสัมพันธ์กับประสบการณ์ใน

ชีวิตประจำวันของเด็ก

6. หัวข้อในการทำโครงการควรเป็นหัวข้อที่น่าสนใจสำหรับเด็กส่วนใหญ่หรือเป็นหัวข้อที่ครูเห็นว่ามีความค่าและสมควรพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก

7. เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ทักษะที่หลากหลายซึ่งเหมาะสมกับอายุและการพัฒนาการของเด็ก

8. หัวข้อในการทำโครงการควรมีความเฉพาะเจาะจง กล่าวคือไม่แคบหรือไม่กว้างจนเกินไป

9. หัวข้อในการทำโครงการควรเปิดโอกาสให้ครูสามารถบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์และภาษา เป็นต้น

3.9 กิจกรรมที่สำคัญในการจัดกิจกรรมแบบโครงการ

ชาร์ด (พัชรี ผลโยธิน. 2542: 80 - 81; อ้างอิงจาก Chard. 1994 : The Project Approach : A Second Practical Guide for Teacher.) กล่าวถึงการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและเกิดการเรียนรู้ได้ กิจกรรมที่สำคัญในการจัดประสบการณ์แบบโครงการประกอบด้วย

1. การอภิปรายกลุ่ม ในการทำโครงการครูสามารถแนะนำการเรียนรู้ให้เด็กและช่วยให้เด็กแต่ละคนมีโอกาสแลกเปลี่ยนสิ่งที่ตนเองทำกับเพื่อน การพบปะสนทนากันในกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ทั้งชั้น ทำให้เด็กมีโอกาสที่จะอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2. การศึกษานอกสถานที่หรืองานในภาคสนาม ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญของการทำโครงการสำหรับเด็กปฐมวัย ไม่จำเป็นต้องเสียเงินจำนวนมาก เพื่อพาเด็กไปยังสถานที่ไกลๆ ประสบการณ์ในระยะแรกครูอาจพาเด็กไปศึกษานอกห้องเรียน เรียนรู้สิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่อยู่รอบๆ บริเวณโรงเรียน เช่น ร้านค้า ถนนหนทาง ป้ายสัญญาณ งานบริการต่าง ๆ ฯลฯ จะช่วยให้เด็กเข้าใจ

โลกที่แวดล้อม มีโอกาสพบปะกับบุคคลที่มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เด็กสนใจซึ่งถือเป็นประสบการณ์เรียนรู้ขั้นแรกของการศึกษาค้นคว้า

3. การนำเสนอประสบการณ์เดิม เด็กจะสามารถทบทวนประสบการณ์ในหัวเรื่องที่ตนเองสนใจ มีการอภิปราย แสดงความคิดเห็นในประสบการณ์ที่เหมือนหรือแตกต่างจากเพื่อน รวมทั้งการแสดงคำถามที่ต้องการสืบค้นในหัวเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้เด็กแต่ละคนสามารถที่จะเสนอประสบการณ์ที่ตนมีให้เพื่อนในชั้นเรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการอันหลากหลาย เสมือนเป็นการพัฒนาทักษะเบื้องต้นไม่ว่าจะเป็นการวาดภาพ การเขียน การใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์การเล่นบทบาทสมมติและการก่อสร้างแบบต่าง ๆ

4. การสืบค้นงานโครงการเปิดกว้างให้ใช้แหล่งค้นคว้าข้อมูลอย่างหลากหลายตามหัวเรื่องที่เด็กสนใจ เด็กสามารถสัมภาษณ์พ่อแม่ ผู้ปกครองของตนเอง บุคคลในครอบครัวเพื่อนนอกโรงเรียนสามารถหาคำตอบด้วยการศึกษานอกสถานที่ สัมภาษณ์วิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้ในหัวเรื่อง อาจสำรวจวิเคราะห์วัตถุสิ่งของด้วยตนเอง หรืออาจใช้หนังสือในชั้นเรียนหรือในห้องสมุดทำการศึกษาค้นคว้า

5. การจัดแสดงสามารถทำได้หลายรูปแบบอาจใช้ฝาผนัง หรือป้ายจัดแสดงผลงานของเด็ก เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดความรู้ที่ได้จากการสืบค้นแก่เพื่อนในชั้น ครูสามารถให้เด็กในชั้นได้รับทราบความก้าวหน้าในการสืบค้น โดยจัดให้มีการอภิปรายหรือการจัดการแสดง ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กและครูได้เล่าเรื่องการทำโครงการต่าง ๆ ตามความสนใจได้มีการร่วมมือกันในการวางแผนในการศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระ เพื่อค้นหาคำตอบที่เด็กต้องการ

ปัทมา ศุภกานี (2545: 40 - 41) กล่าวว่า กิจกรรมที่สำคัญในโครงการ 5 กิจกรรมเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายฝึกทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ และฝึกกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเด็กเอง

ชาร์ต (จิรภรณ์ วสุวัต. 2540: 64 - 64; อ้างอิงจาก Chard. 1992: The Project Approach : a Practical Guide for Teachers) ได้เสนอกิจกรรมที่สำคัญในโครงการไว้ 5 กิจกรรมคือ

1. กิจกรรมการพูดคุยสนทนาสำหรับเด็กปฐมวัย การพูดคุยสนทนาเป็นกิจกรรมที่สำคัญมากเพราะนำมาสู่การพัฒนาในโครงการ โดยเฉพาะการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียนหรือในกลุ่มเด็กจะช่วยให้เด็กพัฒนาความคิดได้ดีขึ้นและช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในโครงการรวมถึงการเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกทางความคิด และรับรู้ความคิดของผู้อื่น

2. กิจกรรมการปฏิบัติงานภาคสนามหรือทัศนศึกษา เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ กับเด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการกระทำ การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สิ่งของ รวมถึงการไปทัศนศึกษาสถานที่ต่าง ๆ ที่จะทำให้เด็กได้ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อที่ศึกษา การปฏิบัติงานภาคสนามจึงเป็นโอกาสที่เด็กจะได้เห็นได้ฟัง ได้ดู ได้สัมผัส ได้ดมกลิ่น ได้ชิมรส กับสิ่งที่น่าสนใจ จึงเป็นเสมือนการคิดค้นทดลองซึ่งการทำงานในภาคสนามหรือการทัศนศึกษาอาจอยู่ในบริเวณโรงเรียน

3. กิจกรรมนำเสนอเป็นกิจกรรมที่เด็กถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ที่มีเกี่ยวกับหัวข้อ โดยนำเสนอในรูปแบบต่างๆ เช่น การวาด การปั้น การประดิษฐ์ การสร้าง การแสดง การร้องเพลงและอื่นๆ

4. กิจกรรมค้นคว้า เป็นกิจกรรมที่เด็กได้แสวงหาความรู้อย่างหลากหลาย จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เช่น ของจริง และทุติยภูมิ เช่น หนังสือ สื่อการเรียนรู้ต่างๆ กิจกรรมการค้นคว้าจะทำให้เด็กได้พัฒนาความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับหัวข้อ และสนับสนุนการทำงานในโครงการให้บรรลุเป้าหมาย

5. กิจกรรมการจัดแสดง เป็นกิจกรรมที่เด็กได้นำเสนอผลงานในโครงการออกเผยแพร่ และทำให้บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง ครู เพื่อน ๆ และผู้สนใจได้เข้าใจการเรียนรู้ในโครงการโดยส่วนใหญ่กิจกรรมนี้จะจัดขึ้นในระยะสิ้นสุดโครงการ ในรูปแบบนิทรรศการ การแสดงผลงาน การแสดงละครบทบาทสมมติ การสาธิตผลงาน เป็นต้น

ลำดวน ปันสันเทียะ (2545: 20) กล่าวว่า กิจกรรมหลักที่สำคัญในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอน เน้นประสบการณ์ตรง มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย เด็กสามารถเรียนรู้ได้จากการลงมือปฏิบัติและการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง เพราะเป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างให้เลือกทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจได้มีการร่วมมือกันในการวางแผน ในการศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระ เพื่อค้นหาคำตอบที่เด็กต้องการ

จากการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการนั้น เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้เด็กได้มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย และมีประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของจอห์น ดิวอี้ ที่ให้ความเห็นว่า เด็กเรียนรู้จากการกระทำและมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มาจากความสนใจของเด็ก จะได้ร่วมมือกันวางแผนคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล ซึ่งเพียงพอได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และส่งเสริมการทำงาน และการแก้ปัญหาาร่วมกัน จากการวางแผนค้นคว้า ทดลอง การทำงานและการแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาแล้วยังเป็นการส่งเสริมทักษะในการทำงาน การปรับตัวและการอยู่ร่วมกันอีกด้วย และยังสอดคล้องกับแนวคิดของไวทือตสกี ที่เชื่อว่าเด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาได้จากการมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมในการเรียนรู้แบบโครงการมีความสำคัญต่อเด็กมากเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการคิด วางแผนและตัดสินใจร่วมกันอย่างใช้เหตุผล ซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับจอห์น ดิวอี้ และไวทือตสกี ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้และการคิดเกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรงและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กต้องยอมรับความสามารถ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจ ได้กระทำการต่างๆ ด้วยตัวเด็กเอง

3.10 การประเมินผลการเรียนการสอนแบบโครงการ

การประเมินพัฒนาการของผู้เรียน

การเรียนการสอนตามรูปแบบนี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติตามแนวหลักสูตร ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัยที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและนอกจากนั้นรูปแบบการสอนนี้ยังมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนากระบวนการคิด สามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจของตนเอง สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นกระบวนการและเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กแต่ละคน ดังนั้นการประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนตามหลักสูตร กระบวนการประเมินผลจึงเป็นกระบวนการสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ในการจัดกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอน ใช้การบันทึกคำพูดและเก็บรวบรวมผลงานเด็ก มุ่งเน้นที่ความต้องการการช่วยเหลือและการประสบผลสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคน ไม่ใช่การประเมินผลที่มุ่งให้คะแนนผลการทำงานและจัดลำดับที่เปรียบเทียบในกลุ่ม

การประเมินโครงการ

การที่คุณครูจะตอบคำถามตนเองได้ว่า โครงการที่ได้ร่วมมือกับเด็กๆ ค้นหาคำตอบจนสำเร็จนั้นมีคุณค่าเพียงใดเป็นโครงการที่ดีหรือยัง โดยจะใช้หลักการ 9 ประการของรูปแบบการเรียนการสอนนี้เพื่อเป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบแต่ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่าการประเมินนั้นมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงกิจกรรมในการทำโครงการกับเด็กๆ ครั้งต่อไป คำถามที่ใช้ประเมินเมื่อทำโครงการแล้วเสร็จ คือ

1. เด็กศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกลงไปในเรื่องละเอียดของเรื่องนั้นด้วยกระบวนการคิดและแก้ปัญหาของเด็กเองจนพบคำตอบที่ต้องการหรือไม่
2. เรื่องที่ศึกษากำหนดโดยเด็กเองหรือไม่
3. ประเด็นที่ศึกษาปัญหา เกิดจากข้อสงสัยหรือปัญหาของเด็กเองหรือไม่
4. เด็กมีโอกาสดำเนินประสบการณ์ตรงกับเรื่องที่ศึกษาโดยการสังเกตอย่างใกล้ชิดจากแหล่งความรู้เบื้องต้นหรือไม่
5. ระยะเวลาการสอนยาวนานอย่างเพียงพอตามความสนใจของเด็กหรือไม่
6. เด็กได้ประสบทั้งความล้มเหลวและความสำเร็จในการศึกษาตามกระบวนการแก้ปัญหาของเด็กเองหรือไม่
7. ความรู้ใหม่ที่ได้จากกระบวนการศึกษาและการแก้ปัญหาของเด็ก เป็นสิ่งที่ใช้กำหนดประเด็นศึกษาขึ้นมาใหม่หรือใช้ปฏิบัติกิจกรรมที่เด็กต้องการหรือไม่
8. เด็กได้นำเสนอกระบวนการศึกษาและผลงานต่อคนอื่นหรือไม่

9. ครูไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้หรือกำหนดกิจกรรมให้เด็กทำแต่เป็นผู้กระตุ้นให้เด็กใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์อื่นๆ เพื่อจัดระบบความคิดและสนับสนุนให้เด็กใช้ความรู้ทักษะที่มีอยู่คิดแก้ปัญหาด้วยตัวเองใช้หรือไม่

สรุป การประเมินโครงการนั้นครูผู้สอนจะต้องมีการประเมินตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของแต่ละโครงการ ครูจะต้องร่วมทำกิจกรรมกับเด็กในทุกขั้นตอน และคอยสังเกตเด็กในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะได้รู้ว่าเด็กแต่ละคนได้ดำเนินกิจกรรมโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นกระบวนการและเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กแต่ละคนและควรส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อตอบสนองความสนใจของเด็ก ดังนั้น การประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนตามหลักสูตร

3.11 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

งานวิจัยต่างประเทศ

เรบบิทตี (จิรภรณ์ วสุวัต. 2540: 72; อ้างอิงจาก Rabitti. 1992: Preschoolat “La Viletta”) ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการของโรงเรียนอนุบาลที่ La Viletta ประเทศอิตาลี พบว่าบทบาทครูมีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กในโครงการ กล่าวคือครูต้องแสดงให้เด็กเห็นว่าครูยอมรับในความคิดเห็นของเด็กสนับสนุนช่วยเหลือให้เด็กสามารถพัฒนา ความคิดที่มีในโครงการให้เด็กใช้ความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการฟังพาดตนเองให้กับเด็ก จากผลการศึกษาวิจัย แสดงให้เห็นได้ว่าบทบาทครูมีอิทธิพลต่อการดำเนินการจัดประสบการณ์แบบโครงการอย่างมาก และบทบาทครูสอดคล้องกับการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมอีกด้วย

คอลลิ่ง (เปลว ปุริสาร. 2543: 25; อ้างอิงจาก Collings. 1923) ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการในระยะแรกของการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ พบว่าเด็กในกลุ่มทดลองที่ใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ สามารถทำคะแนนการสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐานที่เน้นการเขียนการอ่าน และคณิตศาสตร์ได้สูงกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมที่มาจากการสอนที่เน้นการอ่านเขียนโดยตรงและมีทักษะทางสังคมมีทัศนคติที่ดี และพฤติกรรมเอื้อเพื่อสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งผลการวิจัยครั้งนั้นนำไปสู่แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นการยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

การ์ดเนอร์ (เปลว ปุริสาร. 2543: 25; อ้างอิงจาก Gardner. 1999: 71 - 80) ทำการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีความหลากหลายทางสติปัญญา พบว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีที่ส่งเสริมสติปัญญาให้กับเด็กทั้ง 8 ด้านได้อย่าง

เหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่ง และพบว่าด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็น 1 ใน 8 ด้านของทฤษฎีความหลากหลายทางสติปัญญาที่สอดคล้องกับการพัฒนาจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิส

งานวิจัยในประเทศ

วัฒนา มัคคสมัน (2539: 121) ศึกษา การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการสามารถส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองให้กับเด็กกลุ่มทดลองซึ่งเป็นปัจจัยในการพัฒนาเด็กไปสู่การพึ่งพาตนเอง

เปลว ปุริสาร (2543: 51) ศึกษา ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการพบว่า เด็กปฐมวัยที่มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาสูงและความสามารถในการแก้ปัญหาต่ำ หลังจากได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ พบว่า มีความสามารถในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น

จิราภรณ์ วสุวัต (2540: 163) ศึกษา การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยตามแนวคอนสตรัคติวิส โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการได้ทดลองการใช้โปรแกรมและการประเมินระดับ จริยธรรมทางสังคมของเด็กด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันระดับ 2 โดยใช้การจูงใจหรือความร่วมมือ ด้านการให้และรับประสบการณ์ร่วมกันในระดับที่ 2 โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิดและประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ ผลการทดสอบและการวิจัย พบว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมทั้งสองด้านพัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สายชน วงसानน (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เมื่อได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์ มีการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมทั้งโดยรวมและแยกรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการได้รับประสบการณ์แบบโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุทธิธนา ชันอาสา (2550: 90) ศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาทุกด้าน ได้แก่ ด้านภาษาด้านตรรกะ/ คณิตศาสตร์ ด้านมิติ ด้านร่างกาย และการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านความเข้าใจระหว่างบุคคล ด้านความเข้าใจตนเอง ด้านธรรมชาติ ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกช่วงของการเปรียบเทียบ

อูลัย บุญโท (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ โดยใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย เพื่อคัดเลือกเด็กที่มีความเชื่อมั่นต่ำ หลังจากที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการแล้วเด็กมีพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น

ปัทมา ศุภกานี (2545: 65) ศึกษา พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์มีพฤติกรรมทางด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางด้านสังคมโดยเฉลี่ยรวมและแยกตามรายด้านระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

สรุปได้ว่า จากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการมุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของเด็ก โดยการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้และการพัฒนาการของเด็ก ให้เด็กได้เรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จะนำมาสู่การเรียนรู้ที่ได้จากเด็กริเริ่มอย่างแท้จริง เรียนรู้อย่างลุ่มลึก มีขั้นตอนการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านและส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองซึ่งเป็นปัจจัยในการพัฒนาเด็กไปสู่การพึ่งพาตนเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและนำเสนอตามลำดับ ต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร ได้แก่ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนบ้านนายผล (แม่ันสุวรรณอุปถัมภ์) สังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 2 ห้องเรียน รวมประชากร 83 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่เด็กปฐมวัยชาย - หญิงที่มีอายุระหว่าง 4 – 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนบ้านนายผล (แม่ันสุวรรณอุปถัมภ์) เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานครสุ่มนักเรียนโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก 1 ห้องเรียนจากจำนวน 2 ห้องเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
2. แบบทดสอบความสามารถด้านการพูด

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

การจัดทำแผนประสบการณ์แบบโครงการ ผู้วิจัยได้แบ่งลำดับขั้นตอนการทำแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย เป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1.2 เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1.3 สังเกตการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ณ โรงเรียนเกษมพิทยา คลองตัน

กรุงเทพฯ

1.4 การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีหลักการ และรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่ได้จากข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผน

1.5 สร้างแผนงาน การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ซึ่งมีกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการเป็นระยะ คือ

ระยะเริ่มต้นโครงการ

ระยะพัฒนาโครงการ

ระยะสรุปโครงการ

ในแต่ละระยะการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ลักษณะ คือ

1) อภิปรายกลุ่ม ทำให้เด็กเกิดความเข้าใจและมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นการพบปะสนทนากันในกลุ่มย่อย หรือกลุ่มใหญ่ทั้งชั้น

2) การทำงานภาคสนาม เป็นกระบวนการที่สำคัญ ช่วยตอบคำถามที่เด็กสงสัยทำให้เด็กเข้าใจโลกที่แวดล้อมมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่มีความรู้เชี่ยวชาญ หรือสิ่งของ รวมไปถึงสถานที่ต่างๆ เพื่อค้นคว้าหาข้อมูล ซึ่งทำให้เด็กมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การดม การชิม การได้ยิน การมอง การสัมผัส อันนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่นอกห้องเรียน

3) การนำเสนอประสบการณ์ เป็นประสบการณ์ที่เด็กแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจ ของประสบการณ์ทั้งเก่าและใหม่ โดยผ่านทางศิลปะประเภทต่างๆ การทำกราฟ การใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ การเล่นเกมบทบาทสมมติ การก่อสร้างแบบต่างๆ เป็นต้น

4) การสืบค้น เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อหาคำตอบจากคำถามของตน เช่น จากพ่อแม่ผู้ปกครอง เพื่อน ครูคนอื่นๆ วิทยากร การทดลองปฏิบัติการ การศึกษาในสถานที่ต่างๆ เป็นต้น

5) การจัดแสดง เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด เพื่อสะท้อนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้และนำเสนอผลงานที่ทำ ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้อื่นได้รับทราบความสำเร็จ ความก้าวหน้า ในเรื่องการศึกษา อาจเป็นการจัดทำสารนิทัศน์ ประเภทต่างๆ แสดงผลงานเด็ก การเล่า เรื่องงานในโครงการ

แก่ผู้อื่น การจัดแสดงละคร หรือบทบาทสมมติ เป็นต้น โดยทั้งหมดเด็กมีส่วนร่วม รับผิดชอบในผลงาน ต่างๆ ด้วยตนเอง

องค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 5 ลักษณะนี้จะปรากฏอยู่ในแต่ละระยะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่เป็นการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ

1.6 จัดทำแผนจัดประสบการณ์แบบโครงการดังตาราง 2

ตาราง 2 กำหนดแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ระยะที่/ครั้งที่	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรมที่คาดหวัง
ระยะที่ 1 วันที่ 1 ระยะเริ่มโครงการ สังเกตความสนใจ/สร้าง สถานการณ์ ภาคนาม สืบค้น อภิปรายกลุ่ม 5 ส.ค. 2557	“หนูอยากรู้” -ครูทอคำคล้องจองสิ่งที่หนูอยากรู้ “หนูจำหนูหนูทั้งหลาย มีสิ่งมากมายที่เราไม่รู้ มาจะมาชิมมาดู มีสิ่งน่ารู้อีกตั้งมากมาย” - นักเรียนท่องตามคุณครูแล้วท่องเอง -นักเรียนและครูร่วมกันสนทนาดังนี้เนื้อหาพูดเกี่ยวกับเรื่อง อะไรนักเรียนชอบเนื้อหาท่อนไหน - นักเรียนและครูสร้างข้อตกลงร่วมกันในการออกนอก ห้องเรียนไปสำรวจบริเวณโรงเรียน - ครูสนทนาซักถามร่วมกับนักเรียน สิ่งต่างๆที่เด็กๆพบ เห็น เด็กๆ ชอบอะไรมากที่สุดเพราะอะไรลักษณะเป็น อย่างไร	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว
ระยะที่ 1 วันที่ 2 การนำเสนอ ประสบการณ์เดิม/ใหม่ การจัดแสดง 6 ส.ค. 2557	- นักเรียนทบทวนคำคล้องจองสิ่งที่หนูอยากรู้ - ครูสนทนาเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะทำ - แนะนำอุปกรณ์ต่างๆในการทำ - นักเรียนลงมือวาดภาพตามจินตนาการ - นักเรียนนำผลงานมาส่งครูเล่าให้ครูและเพื่อนฟัง - นักเรียนและครูช่วยกันสรุปถึงชื่อ และลักษณะ ของสิ่ง ต่างๆ	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว

ตาราง 2 (ต่อ)

ระยะที่/ครั้งที่	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรม การพูด
ระยะที่ 1 วันที่ 3 การนำเสนอ ประสบการณ์เดิม/ใหม่ การอภิปราย 7 ส.ค. 2557	- นักเรียนและครูสนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่สนใจต้องการเรียนรู้ แต่ละกลุ่มนำเสนอเพื่อนำไปสู่การกำหนดหัวเรื่อง - นักเรียนกำหนดหัวเรื่องที่จะนำมาจัดประสบการณ์การ เรียนรู้เกี่ยวกับหัวข้อ “ดอกไม้”	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
ระยะที่ 1 วันที่ 4 การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ ประสบการณ์เดิม 11 ส.ค. 2557	-นักเรียนเล่าประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับดอกไม้ โดยครูจัด บันทึกคำบอกเล่าของเด็กลงในกระดาษชาร์ตแผ่นใหญ่ ระดม ความคิดเพื่อนำเสนอในวันต่อไป	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
ระยะที่ 1 วันที่ 5-6 การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ 13-14 ส.ค. 2557	- นักเรียนฟังนิทานเกี่ยวกับเรื่อง”ดอกไม้แสนสวย” ครูและ นักเรียนร่วมกันสนทนาถึงเนื้อหาในนิทาน - ครูเชิญชวนให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการรู้ โดย ครูยอมรับและนำคำถามของเด็กเขียนลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ - นักเรียนและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นและช่วยกันตอบ คำถามเกี่ยวกับเนื้อหาในนิทาน	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
ระยะที่ 1 วันที่ 7 การอภิปรายกลุ่ม 15 ส.ค. 2557	- นักเรียนระดมความคิดร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงกิจกรรม ที่ต้องการเรียนรู้ในโครงการ -ครูนัดหมายนักเรียนนำดอกไม้จากบ้านเพื่อนำมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับเพื่อนในห้อง	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
ระยะที่ 2 วันที่ 8 ระยะพัฒนาโครงการ ร่วมกันคิดและหา ความรู้ความเข้าใจใหม่ การจัดแสดง 19 ส.ค. 2557	ตามหาชื่อของ.....ดอกไม้ -ครูนำแผนภูมิการแสดงความคิดเห็นถึงกิจกรรมที่นักเรียน ต้องการเรียนรู้ให้นักเรียนดูเพื่อทบทวน -นักเรียนออกไปสัมภาษณ์ บุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับชื่อของ ดอกไม้ที่นำมาจากบ้าน - รวบรวมประเด็นที่ได้จากสัมภาษณ์เพื่อนำมาสรุปข้อมูล - นำดอกไม้ที่นำมาจากบ้านนำมาจัดแสดง	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว

ตาราง 2 (ต่อ)

ระยะที่/ครั้งที่	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรม การพูด
ระยะที่ 2 วันที่ 9-10 การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ การทำงาน ภาคสนาม การสืบค้น การจัดแสดง 20 -22 ส.ค. 2557	- นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อเลือกสถานที่ที่จะไปทัศนศึกษา โดยครูจัดบันทึกสถานที่ที่นักเรียนนำเสนอ - นักเรียนสำรวจดอกไม้ในสถานที่นั้นพร้อมทั้งสัมภาษณ์วิทยากร - นักเรียนบันทึกการสำรวจ โดยการวาดภาพลงในกระดาษที่เตรียมไว้ - นักเรียนอาสาออกมาเล่าประสบการณ์จากการไปทัศนศึกษา โดยครูจัดบันทึกไว้ - แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ วาดแผนที่จากโรงเรียนไปยังสถานที่ที่ไปทัศนศึกษาตัวแทนนำเสนอ และจัดแสดง	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
ระยะที่ 2 วันที่ 11 การทำงาน ภาคสนาม การสืบค้น การจัดแสดง 26 ส.ค. 2557	“ชื่อ ลักษณะ และส่วนประกอบของดอกไม้” - นักเรียนช่วยกันสำรวจดอกไม้ที่มีอยู่ในโรงเรียน - นักเรียนนำดอกไม้ชนิดต่างๆ สัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียน ชื่อและลักษณะส่วนประกอบของดอกไม้ - นำดอกไม้ชนิดต่างๆ ให้เด็ก ได้สังเกต เปรียบเทียบ ดมกลิ่น - นักเรียนและครูนำข้อมูลที่สำรวจบันทึกเป็นแผนภูมิภาพลงในกระดาษชาร์ตแผ่นใหญ่	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
ระยะที่ 2 วันที่ 12-14 การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ การสืบค้น การจัดแสดง 27-29 ส.ค. 2557	“วิธีและขั้นตอนการปลูกดอกไม้” - นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะที่รับฟังความรู้จากวิทยากร โดยครูใช้คำถามดังนี้ : ในขณะที่ฟังวิทยากรให้ความรู้ นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไร - เชิญวิทยากร คนดูแลสวนในโรงเรียนให้ความรู้วิธีการปลูกและสาธิตขั้นตอนการปลูกดอกไม้ - ครูแนะนำวิทยากรที่เชิญมาบรรยายวิทยากรบรรยายและสาธิต - แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มลงมือทำกิจกรรม - นักเรียนร่วมกันสรุปด้วยการวาดภาพขั้นตอนการทำกิจกรรม - นักเรียนนำผลงานไปจัดแสดง	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว

ตาราง 2 (ต่อ)

ระยะที่/ครั้งที่	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรม การพูด
ระยะที่ 2 วันที่ 15 การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ ประสบการณ์ เดิม/ใหม่ 2 ก.ย. 2557	สร้างสรรค์เพลง "ดอกไม้แสนสวย" -นักเรียนอาสาสมัครออกมาร้องเพลงที่ชอบพร้อมทำท่าทางประกอบจินตนาการ - นักเรียนช่วยกันแต่งเพลงดอกไม้ โดยครูเขียนเนื้อร้องตามที่เด็กเสนอในกระดาษชาร์ต นักเรียนระดมความคิดเพื่อนำมาทำนองเพลง - นักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาทำนองของเพลง ร่วมกันร้องเพลงและทำท่าทางประกอบ เพลง "ดอกไม้แสนสวย" "ดอกไม้ ดอกไม้ ดอกไม้ หนูเคยเห็นดอกไม้หรือเปล่า มีทั้งดอกพุด ดอกมะลิ สีสาวดี ดอกกุหลาบ อีกทั้ง ดอกเข็มและดอกบัว กลิ่นหอมชื่นใจจึ้งเลย สีม่วง สีเขียว ชมพู แดง มีหมู่แมลงมาดมดม และมาชื่นชมดอกไม้"	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว
ระยะที่ 2 วันที่ 16-18 การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ ประสบการณ์ เดิม/ใหม่ 3-5 ก.ย. 2557	"ประโยชน์/โทษของดอกไม้" - นักเรียนช่วยกันระดมความคิดประโยชน์/โทษของดอกไม้ - ดอกอัญชันเอามาทำอาหารได้ นักเรียนช่วยกันนำเสนอความสนใจเมนูอาหารที่จะนำมาทำ cooking โดยครูจัดบันทึกไว้ "การทำน้ำอัญชัน" - ครูแนะนำอุปกรณ์และสาธิตการทำ cooking - ตัวแทนนักเรียนลงมือทำ cooking ไปพร้อมกับคุณครู - นักเรียนชิมน้ำอัญชัน - นักเรียนร่วมกันสรุปขั้นตอนการทำ เครื่องปรุง และอุปกรณ์การทำน้ำอัญชัน ด้วยการวาดภาพและเล่าเรื่อง	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว

ตาราง 2 (ต่อ)

ระยะที่/ครั้งที่	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรม การพูด
ระยะที่ 2 วันที่ 19 การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ ประสบการณ์เดิม/ใหม่ 9 ก.ย. 2557	เรียงร้อยคำกลอน “ดอกไม้” -นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงเนื้อหาของเพลงที่ร้อง ครูใช้คำถามปลายเปิดถามนักเรียน มาช่วยกันแต่งคำคล้องจอง “ดอกไม้” กันดีไหม นักเรียนแต่งคำคล้องจองร่วมกับเพื่อนและครูจากประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ - ครูเขียนคำคล้องจองที่นักเรียนช่วยกันแต่งลงบนกระดาษชาร์ตแผ่นใหญ่ นักเรียนช่วยกันตกแต่งให้สวยงาม คำคล้องจอง “ดอกไม้” “ดอกเอ๋ยดอกไม้ ดอกกุหลาบ ดอกพุด ดอกดาวเรือง ดอกเข็มลีลาวดี ดอกบัว ดอกมะระ มีกลิ่นหอมดมชื่นใจ มีหลายสี ม่วง ชมพู ฝีเสื้อดมดอกไม้ ฝังกีบินไปหารัง”	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว
ระยะที่ 2 วันที่ 20-23 การสืบค้น การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ ประสบการณ์เดิม/ใหม่ การจัดแสดง 10-13 ก.ย. 2557	บูรณาการงานศิลปะ จากหนังสือนิทาน “ดอกไม้” - เจ้าหน้าที่ห้องสมุดแนะนำการปฏิบัติตนการใช้ห้องสมุด แนะนำหนังสือและวิธีการเก็บหนังสือให้เรียบร้อยนักเรียนค้นคว้าอ่านหนังสือที่ต้องการรู้และสนใจเกี่ยวกับดอกไม้ให้ คุณครูเล่าให้ฟัง - นักเรียนอภิปรายและนำเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะที่เกี่ยวกับนิทานดอกไม้ บัณฑิตน้ำมัน ประดิษฐ์ดอกไม้แสนสวยการพับดอกไม้ - นักเรียนช่วยกันแต่งนิทานเล่มใหญ่ เรื่อง “ดอกไม้ของน้องฝน” และช่วยกันระบายสีตกแต่งให้สวยงาม - นำเสนอด้วยการเล่าให้เพื่อนๆ ในห้องฟัง	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว

ตาราง 2 (ต่อ)

ระยะที่/ครั้งที่	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรม การพูด
ระยะที่ 3 วันที่ 24-27 สรุป อภิปรายผลและ นำเสนอผลงาน 16-19 ก.ย.2557	รวบรวมข้อมูลเข้าสู่ นิทรรศการ “ดอกไม้แสนสวย” -เด็กและคุณครูร่วมกันทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ในโครงการ “ดอกไม้แสนสวย”	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว
ระยะที่ 3 วันที่ 28-31 นำเสนอผลงาน อภิปรายกลุ่ม การจัดแสดง 23-26 ก.ย.2557	- เด็กและครูร่วมพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับนิทรรศการที่จะจัดขึ้น พร้อมทั้งแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดแสดงนิทรรศการ - เด็กเตรียมตัวก่อนการจัดแสดงนิทรรศการ ซ้อมบทบาท หน้าที่ของตนเอง	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว
ระยะที่ 3 วันที่ 32 สิ้นสุดโครงการ การจัดแสดง 29 ก.ย.2557	-จัดนิทรรศการ “ดอกไม้แสนสวย” โดยเด็กเป็นคนนำเสนอ นิทรรศการของตนเอง	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว

วิธีการหาคุณภาพแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1. นำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ นำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามหลักทฤษฎี แนวคิด และรูปแบบการจัดประสบการณ์ จำนวน 3 ท่าน คือ

- 1) อาจารย์กรรณิการ์ สุธสมอาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
- 2) อาจารย์วัชรณี วัจนสวัสดิ์ ส่วนการศึกษานูบาล โรงเรียนไผท อุดมศึกษา
- 3) อาจารย์ณลินทิพย์ เฉลยมรรค อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม)

2. ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ โดยผู้เชี่ยวชาญให้ปรับรูปแบบ การเขียนจุดประสงค์ ควรเน้นถึงความสามารถด้านภาษา เช่น สามารถเล่าเรื่องเป็นประโยคง่ายๆ ได้ ตอบคำถาม กล้าแสดงความคิดเห็น เนื้อหาควรระบุถึงสิ่งที่เด็กควรเรียนรู้เช่น การตั้งคำถามจากภาพ ตอบคำถามจากนิทาน การแต่งคำคล้องจอง การแต่งนิทาน การเล่าเรื่อง ดูให้เหมาะสมกับวัย

3. นำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการมาทดลองใช้กับนักเรียนอนุบาล 1 ที่โรงเรียน สถานีพรมแดน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน เพื่อปรับเรื่องของภาษา ระยะเวลาที่ใช้ ให้เกิดความชำนาญในการใช้แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

2. การสร้างแบบทดสอบด้านการพูดสำหรับเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยดำเนินขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบด้านการพูดตามลำดับดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบความสามารถด้านการพูดดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีและความสามารถทางภาษาของหรรษา นิลวิเชียร (2535: 3-5) นกเนต ธรรมบวร (2549: 12-14)

2.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบความสามารถทางการพูดของสมาพร สามเตี้ย (2545: 7) ปานใจ จารุวานิช (2548: 11-13) สมศรี ปาณะโตชะ (2551: 9)

2.2 นำเอกสารและงานวิจัยมาสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถทางการพูดของเด็กปฐมวัยจำนวน 3 ด้านรวม 25 ข้อโดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 แบบทดสอบด้านพูดคำศัพท์จำนวน 10 ข้อ

ด้านที่ 2 แบบทดสอบด้านการพูดเป็นประโยค จำนวน 10 ข้อ

ด้านที่ 3 แบบทดสอบด้านการพูดเป็นเรื่องราวจำนวน 5 ข้อ

2.3. สร้างคู่มือในการดำเนินการประเมินด้านการพูดให้สอดคล้องกับแบบทดสอบแต่ละชุดที่ได้สร้างขึ้นในข้อ 2

2.4 นำแบบทดสอบด้านการพูดของเด็กปฐมวัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยการประเมินความสอดคล้องของแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ดร.นิทรา ช่อสูงเนิน อาจารย์สังกัดโรงเรียน อนุบาลอุดรธานี

2. อาจารย์สืบศักดิ์ น้อยดัด อาจารย์สังกัดโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัย

ราชภัฏสวนดุสิต

3. อาจารย์สำรวย สุขชัย ครูโรงเรียนวัดยาง สังกัดกรุงเทพมหานคร

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาถึงความเห็นและให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วย

ให้คะแนน 0 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าควรปรับปรุง

ให้คะแนน -1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่เห็นด้วย

2.5 นำแบบทดสอบด้านการพูดไปประมวลหาค่าความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับจุดประสงค์ที่มีค่า (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2.6 ปรับปรุงแบบทดสอบและคู่มือประกอบคำแนะนำแบบทดสอบด้านการพูดตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญดังนี้ ปรับภาพให้มีรายละเอียดชัดเจนเหมาะสมกับเด็กอนุบาล การนำภาพทาง Internet มาใช้งานภาพดังกล่าวควรมีที่มา ภาพควรเป็นภาพเหมือนจริงมากกว่าภาพถ่ายเส้น การเลือกใช้ภาพควรคำนึงถึงจุดประสงค์ที่จะพัฒนาเด็กในแต่ละหัวข้อ นำแบบทดสอบที่

ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับนักเรียนชั้นอนุบาล 1 จำนวน 15 คนโดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกต และบันทึกการสังเกตแบบทดสอบด้านการพูด เพื่อศึกษาความชัดเจน และหาคุณภาพของแบบวัดความสามารถทางการพูด

2.7 นำแบบทดสอบด้านการพูดที่ผ่านการทดลองใช้ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ให้คะแนน

2.8 วิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และหาค่าจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อ โดยใช้เทคนิค 27% ของ จุง เทห์ฟาน (Fan, 1925 : 3-32) แล้วคัดเลือกเฉพาะแบบทดสอบที่มีความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20-0.80 และมีค่าจำแนก (r) 0.20 ขึ้นไป และนำแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด ไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR – 20 ของ คูเดอร์ริชาร์ดสัน (ล้วน; อังศนา สายยศ. 2538: 197 – 199)

2.9 นำแบบทดสอบ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของ ครอนบัค (Cronbach's Alpha) ได้เท่ากับ .72 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบรายด้านดังนี้ ด้านการพูดเป็น คำศัพท์ .78 ด้านการพูดเป็นประโยค .82 ด้านการพูดเป็นเรื่องราว .76

2.10 จัดทำเป็นแบบทดสอบด้านการพูดฉบับสมบูรณ์ และคู่มือแบบทดสอบด้านการพูด

2.11 จัดทำเกณฑ์การประเมินผล ดังนี้

1) แบบทดสอบด้านการพูดคำศัพท์ จำนวน 10 ข้อ ข้อละ 2 คะแนน คะแนนเต็ม 20 คะแนน มีเกณฑ์ประเมินดังนี้

13 - 20 คะแนน มีความสามารถด้านการพูดคำศัพท์ อยู่ในระดับดี

7 - 12 คะแนน มีความสามารถด้านการพูดคำศัพท์ อยู่ในระดับปานกลาง

0 - 6 คะแนน มีความสามารถด้านการพูดคำศัพท์ อยู่ในระดับปรับปรุง

2) แบบทดสอบด้านการพูดเป็นประโยค จำนวน 10 ข้อ ข้อละ 3คะแนนคะแนนเต็ม 30 คะแนนมีเกณฑ์ประเมินดังนี้

21 - 30 คะแนน มีความสามารถด้านการพูดเป็นประโยค อยู่ในระดับดี

11 - 20 คะแนน มีความสามารถด้านการพูดเป็นประโยค อยู่ในระดับปานกลาง

0 - 10 คะแนน มีความสามารถด้านการพูดเป็นประโยค อยู่ในระดับปรับปรุง

3) แบบทดสอบด้านการพูดเป็นเรื่องราวจำนวน 5 ข้อ ข้อละ 3 คะแนนคะแนนเต็ม 15 คะแนนมีเกณฑ์ประเมินดังนี้

11 - 15 คะแนน มีความสามารถด้านการพูดเป็นเรื่องราว อยู่ในระดับดี

6 - 10 คะแนน มีความสามารถด้านการพูดเป็นเรื่องราว อยู่ในระดับปาน

กลาง

0 - 5 คะแนน มีความสามารถด้านการพูดเป็นเรื่องราว อยู่ในระดับปรับปรุง

จากแบบทดสอบทั้ง 3 ฉบับ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การทดสอบด้านการพูดทุกด้าน คะแนนเต็ม 65 คะแนนมีเกณฑ์ประเมินดังนี้

45 – 65 คะแนน มีความสามารถด้านการพูด อยู่ในระดับดี

24– 44 คะแนน มีความสามารถด้านการพูด อยู่ในระดับปานกลาง

0 – 23 คะแนน มีความสามารถด้านการพูด อยู่ในระดับปรับปรุง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการทดลองกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One – Group Pretest – Posttest Design) (ล้วนสายยศ;และอังคณาสายยศ. 2538: 216) ดังตาราง 3

ตาราง 3 แผนการทดลอง

ก่อนการทดลอง		การทดลอง		หลังการทดลอง
T_0		x		T_1
เมื่อ	T_0	แทน	การวัดผลความสามารถทางการพูดก่อนการทดลอง(Pretest)	
	x	แทน	การจัดกิจกรรมเกษตรน้อย	
	T_1	แทน	การวัดผลความสามารถทางการพูดหลังการทดลอง(Posttest)	

วิธีดำเนินการวิจัย

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ 4 วัน วันละ 40-60 นาที รวม 32 วัน โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยการจับฉลากมา 1 ห้องเรียนจากจำนวน 2 ห้องเรียนเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ

2. แจงข้อมูลข่าวสารในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการให้ผู้บริหารผู้ปกครอง นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทราบถึงกระบวนการดำเนินการจัดกิจกรรมและบทบาทของผู้ปกครองต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กตามแนวการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ

3. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างและจัดเตรียมสภาพแวดล้อมเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์

4. นำแบบทดสอบด้านการพูดมาทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง ก่อนเริ่มเรียนโครงการ 1 สัปดาห์

5. ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบโครงการใช้เวลา 8 สัปดาห์สัปดาห์ละ 4 วัน วัน 40 – 60 นาทีช่วงกิจกรรมโครงการเวลา 09.20 – 10.20 น.

ตาราง 4 วันและเวลากิจกรรมที่ทำการทดลอง

สัปดาห์ที่	การดำเนินการศึกษาทดลอง	จำนวน/สัปดาห์
ก่อนเริ่มโครงการ	นำแบบทดสอบด้านการพูดมาทดสอบก่อนการทดลอง Pretest	5 วัน
1- 8	ดำเนินการวิจัยในรูปแบบโครงการ	8 สัปดาห์
สิ้นสุดโครงการ	นำแบบทดสอบด้านการพูดมาทดสอบก่อนการทดลอง Posttest	5 วัน

6. นำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

5. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบตอนที่ 1 ด้วยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัยโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้านและโดยรวมแล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยเป็นระดับ (บุญชม ศรีสะอาด.2541: 100)

5.3 เปรียบเทียบผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัยจากคะแนนก่อนและหลัง โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test Dependent)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

6.1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องหรือ IOC (Item Objective Congruence Index)

6.1.2 การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

6.2 สถิติพื้นฐาน

6.2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

6.2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างจากค่าเฉลี่ยก่อนและหลังโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Dependent simple)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย มีดังต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

n แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$ แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
T แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution
SD แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
P แทน	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ
** แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากแบบทดสอบความสามารถทางการพูด

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถทางการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากแบบวัดความสามารถทางการพูด

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบทดสอบความสามารถทางการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย มาวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ดังแสดงในตาราง 5 แปลความหมายได้ดังนี้

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความสามารถทางการพูด ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย

ความสามารถด้านการพูด	ก่อน			หลัง			สูงขึ้น
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	
1. ด้านการรู้คำศัพท์	10.53	0.64	ปานกลาง	16.40	2.35	ดี	5.87
2. ด้านการพูดเป็นประโยค	18.13	1.51	ปานกลาง	21.87	1.18	ดี	3.74
3. ด้านการพูดเป็นเรื่องราว	9.80	3.32	ปานกลาง	14.87	0.35	ดี	5.07
รวม	38.45	4.09	ปานกลาง	53.13	2.53	ดี	14.66

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย มีความสามารถด้านการพูดโดยรวมสูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 53.13 อยู่ในระดับดี โดยสูงขึ้นทั้ง 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการพูดคำศัพท์ ก่อนการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย ความสามารถด้านการพูดคำศัพท์ของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.53 อยู่ในระดับปานกลาง หลังได้รับการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.40 อยู่ในระดับดี และมีค่าเฉลี่ยด้านการพูดคำศัพท์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม เท่ากับ 5.87

2. ด้านการพูดเป็นประโยค ก่อนการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย ความสามารถด้านการพูดเป็นประโยคมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.13 อยู่ในระดับปานกลาง หลังได้รับการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.87 อยู่ในระดับดี และมีค่าเฉลี่ยด้านการพูดเป็นประโยคสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม เท่ากับ 3.74

3. ด้านการพูดเป็นเรื่องราว ก่อนการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย ความสามารถด้านการพูดเป็นเรื่องราวของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.80 อยู่ในระดับปานกลาง หลังได้รับการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.87 อยู่ในระดับดีและมีค่าเฉลี่ยด้านการพูดเป็นเรื่องราวสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม เท่ากับ 5.07

สรุป แสดงว่าการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย ทำให้นักเรียนมีความสามารถด้านการพูดสูงขึ้นทั้ง 3 ด้าน โดยความสามารถด้านการพูดคำศัพท์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือสูงขึ้น 5.87 รองลงมา ด้านการพูดเป็นเรื่องราวสูงขึ้น 5.07 และด้านการพูดเป็นประโยค สูงขึ้น 3.74 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการพูด ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอแบบวัดความสามารถด้านการพูด มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความแตกต่างโดยใช้ t-test ทดสอบค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติของความสามารถด้านการพูด ดังตาราง 6

ตาราง 6 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย

ความสามารถด้านการพูด	ก่อน		หลัง		$\bar{D}$	t	P
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD			
1.ด้านการรู้คำศัพท์	10.53	0.64	16.40	2.35	5.87	-9.90**	.000
2.ด้านการพูดเป็นประโยค	18.13	1.51	21.87	1.18	3.74	-8.67**	.000
3. ด้านการพูดเป็นเรื่องราว	9.80	3.32	14.87	0.35	5.07	-6.19**	.000
รวม	38.45	4.09	53.13	2.53	14.66	-14.35*	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 ปรากฏว่า หลังได้รับการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการพูดทุกด้าน มีผลต่างเฉลี่ยเท่ากับ 14.66 ซึ่งสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถด้านการพูดรายด้านทุกด้านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความสามารถในการพูดคำศัพท์ ก่อนการจัดกิจกรรม ความสามารถในการพูดคำศัพท์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.53 หลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.40 มีผลต่างเฉลี่ยเท่ากับ 5.87 แสดงว่าหลังการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย นักเรียนมีความสามารถในการพูดคำศัพท์ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความสามารถในการพูดเป็นประโยค ก่อนการจัดกิจกรรม ความสามารถในการพูดเป็นประโยค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.13 หลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.87 มีผลต่างเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 แสดงว่าหลังการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย นักเรียนมีความสามารถในการพูดเป็นประโยค สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความสามารถในการพูดเป็นเรื่องราว ก่อนการจัดกิจกรรม ความสามารถในการพูดเป็นเรื่องราวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.80 หลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.87 มีผลต่างเฉลี่ยเท่ากับ 5.07 แสดงว่าหลังการจัดกิจกรรมโครงการดอกไม้แสนสวย นักเรียนมีความสามารถในการพูดเป็นเรื่องราว สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการพูด ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย โดยกำหนดความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถด้านการพูดที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความสามารถด้านการพูดก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงผลต่อความสามารถด้านการพูดโดยวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยรวมถึงผู้ที่มีความสนใจนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการการสอนในระดับปฐมวัยต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ดังนี้

1. ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ก่อนดำเนินการทดลอง (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบทางการพูดของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ดำเนินการทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการจัดกิจกรรมโครงการในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ๆละ 4 วันๆละ 40-60 นาที ระหว่างเวลา 09.20 – 10.20 น. ในวันอังคาร พุธ พฤหัสบดี และศุกร์ รวมทั้งสิ้น 32 ครั้ง
3. หลังเสร็จสิ้นการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังการทดลอง (Post-test) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถทางการพูดของเด็กปฐมวัย ฉบับเดียวกันกับแบบวัดที่ใช้ก่อนการทดลอง แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด
4. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบความสามารถทางการพูดของเด็กปฐมวัย มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบความสามารถทางการพูดของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองมาหาค่าสถิติพื้นฐาน โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถทางการพูดของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้วิธีทางสถิติ t-test for Dependent Sample

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความสามารถด้านการพูดผลการศึกษพบว่า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีความสามารถทางการพูดโดยรวมสูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 53.13 อยู่ในระดับดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการพูดคำศัพท์มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ย 16.40 อยู่ในระดับดี ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.53 อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยด้านการพูดคำศัพท์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม เท่ากับ 5.87

2) ด้านการพูดเป็นประโยคมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.87 อยู่ในระดับดีก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.13 อยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยสูงขึ้นด้านการพูดประโยคสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม 3.74

3) ด้านการพูดเป็นเรื่องราวมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.87 อยู่ในระดับดี ก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.80 อยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยสูงขึ้นด้านการพูดเป็นเรื่องราว สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม 5.07

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความสามารถด้านการพูดผลการศึกษพบว่า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีความสามารถด้านการพูดโดยรวมสูงขึ้น สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการจัดประสบการณ์แบบโครงการ (Project Approach) เป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน (ความรู้ ทักษะ อารมณ์ จริยธรรม) นักเรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและลงมือปฏิบัติจริง (คณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2534: 10-17) แคทซ์; และชาร์ด (เปลว ปุริสาร. 2543: 19 - 20; อ้างอิงจาก Katz; & Chard. 1994. Engaging Children's minds : The project approach); (จิรภรณ์ วสุวัต: 2540: 7) โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมและการกระตุ้นด้วยคำถามที่สอดคล้อง

กับประเด็นความสนใจของเด็ก (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. 2540: 2 - 9) สอดคล้องกับอูลีย์ บุญโท (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยเพื่อคัดเลือกเด็กที่มีความเชื่อมั่นต่ำหลังจากที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการแล้วเด็กมีพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น เช่นเดียวกับปัทยา ศุภกานี (2545: 65) ศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์มีพฤติกรรมทางด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางด้านสังคมโดยเฉลี่ยรวมและแยกตามรายด้านระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ นอกจากนี้สุทธิธนา ชันอาสา (2550: 90) ศึกษาความสามารถทางพุทธิปัญญาทุกด้านได้แก่ด้านภาษาด้านตรรกะ/ คณิตศาสตร์ด้านมิติด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวด้านดนตรีด้านความเข้าใจระหว่างบุคคลด้านความเข้าใจตนเองด้านธรรมชาติของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกช่วงของการเปรียบเทียบและจุฑา สุกใส (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมท่องคำคล้องจองแบบมีความหมายที่มีต่อพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยโดยกลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยชาย - หญิงอายุระหว่าง 5 - 6 ขวบผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมท่องคำคล้องจองแบบมีความหมายและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมท่องคำคล้องจองแบบปกติมีความก้าวหน้าของพัฒนาการทางการพูดเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สูงขึ้น

ผลการเปรียบเทียบการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความสามารถด้านการพูดก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ทุกด้าน ค่าเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้นก่อนการจัดกิจกรรมสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ด้านการพูดคำศัพท์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการพูดเป็นเครื่องมือสำคัญของการติดต่อสื่อสารเป็นพื้นฐานที่จะช่วยฝึกทักษะด้านภาษาได้เป็นอย่างดี (สุภาวดี ศรีวรรณะ. 2542: 63-64) และส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยตามทฤษฎีและแนวคิดของการ์ตเนอร์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540: 138) ซึ่งจากแนวคิดของเฮิร์ลอค (นิรันดร์ รอดเอี่ยม. 2531: 20-23; อ้างอิงจาก Hurlock. 1978; Child Development. P.185-186) กล่าวว่า ความสามารถที่จะเข้าใจคำพูดของผู้อื่นต้องอาศัยความรู้ศัพท์ต่างๆเป็นพื้นฐาน สอดคล้องกับ ฝ่ายวิชาการอนุบาลรักลูก (รักลูก. 2534: 3-4) ที่กล่าวว่าพัฒนาการทางการพูดของเด็กจะเริ่มพูดเป็นคำพูดหัดพูดที่ละคำก่อน ในบางครั้งเด็กจะมีการทดลองใช้คำศัพท์ใหม่ๆ(เบญจมาศพระธานี. 2540: 9-11) เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทางภาษาอย่างรวดเร็วหากได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสมจะช่วยให้เด็กใช้ภาษาได้เป็นอย่างดีโดยจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กเช่นกิจกรรมการเล่าเรื่องที่มีรูปภาพประกอบจะมีการชี้วัตถุที่อยู่ในรูปภาพจะดึงดูดความสนใจของเด็กได้ให้ความสนุกสนานความผ่อนคลายสามารถสอนคำและช่วย

ให้เด็กจดจำข้อมูลต่างๆได้ง่ายขึ้น (สุมาลีเรื่องศิลป์. 2537) สอดคล้องกับผลการวิจัยของเบญจะ คำมะสอน (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาถึงความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์การพูดเล่าเรื่องโดยใช้ภาพประกอบซึ่งผลการวิจัยพบว่าความสามารถทางภาษาของเด็กสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง เช่นเดียวกับสนอง สุทธาอามาตย์ (2545: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหารศึกษากับเด็กอายุ 5-6 ปีโรงเรียนพระราม 9 กาญจนภิเษก ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหารมีความสามารถด้านการฟังและการพูดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) ด้านการพูดเป็นประโยคมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เนื่องจากพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยนั้นมีพัฒนาการที่เป็นขั้นตอนกระบวนการ และสามารถที่จะจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการทางการพูดได้โดยการพูดคุยนั่งเล่าเรื่องให้ฟังเล่านิทาน การพูดคำคล้องจอง การเล่นเกม และการจัดกิจกรรมต่างๆแต่ละวิธีล้วนเป็นการจัดประสบการณ์ทางภาษาที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนทำซ้ำๆอย่างสม่ำเสมอ มีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการติดต่อสื่อสารสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฑา สุกใส (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมท่องคำคล้องจองแบบมีความหมายที่มีต่อพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยโดยกลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ขวบผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมท่องคำคล้องจองแบบมีความหมายและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมท่องคำคล้องจองแบบปกติมีความก้าวหน้าของพัฒนาการทางการพูดเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สูงขึ้น เช่นเดียวกับ ชิมสัน (สนอง สุทธาอามาตย์. 2545: 17; อ้างอิงจาก Simpson. 1998) ได้ศึกษาลักษณะภาษาพูดของเด็กปฐมวัย 4 ปีที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานแบบเล่าเรื่องซ้ำผลการวิจัยพบว่าการเล่าเรื่องซ้ำช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการสื่อสารมากขึ้นกล่าวคือช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดภาษาให้ชัดเจนละเอียดลออครอบคลุมความหมายที่ต้องสื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้และความเข้าใจซึ่งความสามารถนี้วัดได้เป็นจำนวนคำประโยค (Length of a T-unit) ไม่ได้วัดที่ปริมาณคำซึ่งมิลเลอร์ (Miller. 1951) ถือว่าความสามารถนี้เป็นเครื่องมือที่สามารถวัดความซับซ้อนของรูปประโยคได้เป็นอย่างดี

3) ด้านการพูดเป็นเรื่องราว มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เนื่องจากการจัดประสบการณ์แบบโครงการเกิดจากความสนใจและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กที่กระตุ้นและสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยสามารถนำครูไปสู่การเรียนการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (ลำดวน ปันสันเทียะ. 2545: 29) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ คอลลิง (เปลว ปุริสาร. 2543: 25; อ้างอิงจาก Collings. 1923) ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการในระยะแรกของการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์พบว่าเด็กในกลุ่มทดลองที่ใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการสามารถทำคะแนนการสอบที่เน้นการเขียนการอ่าน

และคณิตศาสตร์ได้สูงกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมที่มาจากการสอนที่เน้นการอ่านเขียนโดยตรงและมีทักษะทางสังคมมีทัศนคติที่ดีและพฤติกรรมเอื้อเพื่อสังคมช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งผลการวิจัยครั้งนั้นนำไปสู่แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นการยึดเด็กเป็นศูนย์กลางเช่นเดียวกับสนอง สุทธอามาตย์ (2545: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหารศึกษากับเด็กอายุ 5-6 ปีโรงเรียนพระราม9 กาญจนภิเษกจำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหารมีความสามารถด้านการฟังและการพูดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหารมีความสามารถด้านการฟังและการพูดสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามปกติและณัฐวดี ศิลาภรณ์ (2556: 58-59) ศึกษาเรื่อง ความสามารถทางการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบหุ่นพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบหุ่น มีความสามารถด้านการรู้คำศัพท์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมโครงการให้กับนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดนั้น หัวข้อของโครงการเป็นหัวข้อที่เกิดจากความสนใจของนักเรียนส่วนใหญ่ เวลาที่นักเรียนทำกิจกรรมจึงมีความกระตือรือร้นให้ความร่วมมือดีในการแสดงความคิดเห็น และเกิดความสนุกสนานในการทำกิจกรรม
2. การจัดกิจกรรมโครงการให้กับนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดนั้นเป็นการเรียนรู้จากการได้สัมผัสสภาพแวดล้อมจริงและหลากหลาย รวมถึงการได้ลงมือปฏิบัติจริง เวลาที่นักเรียนแสดงความคิดเห็นจึงสามารถแสดงออกได้ดี
3. การจัดกิจกรรมโครงการให้กับนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดนั้นเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เริ่มจากสิ่งใกล้ตัวที่สนใจ แล้วช่วยกันคิดหาคำตอบในสิ่งนั้น ในแต่ละระยะของการทำกิจกรรมโครงการนักเรียนจะได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่เพิ่มเติม การเรียบเรียงคำพูดให้เป็นประโยคและเรื่องราวในการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ยิ่งขึ้น
4. การจัดกิจกรรมโครงการให้กับนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดนั้นบทบาทของครูเป็นการสอนแบบไม่สั่งการ มุ่งเน้นให้คำแนะนำ ประเมิน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยไม่ปิดกั้น จึงทำให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็นได้ดี เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเอง

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. การจัดกิจกรรมโครงการ หัวข้อที่นักเรียนเรียนรู้ควรเป็นหัวข้อที่ใช้ศึกษาควรมีความเหมาะสมกับวัยนักเรียน เป็นเรื่องใกล้ตัว มีสื่อของจริง และบริบทที่นักเรียนสามารถไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ได้สะดวก
2. การจัดกิจกรรมโครงการควรศึกษาหลักสูตรการเรียนการสอนระดับปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อให้เกิดความถูกต้องและสอดคล้องกับหลักสูตร เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวผู้เรียนในขณะที่นักเรียนดำเนินกิจกรรม จะเห็นได้ว่านักเรียนในวัยนี้มีช่วงความสนใจที่สั้น 10-15 นาที คุณครูควรจะใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้เด็กได้คิด มีการยืดหยุ่นเรื่องของเวลาโดยไม่บีบบังคับให้ตอบให้ได้เวลานั้น
3. ให้นักเรียนได้ฝึกฝนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฝึกการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นการยอมรับฟังเสียงข้างมากยึดหลักประชาธิปไตย
4. ให้แรงเสริมทางบวกไม่ว่ากิจกรรมนั้น นักเรียนสามารถหาคำตอบได้หรือไม่ได้ ด้วยคำชมเชยและให้กำลังใจ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดการศึกษาผลของการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อพัฒนาการทางด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์งานศิลปะ
2. ควรมีการจัดการศึกษาผลของการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อพัฒนาการทางด้านกระบวนการคิด เช่น การคิดหลากหลาย การคิดคล่อง คิดอย่างมีเหตุผล ฯลฯ
3. ควรมีการศึกษาความสามารถทางการพูดของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรม เล่าเรื่องจากประสบการณ์จริง

บรรณานุกรม

- กาญจนา ไพศาลภานุมาศ.(2529). การเปรียบเทียบพัฒนาการทางภาษาด้านชนิด และถ้อยคำ และชนิดของประโยคของเด็กอายุ 4-7 ปี ในโรงเรียนชุมชนแออัดและโรงเรียนชุมชนไม่แออัด การศึกษาเฉพาะกรณี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กานต์ รัตนพันธ์. (2532).การศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้และไม่ใช้จดหมายข่าวแบบสื่อสารสองทาง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ. (2546). แผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหลักสูตรกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.
- กรรณิการ์ วาจาบัณฑิตย์. (2536). การใช้นวัตกรรมภาพเงาเป็นสื่อพัฒนาทักษะการพูดสำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ศึกษาศาสตร์-การสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542).การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน 3-5 ขวบ. กรุงเทพฯ: โชติสุขการ
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย.กรุงเทพฯ: เอดิสัน _____ . (2533). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ต้นอ่อน.
- จุฑา สุกใส. (2545). ผลของการจัดกิจกรรมท่องคำคล้องจองแบบมีความหมายที่มีต่อพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย.วิทยานิพนธ์กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิรภรณ์ วสุวัต. (2540). การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์โดยการใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ.วิทยานิพนธ์ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา สุวรรณทัต; และคนอื่นๆ. (2533). ความสามารถในการควบคุมตนเองของเด็กไทยในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ. กรุงเทพฯ: รายงานวิจัยฉบับที่ 44 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉลองรัฐ อินทรีย์. (2522). อิทธิพลของสิ่งต่างๆ ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองธรรม.
- ฉันทนา ภาคบงกช. (2538). การสัมมนาทางวิชาการเรื่องสื่อเพื่อพัฒนาเด็กไทยในวัยเรียนรู้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- ชุติมา สัจจานนท์. (2524,กุมภาพันธ์). ปัญหาหน้ารู้ของพ่อแม่เกี่ยวกับการอ่านของลูก. แม่และเด็ก. 4(3): 51-56.

- ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์. (2529). *การเปรียบเทียบทฤษฎีพัฒนาการเด็ก*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดาราวัลย์ เกษทอง. (2515, มกราคม). การเรียนรู้ของเด็ก. *วิทยาสาร*. (2):18.
- ทิพย์มณี เลขาชา. (2549). *การศึกษาสาระการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ*. ปรินญาณินพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิสนา แชมมณี; และคนอื่นๆ. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: บุรพาศิลป์การพิมพ์.
- ทิพย์สุดา สุขเมธเสนีย์. (2528, มิถุนายน – กรกฎาคม). การสร้างแบบทดสอบความพร้อมสำหรับเด็กปฐมวัย. *วิจัยการศึกษา*. 8: 14-17.
- ธารธรรมแก้ว เชื้อเมือง. (2530). *ทัศนะใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คำแก้ว.
- นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข; และคนอื่นๆ. (2522). *ความพร้อมในการเรียนอ่าน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2544). *การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2549). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทกา ปรีดาศักดิ์. (2542). *ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการศิลปะที่มีความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏนครราชสีมา*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร.
- นิตยา ประพฤติกิจ. (2536). *การพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- นิรมล ช่างวัฒนาชัย. (2541). *เทคนิคการสอนศิลปะภาษาและวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- บันลือ พฤกษ์วัน. (2518). *แนวการสอนสำเร็จรูป คู่มือการสอน ป. 1 และเด็กแรกเรียน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เบญจจะ คำมะสอน. (2544). *ความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์พูดเล่าเรื่องต่อเนื่องโดยใช้ภาพประกอบ*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจมาศ พระธานี. (2540). *วรรณกรรมเด็ก*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บำเพ็ญ การพาณิชย์. (2544). *โครงการ “ขนมอร่อย” ระหว่างวันที่ 1-30 มกราคม*. โรงเรียนอนุบาลระยอง.

- ปัทมา ศุภกานี. (2545). การศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
ประสบการณ์แบบโครงการ. ปรินทิเนียนพังก์กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรีศนา สิริอาชา. (2537). เตรียมตัวเตรียมใจก่อนไปโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เปลว ปุริสาร. (2543). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
ประสบการณ์แบบโครงการ. ปรินทิเนียนพังก์กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เปลื้อง ผนคร. (2540). ภาษาวรรณนาวิวัฒน์และวิบัติของภาษาไทย. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ผุสดี กุฎอินทร์. (2536). ประมวลสารชุดวิชาทักษะและประสบการณ์พื้นฐานสำหรับเด็ก
ประถมศึกษา= *Basic Skills and Experiences for Elementary School Children*.
บัณฑิตศึกษาศาชาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2521). จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: หน่วยเอกสาร
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์.
- พัชรี ผลโยธิน. (2542). การสอนแบบโครงการในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (3- 5 ปี):
แนวคิดของกลุ่มนักการศึกษา. กรุงเทพฯ: เซเวนพรีนติ้งกรุ๊ป.
- พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ. (2537). ปฐมวัยศึกษา: กิจกรรมและสื่อการสอนเพื่อฝึกทักษะ
พัฒนาการและการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. (ม.ป.ป.). เด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2525). สื่อการสอนระดับปฐมวัยศึกษา. เอกสารการสอนชุดที่
1- 7. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- เยาวพา เดชคุปต์. (2528). กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- . (2536). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและ
ราศี ทองสวัสดิ์. (ม.ป.ป.). ควรให้เด็กเรียนอ่านเขียนในชั้นอนุบาลหรือไม่. ต้นอ้อ.
- ลำดวน ปันสันเทียะ. (2537). ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อทักษะกระบวนการ
วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย. ปรินทิเนียนพังก์กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรีและศิรินันท์ดำรงผล. (2532). จิตวิทยาพัฒนาการและการศึกษา. กรุงเทพฯ:
ภาควิชาจิตวิทยาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรรณ โสมประยูร. (2537). การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.

- วรารณณ์ รักวิจัย. (2527). การศึกษาก่อนวัยเรียน เอกสารประกอบการสอน กร.311. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2533). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- วัฒนา มัคคสมัน. (2539). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์ด.ด. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศรียา นิยมธรรม; และประภัสสร นิยมธรรม. (2519). พัฒนาการทางภาษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บรรณกิจเทรดดิ้ง.
- _____. (2541). พัฒนาการทางภาษา. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2534). จิตวิทยาฝ่ายภาษา. กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา.
- สายชน วงสานน. (2547). ผลของการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่มีปัญหาทางพฤติกรรม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. (2550). ECD 201 การศึกษาปฐมวัย. หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. (2540). การสอนแบบโครงการ (Project Approach) สำหรับเด็กปฐมวัย. เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการหน้า 13. ชมรมการศึกษาปฐมวัย.
- สุภาวดี ศรีวรรณะ. (2542). พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยและวิธีการส่งเสริม. นครสวรรค์: อินทนนท์การพิมพ์.
- สุทธิธนา ชันอาสา. (2550). ความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงงาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมาพร สามเตี้ย. (2545). พัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยการเล่น เกมทางภาษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- หรรษา นิลวิเชียร. (2535). ปฐมวัยศึกษา หลักสูตรและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อรุณี เหลืองหิรัญ. (2532). การศึกษาความพร้อมทางภาษาและการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้โครงสร้างระดับยอด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อุลย์ บุญโท. (2544). การศึกษาพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- Ashman, A; & Elkins, J. (1990). *Education Children with Special Needs*. Sydney: Prentice – Hall of Australia.
- Berk, L.E. ; and Winster, A. (1995). *A Scaffolding Children's learning :Vygotsky Early Children Education*. Washington, D.C.: NAEYC.
- Booth,D.L.F. (1987). *Project work.2 nd ed*. Oxford: The Alden Press.
- Chard, S.C. (1992). *The Project Approach : practical guide for teachers*. Edmonto, Alberta : University of Alberta.
- Downing, J., &Thackrey, D. (1971). *Reading Readiness*. London : University of London Press.
- Edwards, C.; Gandini, L. and Forman G. (1993). *The Hundred Language of children : The Reggio Emila approach to early childhood education*.(P.151-169). N.J. :Ablex.
- Gardner.H. (1983). *Frames of Mind : The theory of multiple intelligences*. London : Paladin.
- Hartman, A.J. (1995). "Project Work : Supporting Children need for Inquiry", *Association for Children Education International*.7 (3): 11 - 15.
- Jackman, D,W. (1997). *Early education curriculum: A child's connection to the world*. Albany: Delmar Publishers.
- Katz, L.G. and Chard, S.C. (1994). *Engaging Children's Minds : The Project Approach*. Norwood : N.J. Ablex.
- McLean, L.D. (1992). *Cooperative Learning : Theory to Practice in the Young Child's Classroom*. Abstract from :Tennnessitem. ED.
- Pine, J. M.; Lieven, Elena V. M.; & Rowland, C. F. (1997).Single – Word Stage : Relations between Maternal Speech Characteristics and Children's Vocabulary Composition and Usage. *Child Development*.68(5): 807 – 819.
- Rabitti, G. (1992). *Preschool at "La Vilietta"* Master of arts thesis.University of Illinois at Urbana Champaign.
- Trepanier - Street, M. (1993).What's so new about the project approach ?. *Young Children*. 70(1) : 25 - 28.
- Templin, M.C. (1957). *Certain Language Skills in Children*. Minnesota : University of Minnesota. *The Effect on Verbal Ability and Emergent Storybook Behaviors*. Dissertation Abstracts International –A (CD-ROM Available :Umi; Dissertation Abstracts).56 (11).

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญการตรวจแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1. อาจารย์กรรณิการ์ สุธสม อาจารย์คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
2. อาจารย์วรรณี วัจนสวัสดิ์ ส่วนการศึกษาอนุบาล โรงเรียนไพฑูริย์ อุดมศึกษา
3. อาจารย์นลินทิพย์ เณยมรรค อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม)

ผู้เชี่ยวชาญการตรวจแบบทดสอบความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย

1. ดร. นิทรา ช่อสูงเนิน อาจารย์สังกัดโรงเรียน อนุบาลอุดรธานี
2. อาจารย์สืบศักดิ์ น้อยดัด อาจารย์สังกัดโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
3. อาจารย์สำรวย สุขชัย ครูโรงเรียนวัดยาง สังกัดกรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข

- คู่มือการดำเนินการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ
- ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
- ตัวอย่างแนวทางการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
- ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ “ดอกไม้แสนสวย”
- แผนภูมิใยแมงมุม (Web) การจัดกลุ่มคำถามของเด็กโครงการ “ดอกไม้แสนสวย”

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ

หลักการและเหตุผล

จากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 เน้นการจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กทุกคน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก คือเด็กได้ลงมือกระทำการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหวสำรวจ เล่นสังเกต สืบค้น ทดลองและคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง บูรณาการทั้งความสามารถและสาระการเรียนรู้ เด็กริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิด มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและแหล่งเรียนรู้และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกเรียนรู้ร่วมกับเด็กและจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ด้วย

ดังนั้นการจัดประสบการณ์ที่มุ่งให้เด็กได้เรียนรู้ในหัวเรื่องที่เกิดจากตัวเด็ก เป็นการสนใจเฉพาะเด็กกลุ่มเล็ก ๆ ในชั้นเรียนหรือเด็กทั้งชั้น เพื่อสืบค้นข้อมูลอย่างลุ่มลึกจากหัวเรื่อง ที่เด็กกำหนดและสาระที่เป็นหัวเรื่องที่เรียนรู้จะต้องมาจากความสนใจและความคิดเห็นของเด็ก เพื่อให้เด็กได้คิด สาระการเรียนรู้จากความสนใจและความต้องการของตนเอง โดยเด็กทุกคนร่วมกันแสวงหาคำตอบได้ตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสาระการเรียนรู้ที่ได้มาจากการต้องการและความสนใจของเด็กทั้งชั้นเรียนโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการมาจัดกิจกรรมในการกำหนดหัวข้อ เพื่อให้เด็กได้เกิดสาระการเรียนรู้ด้วยตัวเด็กร่วมกันวางแผน คิดสืบค้น ทดลองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างลุ่มลึกต่อไป

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ

1. หัวเรื่องหรือสาระการเรียนรู้เกิดจากความสนใจและความต้องการของเด็ก รวมทั้งการสืบค้น การตั้งคำถาม และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ
2. เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติจริง
3. เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น ครู เพื่อน วิทยากร หน่วยงาน แหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้
4. เด็กมีการวางแผนร่วมกันในการสืบค้น สำรวจ ทดลอง ค้นคว้าและแก้ปัญหาาร่วมกัน
5. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามความเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก
6. การจัดประสบการณ์ที่หลากหลายของสื่อ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนรู้เป็นเครื่องมือของเด็กในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ เช่น ห้องสมุด สารานุกรม พจนานุกรมโรงเรียน บุคลากร ผู้ปกครองและชุมชน เป็นต้น
7. ระยะเวลายืดหยุ่นตามความสนใจของเด็ก

8. เด็กได้เผชิญกับปัญหาและการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก
9. โครงการสำเร็จได้ด้วยดีต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างเด็ก ครู และความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง ชุมชน
10. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือสนับสนุนเป็นผู้ร่วมงานและจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ

1. วางแผนร่วมกับเด็กในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ
2. ใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กสนใจและมีความกระตือรือร้น ที่จะอยากรู้คำตอบและคิดหาวิธีการเพื่อให้ได้คำตอบ
3. จัดเตรียมสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ โดยร่วมหาแหล่งเรียนรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ เด็กสืบค้นข้อมูล เช่น ห้องสมุด หนังสือ กระดาษ และวัสดุสื่อต่าง ๆ
4. ให้คำแนะนำ สนับสนุน ช่วยเหลือ กิจกรรมให้เป็นไปตามขั้นตอนโครงการ
5. ร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ อันเกิดระหว่างการทำกิจกรรม
6. ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานอื่น ในการส่งเสริมกิจกรรมตามโครงการ
7. สังเกต และจดบันทึกสาระการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทำกิจกรรมของเด็กแต่ละคน
8. นำข้อมูลสาระการเรียนรู้มาวิเคราะห์ในรอบการวิเคราะห์ตามหลักสูตรการศึกษา
ปฐมวัย 2546 เพื่อปรับแผนและจัดกิจกรรมที่สนองความสนใจและความต้องการของเด็ก
9. ร่วมแสดงผลงานของเด็ก และเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระยะ

บทบาทผู้ปกครอง

1. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการช่วยกันค้นหาข้อมูลความรู้แลกเปลี่ยนความรู้กับเด็กและครู
2. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกระตุ้นความสนใจของเด็ก
3. ผู้ปกครองเป็นผู้ช่วยในการจัดหาสื่ออุปกรณ์
4. ผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญที่ให้ข้อเสนอแนะให้กำลังใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ตามกิจกรรม

บทบาทของเด็ก

1. แสดงความคิดเห็นและร่วมกันเสนอหัวเรื่องที่จะทำโครงการ
2. ร่วมกันวางแผนในการปฏิบัติกิจกรรมตลอดระยะเวลาในการดำเนินโครงการ
3. กำหนดกติกาข้อตกลงในการทำกิจกรรมและร่วมกันปฏิบัติตาม
4. ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการต่างๆ ตามที่กลุ่มวางแผนไว้
5. ร่วมสรุปกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมในโครงการ
6. ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ได้ผลสำเร็จในการทำโครงการ
7. ร่วมกันวางแผนจัดแสดงผลงานที่ได้จากการทำโครงการ
8. ทบทวน ทดสอบความรู้จากโครงการและร่วมกันนำเสนอแนวด้านแก้ไข

หลักการเลือกหัวเรื่อง

1. การกำหนดหัวเรื่อง ในการศึกษาครั้งนี้หัวเรื่องโครงการมีหลักการ ดังนี้
 - 1.1 เป็นหัวเรื่องที่ทุกคนหรือเด็กส่วนใหญ่ของกลุ่มสนใจต้องการเรียนรู้
 - 1.2 มีแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นเพียงพอที่จะจัดกิจกรรมตามโครงการนี้ได้
 - 1.3 เป็นหัวเรื่องที่เด็กพอจะมีประสบการณ์อยู่บ้างแล้ว
 - 1.4 เป็นหัวเรื่องที่เด็กสามารถใช้ประสบการณ์ตรงในการค้นหาข้อมูล ข้อเท็จจริงได้
 - 1.5 เป็นเรื่องที่เป็นจริง สามารถให้เด็กมีประสบการณ์ตรงกับเรื่องนั้นได้
 - 1.6 เป็นเรื่องที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติสร้างสิ่งของหรือเล่นสมมติ
 - 1.7 เป็นเรื่องที่เปิดโอกาสให้มีการร่วมคิดพิจารณา วางแผนและร่วมมือกันทำงาน
 - 1.8 เป็นหัวเรื่องที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับจุดประสงค์ของหลักสูตร
 - 1.9 เด็กมีโอกาสใช้ความสามารถต่างๆ ในการสืบค้นข้อมูลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้
 - 1.10 ผู้ปกครองและชุมชนมีโอกาสร่วมกิจกรรมตามโครงการ
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินโครงการคือ 8 สัปดาห์
3. จัดประสบการณ์แบบโครงการจำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 40-50 นาที โดยมีขั้นตอนการจัดประสบการณ์ ดังนี้

ขั้นนำ

ครูเตรียมเด็กให้สงบและสร้างความคุ้นเคยกับเด็กก่อนดำเนินกิจกรรมด้วยการสนทนาทอ้ง คำคล้องจอง ร้องเพลงหรือกิจกรรมอื่นๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็กก่อนทำกิจกรรมตามโครงการ

ขั้นตอนกิจกรรม

เด็กปฏิบัติกิจกรรมที่ร่วมกันวางแผนไว้ตามโครงการโดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำอำนวยความสะดวกต่างๆ ตามที่เด็กต้องการขณะปฏิบัติกิจกรรมครูให้การยอมรับความคิด การแสดงออกของเด็ก ชื่นชมและให้ข้อมูลย้อนกลับด้านบวกตลอดจนการบันทึกข้อมูลสาระการเรียนรู้ต่างๆ ของเด็กอย่างสม่ำเสมอ

ขั้นสรุป

เด็กและครูร่วมกันสรุปทบทวนเกี่ยวกับความคืบหน้าของงานในโครงการโดยครูใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้เด็กทบทวนกระบวนการในการทำงานแต่ละครั้งของการทำกิจกรรมตามโครงการเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนทำงานตามโครงการครั้งต่อไป

4. การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการไว้ 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 วางแผนและเริ่มต้นโครงการ

ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ

ระยะที่ 3 สรุปและอภิปรายผลโครงการ

ระยะที่ 1 วางแผนและเริ่มต้นโครงการ

1. ครูสร้างสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ และต้องการจะเรียนรู้ จากสื่ออุปกรณ์ของจริง ร้องเพลง นิทาน คำคล้องจองหรือปริศนาคำทาย การสนทนา เป็นต้น
2. ครูและเด็กช่วยกันเสนอแนะหัวข้อเรื่องที่อยากเรียนรู้
3. ครูและเด็กแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิม โดยการพูดคุยซักถาม บทบาทสมมติ วาดภาพ เป็นต้น
4. แจกข่าวสารถึงผู้ปกครองเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่เด็กอยากเรียน เพื่อขอความช่วยเหลือและสนับสนุน
5. ศึกษาประสบการณ์เดิมของเด็ก และบันทึกข้อมูลประสบการณ์เดิมของเด็กในรูปแบบแผนภูมิใยแมงมุม (web) และบันทึกข้อมูลการเรียนรู้
6. เด็กนำเสนอประสบการณ์เดิม เกี่ยวกับหัวข้อโครงการด้วยการวาดภาพ การบันทึกเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่มย่อย
7. เด็กและครูช่วยกันตั้งคำถามที่เด็กสนใจกันคว่า เกี่ยวกับหัวข้อโครงการ

ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ

1. นำคำถามที่เด็กคิดมาพิจารณาเพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อโครงการมาวางแผนการทำโครงการและสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
2. กระตุ้นให้เด็กตั้งคำถาม คาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในโครงการ

3. เด็กและครูจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ หรือแหล่งการเรียนรู้เพื่อทำกิจกรรมตามที่วางแผน

4. สังเกตการศึกษาค้นคว้าของเด็ก และกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในการทำโครงการร่วมกัน

5. เด็ก ๆ ร่วมกันค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่

6. ครูจัดหาหนังสือ วีดีโอ วีดิทัศน์ เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้อโครงการนั้น

7. ครูรวบรวมคำตอบที่เด็กค้นหามาได้มาเขียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้อโครงการนั้น

8. ครูรวบรวมคำตอบที่เด็กค้นหามาได้เขียนเพิ่มเติมที่ web เตรียมลงมือปฏิบัติ

ภาคสนาม เพื่อค้นหาคำตอบอย่างลุ่มลึก

9. เด็กดำเนินกิจกรรมค้นหาคำตอบจากแหล่งเรียนรู้ที่ได้วางแผนไว้ เช่น การไปทัศนศึกษา เชิญวิทยากร ผู้ปกครอง ครูในโรงเรียนบุคลากรที่มีความรู้ในหัวข้อโครงการนั้น ฯลฯ ให้ความรู้แก่เด็กในคำถามที่สงสัย

10. ให้คำแนะนำและสนับสนุนในการค้นคว้าแก่เด็ก เพื่อให้เด็กได้รับความรู้ใหม่ และค้นหาคำตอบที่สงสัยและนำความรู้ที่ได้มาใช้ในโครงการ

11. เด็กนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาโครงการ

12. เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมแต่ละคำถาม เด็กนำความรู้ที่ได้มาเขียนเพิ่มเติมใน web

13. เด็กทบทวนความรู้ที่ได้จากภาพถ่าย ผลงานด้านศิลปะ ขั้นตอนการทำกิจกรรมโครงการ มาจัดทำสารนิทัศน์ แสดงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องของเด็ก

14. เชิญชวนให้เด็กคิดวางแผนในการปรับปรุงแก้ไขผลงานให้สมบูรณ์ขึ้น

ระยะที่ 3 สรุปและอภิปรายผลงาน

1. สังเกตว่าเด็กพอใจในผลงานของตนแล้ว ครูชักชวนร่วมกันวางแผนการนำเสนอผลงานที่ทำในโครงการ

2. เด็กวางแผนร่วมกันจัดนิทรรศการเกี่ยวกับผลงานที่ทำในโครงการโดยเชิญชวนนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และบุคคลที่สนใจเข้าชมผลงาน

3. เด็กนำเสนอผลงานที่ได้เตรียมไว้จากโครงการ

4. เมื่อสิ้นสุดการนำเสนอผลงาน ครูและเด็กร่วมกันทดสอบความสำเร็จและทบทวนความรู้ที่ได้จากการทำโครงการ

5. เด็กและครูร่วมกันวางแผนจัดเก็บผลงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ

6. ค้นหาคำถามสนใจและเตรียมวางแผนเข้าสู่โครงการใหม่ต่อไป

หมายเหตุ : กิจกรรมที่จัดทำโครงการจะเป็นกิจกรรมในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กในกิจกรรมช่วงนั้น

แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญา และภาษาของเด็ก
2. เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การเลือกตัดสินใจ กระบวนการแก้ปัญหา ของเด็ก
3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแสวงหาข้อมูลความรู้จากแหล่งต่าง ๆ

เนื้อหา

การจัดประสบการณ์แบบโครงการ คือ การจัดกิจกรรม หรือประสบการณ์ที่มุ่งให้เด็กมีประสบการณ์ตรงในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล วัตถุ สิ่งของ หรือสิ่งแวดล้อมที่เด็กสนใจต้องการเรียนรู้ โดยเด็กจะมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ และศึกษาอย่างลุ่มลึกตามวิธีการของเด็กเอง โดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือ และนำเสนอสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ชื่นชมและให้ข้อมูลย้อนกลับด้านบวกในการทำงานของเด็ก

แนวคิดการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้มุ่งให้เด็กมีประสบการณ์ตรงในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคล วัตถุ สิ่งของหรือสิ่งแวดล้อมที่เด็กสนใจต้องการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการของเด็กและความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ เด็กได้ศึกษาในเรื่องที่เด็กสนใจอย่างลุ่มลึก เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริง ได้ค้นพบข้อมูลความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ชื่นชมและให้ข้อมูลย้อนกลับด้านบวกในการทำงานของเด็ก

กระบวนการจัดกิจกรรม

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโครงการประกอบด้วย ขั้นตอนการสอนและการดำเนินกิจกรรมตามแต่ละ ระยะโครงการ ซึ่งมี 3 ระยะ ในแต่ละระยะการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ลักษณะ คือ อภิปรายกลุ่ม การทำงานสนาม การนำเสนอประสบการณ์ การสืบค้น การจัดแสดง และองค์ประกอบสำคัญ 5 ลักษณะนี้ จะปรากฏอยู่ในแต่ละระยะของโครงการที่เป็นการพัฒนาด้านต่าง ๆ

แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

สัปดาห์ วันที่	กิจกรรม
สัปดาห์ที่ 1 วันที่ 1	ระยะที่ 1 ระยะวางแผนและเริ่มต้นโครงการ - พาเด็กไปทัศนศึกษาบริเวณโรงเรียน - สนทนาพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กสนใจ
วันที่ 2	- เด็กวาดภาพเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองสนใจและประทับใจจากสิ่งที่พบเห็นในกิจกรรมที่ทัศนศึกษา - เด็กอภิปรายสนทนาเกี่ยวกับภาพในสิ่งที่ได้วาดภาพ
วันที่ 3	- ประดิษฐ์สิ่งของจากเศษวัสดุเข้ากลุ่มตามความสนใจของเด็ก - นำเสนอผลงาน
วันที่ 4	- สนทนาสนใจเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กๆอยากรู้และสนทนาเกี่ยวกับหัวข้อเรื่อง - บันทึกข้อมูลลงในแผนภูมิเครือข่ายการเรียนรู้ - กำหนดหัวข้อเรื่องที่จะนำมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยการโหวตเสียง
สัปดาห์ที่ 2 วันที่ 1	ระยะที่ 1 ระยะวางแผนและเริ่มต้นโครงการ - สนทนาร่วมกับเด็กเกี่ยวกับหัวข้อเรื่อง - แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ - เขียนแผนภูมิเครือข่ายเกี่ยวกับประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่
วันที่ 2	- เด็กวาดภาพเกี่ยวกับประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ - นำเสนอผลงาน
วันที่ 3	ครูกระตุ้นให้เด็กคิดต่อไปว่าตนอยากเรียนรู้อะไรเพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้อบันทึกข้อมูลลงในแผนภูมิเครือข่ายในสิ่งที่เด็กต้องการอยากเรียนรู้เพิ่มเติมและสิ่งที่เด็กจำเป็นต้องรู้
วันที่ 4	เด็กเขียนจดหมายแจ้งผู้ปกครองเกี่ยวกับหัวเรื่องที่ตกลงกัน โดยมีข้อความดังนี้ “ขณะนี้หนูเรียนเรื่อง.....” เมื่อเด็กเขียนจดหมายแล้วให้เด็กอ่านจดหมาย ในระหว่างโรงเรียนหยุด ให้เด็กร่วมกับผู้ปกครองประดิษฐ์สิ่งของจากเศษวัสดุเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน

	กิจกรรม
สัปดาห์ที่ 3 -6	ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาโครงการ กิจกรรมที่จะนำมาพัฒนาโครงการเป็นกิจกรรมที่สามารถส่งผลให้เกิดการเรียนรู้โดยกิจกรรมจะเลือกให้เหมาะสมกับแผนภูมิเครือข่ายของแต่ละแผนตามความเหมาะสมโดยมีกิจกรรมดังนี้ • เตรียมการสำหรับการไปทัศนศึกษา หรือการทำงานภาคสนามและการสัมภาษณ์ • การทบทวนความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษา การทำงานภาคสนาม • การเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ • การออกไปทัศนศึกษา หรือทำงานภาคสนามในเรื่องที่กำลังสนใจศึกษาอยู่ • การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่สนใจ • บันทึกหรือการนำตัวอย่างที่ได้จากสิ่งที่พบเห็น • สรุปประเด็นสำคัญจากการไปทัศนศึกษา • การวาดภาพ ระบายสี ปั้น ประดิษฐ์ และอื่นๆ ที่แสดงถึงประสบการณ์ใหม่ที่ได้จากการเรียนรู้ • การค้นหาข้อมูลโดยใช้คำถามนำ • การตั้งคำถามเพิ่มเติมลึกซึ้ง เพื่อการค้นคว้าต่อไป • การแลกเปลี่ยนผลงานที่น่าประสบการณ์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับหัวข้อ • นำเสนอบันทึกความก้าวหน้าในการทำโครงการ
สัปดาห์ที่ 7	ระยะที่ 3 ระยะสรุปและอภิปรายโครงการ
วันที่ 1	• ครูและเด็กร่วมกันวางแผนเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการถึงการโชว์ผลงานที่ตนเองลงมือปฏิบัติ • เขียนแผนการจัดนิทรรศการ
วันที่ 2	• เก็บรวบรวมสิ่งประดิษฐ์ • วางแผนห้องเรียน
วันที่ 3	• เขียนจดหมายเชิญหัวหน้าแผนกอนุบาลเปิดงาน พร้อมเด็กอ่านจดหมาย
วันที่ 4	• นำจดหมายไปเชิญหัวหน้าแผนกอนุบาลเพื่อมาเปิดงาน

สัปดาห์ วันที่	กิจกรรม
สัปดาห์ที่ 8 วันที่ 1	ระยะที่ 3 ระยะสรุปและอภิปรายโครงการ เขียนจดหมายเชิญคุณครู และเพื่อน พี่อนุบาล2 มาชมนิทรรศการพร้อมเด็กอ่านจดหมาย
วันที่ 2	นำจดหมายไปเชิญคุณครูและเพื่อน พี่อนุบาล2 มาชมนิทรรศการ
วันที่ 3	- จัดนิทรรศการ - เด็กทุกคนทำหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย
วันที่ 4	- สรุปโครงการ - อภิปรายผล

**แนวทางการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
ของนักเรียนชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนบ้านนายผล
(ระหว่างวันที่ 5 ส.ค.-29 ก.ย. พ.ศ. 2557)**

**โครงการ “ดอกไม้แสนสวย” ตารางแสดงความสัมพันธ์องค์ประกอบ
สำคัญในระยยะต่าง ๆ ของการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่ส่งเสริม
ความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย**

วันเดือนปี/ระยะ	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรมการพูด
ระยะที่ 1 ระยะ เริ่มโครงการ สังเกตความสนใจ/สร้าง สถานการณ์ ภาคสนาม สืบค้น อภิปรายกลุ่ม 5 ส.ค. 2557	“หนูอยากรู้” - ครูทอคำคล้องจองสิ่งที่หนูอยากรู้ - นักเรียนท่องตามคุณครูแล้วท่องเอง - นักเรียนและครูร่วมกันสนทนาดังนี้ เนื้อหาพูดเกี่ยวกับ เรื่องอะไร นักเรียนชอบเนื้อหาท่อนไหน - นักเรียนและครูสร้างข้อตกลงร่วมกันในการออกนอก ห้องเรียนไปสำรวจบริเวณโรงเรียน - ครูสนทนาซักถามร่วมกับนักเรียน สิ่งต่างๆ ที่เด็กๆพบ เห็นเด็กๆ ชอบอะไรมากที่สุดเพราะอะไร ลักษณะเป็น อย่างไร	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
การนำเสนอ ประสบการณ์เดิม/ใหม่ การจัดแสดง 6 ส.ค. 2557	- นักเรียนทบทวนคำคล้องจองสิ่งที่หนูอยากรู้ - ครูสนทนาเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะทำ - แนะนำอุปกรณ์ต่างๆในการทำ - นักเรียนลงมือวาดภาพตามจินตนาการ - นักเรียนนำผลงานมาส่งครูเล่าให้ครูและเพื่อนฟัง - นักเรียนและครูช่วยกันสรุปถึงชื่อ และลักษณะ ของสิ่ง ต่างๆนำผลงานจัดแสดง	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
การนำเสนอ ประสบการณ์เดิม/ใหม่ การอภิปราย 7 ส.ค. 2557	- นักเรียนและครูสนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่สนใจต้องการเรียนรู้ แต่ละกลุ่มนำเสนอเพื่อนำไปสู่การกำหนดหัวเรื่อง - นักเรียนกำหนดหัวเรื่องที่จะนำมาจัดประสบการณ์การ เรียนรู้เกี่ยวกับหัวข้อ “ดอกไม้”	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว

วันเดือนปี/ระยะ	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรม การพูด
การอภิปรายกลุ่ม การแจ้งข่าวสารถึง ผู้ปกครอง 8 ส.ค. 2557	- นักเรียนและครูร่วมกันสรุปประเด็นในสิ่งที่เด็กอยากเรียนรู้ โดยการนำเสนอในรูปแบบของ Web โครงการ “ดอกไม้แสนสวย” - นักเรียนนำจดหมายไปแจ้งผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังเรียนรู้	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ ประสบการณ์เดิม 11 ส.ค. 2557	- นักเรียนเล่าประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับดอกไม้ โดยครูจัดบันทึกคำบอกเล่าของเด็กลงในกระดาษชาร์ตแผ่นใหญ่ ระดมความคิดเพื่อนำเสนอในวันต่อไป	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ 13-14 ส.ค. 2557	- นักเรียนฟังนิทานเกี่ยวกับเรื่อง “ดอกไม้แสนสวย” ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาถึงเนื้อหาในนิทาน - ครูเชิญชวนให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการรู้ โดยครู ยอมรับและนำคำถามของเด็กเขียนลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ - นักเรียนและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นและช่วยกันตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาในนิทาน	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
การอภิปรายกลุ่ม 15 ส.ค. 2557	- นักเรียนระดมความคิดร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงกิจกรรมที่ต้องการเรียนรู้ในโครงการ - ครูนัดหมายนักเรียนนำดอกไม้จากบ้านเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในห้อง	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
ระยะที่ 2 ระยะพัฒนา โครงการ ร่วมกันคิด และหาความรู้ความ เข้าใจใหม่ การจัดแสดง 19 ส.ค. 2557	ตามหาชื่อของ.....ดอกไม้ - ครูนำแผนภูมิการแสดงความคิดเห็นถึงกิจกรรมที่นักเรียนต้องการเรียนรู้ให้นักเรียนดูเพื่อทบทวน - นักเรียนออกไปสัมภาษณ์ บุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับชื่อของดอกไม้ที่นำมาจากบ้าน - รวบรวมประเด็นที่ได้จากสัมภาษณ์เพื่อนำมาสรุปข้อมูล - นำดอกไม้ที่นำมาจากบ้านนำมาจัดแสดง	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว

วันเดือนปี/ระยะ	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรม การพูด
การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ การทำงาน ภาคนาม การสืบค้น การจัดแสดง 20 -22 ส.ค. 2557	- นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อเลือกสถานที่ที่จะไปทัศนศึกษา โดยครูจัดบันทึกสถานที่ที่นักเรียนนำเสนอ - นักเรียนสำรวจดอกไม้ในสถานที่นั้นพร้อมทั้งสัมภาษณ์วิทยากร - นักเรียนบันทึกการสำรวจ โดยการวาดภาพลงในกระดาษที่เตรียมไว้ -นักเรียนอาสาออกมาเล่าประสบการณ์จากการไปทัศนศึกษา โดยครูจัดบันทึกไว้ -แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ วาดแผนที่จากโรงเรียนไปยังสถานที่ที่ไปทัศนศึกษา ตัวแทนนำเสนอ และจัดแสดง	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว
การทำงาน ภาคนาม การสืบค้น การจัดแสดง 26 ส.ค. 2557	“ชื่อ ลักษณะ และส่วนประกอบของดอกไม้” - นักเรียนช่วยกันสำรวจดอกไม้ที่มีอยู่ในโรงเรียน - นักเรียนนำดอกไม้ชนิดต่างๆ สัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียน ชื่อและลักษณะส่วนประกอบของดอกไม้ - นำดอกไม้ชนิดต่างๆ ให้เด็ก ได้สังเกต เปรียบเทียบ ดมกลิ่น - นักเรียนและครูนำข้อมูลที่สำรวจบันทึกเป็นแผนภูมิภาพลงในกระดาษชาร์ตแผ่นใหญ่	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว
การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ การสืบค้น การจัดแสดง 27-29 ส.ค. 2557	“วิธีและขั้นตอนการปลูกดอกไม้” - นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะที่รับฟังความรู้จากวิทยากร โดยครูใช้คำถามดังนี้ : ในขณะที่ฟังวิทยากรให้ความรู้ นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไร - เชิญวิทยากร คนดูแลสวนในโรงเรียน ให้ความรู้วิธีการปลูกและสาธิตขั้นตอนการปลูกดอกไม้ - ครูแนะนำวิทยากรที่เชิญมาบรรยาย วิทยากรบรรยายและสาธิต - แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มลงมือทำกิจกรรม -นักเรียนร่วมกันสรุปด้วยการวาดภาพขั้นตอนการทำกิจกรรม - นักเรียนนำผลงานไปจัดแสดง	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว

วันเดือนปี/ระยะ	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรม การพูด
การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ ประสบการณ์ เดิม/ใหม่ 2 ก.ย. 2557	สร้างสรรค์เพลง "ดอกไม้แสนสวย" - นักเรียนอาสาสมัครออกมาร้องเพลงที่ชอบพร้อมทำท่าด้านประกอบจินตนาการ - นักเรียนช่วยกันแต่งเพลงดอกไม้ โดยครูเขียนเนื้อร้องตามที่เด็กเสนอในกระดาษชาร์ต นักเรียนระดมความคิดเพื่อนำทำนองเพลง - นักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาทำนองของเพลง ร่วมกันร้องเพลงและทำท่าด้านประกอบเพลง "ดอกไม้แสนสวย" "ดอกไม้ ดอกไม้ ดอกไม้ หนูเคยเห็นดอกไม้หรือเปล่า มีทั้งดอกพุด ดอกมะลิ ลีลาวดี ดอกกุหลาบ อีกทั้งดอกเข็มและดอกบัว กลิ่นหอมชื่นใจจังเลย สีม่วง สีเขียว ชมพู แดง มีหมู่แมลงมาดมดมและมาชื่นชมดอกไม้"	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว
การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ ประสบการณ์ เดิม/ใหม่ 3-5 ก.ย. 2557	"ประโยชน์โทษของดอกไม้" - นักเรียนช่วยกันระดมความคิดประโยชน์โทษของดอกไม้ - ดอกอัญชันเอามาทำอาหารได้ นักเรียนช่วยกันนำเสนอความสนใจเมนูอาหารที่จะนำมาทำ cooking โดยครูจัดบันทึกไว้ "การทำน้ำอัญชัน" - ครูแนะนำอุปกรณ์และสาธิตการทำ cooking - ตัวแทนนักเรียนลงมือทำ cooking ไปพร้อมกับคุณครู - นักเรียนชิมน้ำอัญชัน - นักเรียนร่วมกันสรุปขั้นตอนการทำ เครื่องปรุง และอุปกรณ์การทำน้ำอัญชัน ด้วยการวาดภาพและเล่าเรื่อง	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว

วันเดือนปี/ระยะ	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรม การพูด
การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ ประสบการณ์ เดิม/ใหม่ 9 ก.ย. 2557	เรียงร้อยคำกลอน “ดอกไม้” - นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงเนื้อหาของเพลงที่ร้อง ครูใช้คำถามปลายเปิดถามนักเรียน มาช่วยกันแต่งคำคล้อง จอง “ดอกไม้” กันดีไหม นักเรียนแต่งคำคล้องจองร่วมกับ เพื่อนและครูจากประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ - ครูเขียนคำคล้องจองที่นักเรียนช่วยกันแต่งลงบนกระดาษ ชาร์ตแผ่นใหญ่ นักเรียนช่วยกันตกแต่งให้สวยงาม คำคล้องจอง “ดอกไม้” “ดอกเอ๋ยดอกไม้ ดอกกุหลาบ ดอกพุด ดอกดาวเรือง ดอกเข็ม ลีลาวดี ดอกบัว ดอกมะระ มีกลิ่นหอมดมชื่น ใจ มีหลายม่วง ชมพู ฝีเสื้อดมดอกไม้ ฝังกีบินไป หารัง”	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว
การสืบค้น การอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอ ประสบการณ์ เดิม/ใหม่ การจัดแสดง 10-13 ก.ย. 2557	บูรณาการงานศิลปะ จากหนังสือนิทาน “ดอกไม้” - เจ้าหน้าที่ห้องสมุดแนะนำการปฏิบัติตนการใช้ห้องสมุด แนะนำหนังสือและวิธีการเก็บหนังสือให้เรียบร้อยนักเรียน ค้นคว้าอ่านหนังสือที่ต้องการรู้และสนใจเกี่ยวกับดอกไม้ให้ คุณครูเล่าให้ฟัง - นักเรียนอภิปรายและนำเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะที่ เกี่ยวกับนิทานดอกไม้ บันทึนน้ำมัน ประดิษฐ์ดอกไม้แสน สวยการพับดอกไม้ - นักเรียนช่วยกันแต่งนิทานเล่มใหญ่ เรื่อง “ดอกไม้ของน้อง ฝน” และช่วยกันระบายสีตกแต่งให้สวยงาม - นำเสนอด้วยการเล่าให้เพื่อนๆ ในห้องฟัง	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว
ระยะที่3 สรุป อภิปรายผลและ นำเสนอผลงาน 16-19 ก.ย.2557	รวบรวมข้อมูลเข้าสู่ นิทรรศการ “ดอกไม้แสนสวย” -เด็กและคุณครูร่วมกันทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ในโครงการ “ดอกไม้แสนสวย”	-คำศัพท์ -ประโยค -เรื่องราว

วันเดือนปี/ระยะ	หัวข้อ/การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	พฤติกรรม การพูด
นำเสนอผลงาน อภิปรายกลุ่ม การจัดแสดง 23-26 ก.ย.2557	- เด็กและครูร่วมพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับนิทรรศการที่จะจัดขึ้น พร้อมทั้งแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดแสดงนิทรรศการ - เด็กเตรียมตัวก่อนการจัดแสดงนิทรรศการ ซ้อมบทบาทหน้าที่ของตนเอง	- คำศัพท์ - ประโยค - เรื่องราว
สิ้นสุดโครงการ การจัดแสดง 29 ก.ย.2557	- จัดนิทรรศการ “ดอกไม้แสนสวย” โดยเด็กเป็นคนนำเสนอ นิทรรศการของตนเอง	

แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

วันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2557 เวลา 09.30-10.20 น.

โครงการ เรื่อง ดอกไม้

หัวข้อ “วิธีและขั้นตอนการปลูกดอกไม้”

แนวคิด

เด็กๆ ได้ค้นหาคำตอบวิธีการปลูกดอกไม้จากการให้ความรู้และสาธิตการปลูกดอกไม้จาก วิทยากร จากนั้นได้ลงมือปฏิบัติจริงในการปลูกดอกไม้ สรุปประเด็นสิ่งที่อยากรู้ด้วยการวาดภาพระบายสีขั้นตอนการปลูก

จุดประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูด

1. แสดงความคิดเห็นได้
2. บอกขั้นตอนการทำกิจกรรมได้
3. อธิบายสิ่งที่ได้ทำ

สาระการเรียนรู้

1. สาระที่ควรเรียนรู้
การปฏิบัติตนในขณะวิทยากรมาให้ความรู้
2. ประสบการณ์สำคัญ
 - 2.1 การลงมือปฏิบัติ
 - 2.2 ความกล้าแสดงออก

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูแนะนำวิทยากรที่เชิญมาบรรยาย
2. วิทยากรบรรยายและสาธิต

ขั้นสอน

1. ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มลงมือกิจกรรม
2. นักเรียนเล่าขั้นตอนการทำกิจกรรม
3. นักเรียนนำผลงานไปจัดแสดง

ขั้นสรุป

นักเรียนร่วมกันสรุปด้วยการวาดภาพขั้นตอนการทำกิจกรรม

สื่อ/อุปกรณ์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม

การทดสอบ

1. สังเกตการเล่าเรื่อง
2. สังเกตความคิดสร้างสรรค์
3. สังเกตการทำงานร่วมกัน

แผนภูมิใยแมงมุมโครงการ “ดอกไม้แสนสวย”

Web การจัดกลุ่มคำถามของเด็กในชั้นอนุบาล 1
ระยะที่ 1 : ระยะเริ่มต้น (วันที่ 5 -15 สิงหาคม 2557)

123

ชื่อของดอกไม้ชนิดต่าง ๆ

- มีดอกอะไรบ้าง
- มีชื่ออย่างไร

ส่วนประกอบของดอกไม้

- สีเหลืองเขาเรียกอะไร
- ไม้ต้องมีใบ
- ทำไมดอกไม้มีสี
- ทำไมดอกไม้ต้องมีเกสร

ประโยชน์

- ทำอาหารได้
- มีสีสวยงาม
- ทำให้สดชื่น
- ร้อยมาลัยได้
- จัดแจกัน

โทษ

- มีหนาม
- มีกลิ่นฉุน
- เวลาโดนผิวหนังคัน

วิธีการปลูก

- เขาปลูกอย่างไร
- ใช้อะไรปลูก
- ทำไมต้องปลูก

ดูแลรักษา

- ทำไมต้องรดน้ำ
- ทำไมต้องใส่ปุ๋ย
- ทำไมต้องโดนแดด
- ทำไมต้องพรวนดิน

รูปร่างลักษณะของดอกไม้

- ทำไมดอกไม้ถึงหอม
- ทำไมมีดอกเล็กใหญ่
- ทำไมบางดอกมีหลายชั้น
- ทำไมบางดอกมีชั้นเดียว
- ทำไมมีแมลงดมดอกไม้
- บางดอกไม้มีกลิ่น
- มีหลายสี

ภาคผนวก ค

- คู่มือการใช้แบบทดสอบด้านการพูดของเด็กปฐมวัย
- แบบทดสอบด้านการพูดของเด็กปฐมวัย

คู่มือดำเนินการทดสอบความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย

แบบทดสอบความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย

คู่มือดำเนินการทดสอบความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบชุดนี้ใช้เพื่อทดสอบความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาล 1 (อายุ 4-5 ปี) ที่ได้รับการ จัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบโครงการ
2. ในการดำเนินการทดสอบให้มีผู้ดำเนินการทดสอบ 1 คน ให้ผู้รับการทดสอบสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามคำอธิบายของผู้ดำเนินการทดสอบ
3. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการพูด มีดังต่อไปนี้
 - แบบทดสอบที่ 1.1 พูดคำศัพท์จากภาพ จำนวน 10 ข้อ
 - แบบทดสอบที่ 1.2 พูดเป็นประโยค จำนวน 10 ข้อ
 - แบบทดสอบที่ 1.3 พูดเป็นเรื่องราว จำนวน 5 ข้อ
4. เกณฑ์ในการให้คะแนน
 - แบบทดสอบที่ 1.1 พูดคำศัพท์จากภาพ (ข้อละ 1 นาที หากนักเรียนทำเสร็จก่อนผ่านไปข้อต่อไปได้เลย)

เกณฑ์การให้คะแนน การพูดตอนที่ 1 จำนวน 10 ข้อ ข้อละ 2 คะแนน	
ตอบไม่ได้หรือตอบผิดทุกภาพ	ให้ 0 คะแนน
ตอบถูก 1 ภาพ	ให้ 1 คะแนน
ตอบถูก 2 ภาพ	ให้ 2 คะแนน
 - แบบทดสอบที่ 1.2 พูดเป็นประโยค (ข้อละ 1 นาที) (ข้อละ 1 นาที หากนักเรียนทำเสร็จก่อนผ่านไปข้อต่อไปได้เลย)

เกณฑ์การให้คะแนน การพูดตอนที่ 2 จำนวน 10 ข้อ ข้อละ 3 คะแนน	
ไม่พูดหรือพูดไม่เป็นประโยค	ให้ 0 คะแนน
พูดเป็นวลีที่ไม่สอดคล้องกับภาพ	ให้ 1 คะแนน
พูดเป็นวลีที่สอดคล้องกับภาพ	ให้ 2 คะแนน
พูดเป็นประโยคที่สอดคล้องกับภาพ	ให้ 3 คะแนน

แบบทดสอบ ที่ 1.3 พูดเป็นเรื่องราว (ข้อละ ไม่เกิน 2 นาที)

เกณฑ์การให้คะแนนการพูด ตอนที่ 3 จำนวน 5 ข้อ ข้อละ 3 คะแนน

ไม่พูดหรือพูดโดยไม่มีเนื้อหาจากภาพเลย ให้ 0 คะแนน

พูดเล่าเรื่องจากภาพได้แต่ยังพูดเก็บรายละเอียดของภาพไม่หมด ให้ 1 คะแนน

เล่าเรื่องจากภาพได้พูดเก็บรายละเอียดของภาพได้หมด ให้ 2 คะแนน

(ใคร ทำอะไร ที่ไหน)

พูดเล่าเรื่องจากภาพได้พูดเก็บรายละเอียดของภาพได้หมด ให้ 3 คะแนน

(ใคร ทำอะไร ที่ไหน)และสามารถพูดสร้างเรื่องต่อเติมจากภาพได้

วิธีดำเนินการทดสอบ

1. ผู้ดำเนินการทดสอบเตรียมการก่อนทดสอบ ดังนี้

1.1 ตรวจจำแนกแบบทดสอบให้ครบถ้วนและเขียนชื่อของผู้รับการทดสอบเตรียมไว้

ให้พร้อม

1.2 ศึกษาแบบทดสอบและคู่มือให้เข้าใจกระบวนการทั้งหมด จนสามารถใช้คำอธิบาย

ได้คล่องแคล่ว

1.3 จัดสถานที่สอบให้อยู่ในสภาพที่สะดวกสบาย จัดโต๊ะเก้าอี้ให้เหมาะสมกับผู้รับการ

ทดสอบ

1.4 เตรียมอุปกรณ์ในการทดสอบ ดังนี้

1.4.1 แบบทดสอบและคู่มือทดสอบ อย่างละ 1 ชุด

1.4.2 นาฬิกาเที่ยงตรง 1 เรือน

1.4.3 ดินสอหรือปากกาสำหรับจดบันทึกคำพูดของเด็กและคะแนน

1.5 ก่อนทำการทดสอบจัดให้ผู้รับการทดสอบ ดื่มน้ำและเข้าห้องน้ำให้เรียบร้อย

1.6 ผู้ดำเนินการทดสอบต้องแสดงความเป็นกันเอง ทำให้ผู้ได้รับการทดสอบไม่กังวล

มีความมั่นใจ และร่วมมือ ทำแบบทดสอบเป็นอย่างดี

1.7 ผู้ดำเนินการทดสอบแนะนำและอธิบายการทำแบบวัดพัฒนาการด้านการพูดให้

เด็กเข้าใจอย่างชัดเจน

2. ดำเนินการทดสอบตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ดำเนินการทดสอบทีละ 1 แบบทดสอบ

2.2 ผู้ดำเนินการทดสอบอ่านคำสั่ง ข้อละ 2 ครั้ง

2.3 เมื่อเสร็จสิ้นการทดสอบ 1 แบบทดสอบ ให้ผู้รับการทดสอบพักประมาณ 5 นาที

3. เมื่อเสร็จสิ้นการทดสอบพัฒนาการด้านการพูด

3.1 ตรวจดูชื่อ-นามสกุล ของผู้เข้ารับการทดสอบให้ถูกต้อง

3.2 ตรวจและเก็บแบบทดสอบพัฒนาการด้านการพูดให้เรียบร้อย

แบบทดสอบพัฒนาการด้านการพูด
แบบทดสอบที่ 1.1 พูดคำศัพท์จากภาพ

จุดมุ่งหมาย เพื่อทดสอบพัฒนาการด้านการพูดในการบอกคำศัพท์ที่รู้จักได้

ลักษณะแบบทดสอบ การบอกชื่อคำศัพท์ในภาพที่กำหนดให้

จำนวนแบบทดสอบ จำนวน 10 ข้อ

แบบทดสอบที่ 1.1 พูดคำศัพท์จากภาพ

ภาพที่ 1.1 <u>คำตอบ</u> - ไม้บล็อก	ภาพที่ 1.2 <u>คำตอบ</u> - หุ่นยนต์
--	---

ข้อ 1. คำสั่ง ให้นักเรียนดูรูปภาพแล้วพูดว่าเป็นของเล่นอะไร (ข้อละ 2 คะแนน)

เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบไม่ได้หรือตอบผิด	ให้ 0 คะแนน
ตอบถูก 1 ภาพ	ให้ 1 คะแนน
ตอบถูก 2 ภาพ	ให้ 2 คะแนน

ตอบ

แบบทดสอบที่ 1.2 การพูดเป็นประโยค

จุดมุ่งหมาย เพื่อทดสอบพัฒนาการด้านการพูดเป็นการสื่อสารอย่างมีความหมาย

ลักษณะแบบทดสอบ พูดแต่งประโยคจากภาพที่กำหนดให้

จำนวนแบบทดสอบ จำนวน 10 ข้อ

แบบทดสอบที่ 1.2 การพูดเป็นประโยค

ข้อ 1. คำสั่ง ให้นักเรียนดูรูปภาพแล้วพูดแต่งประโยคให้สอดคล้องกับภาพ (ข้อละ 3 คะแนน)

- เด็กผู้ชายปั่นจักรยาน
- เขปั่นจักรยาน

เกณฑ์การให้คะแนน

ไม่พูดหรือพูดไม่เป็นประโยค	ให้ 0 คะแนน
พูดเป็นวลีที่ไม่สอดคล้องกับภาพ	ให้ 1 คะแนน
พูดเป็นวลีได้สอดคล้องกับภาพ	ให้ 2 คะแนน
พูดเป็นประโยคได้สอดคล้องกับภาพ	ให้ 3 คะแนน

บรรยายภาพ

แบบทดสอบที่ 1.3 การพูดเป็นเรื่องราว

จุดมุ่งหมาย เพื่อทดสอบพัฒนาการด้านการพูดในการอ่านภาพ และการแปลความหมายเป็นคำพูดที่เป็นเรื่องราว คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน

ลักษณะแบบทดสอบ พูดเป็นเรื่องราวจากภาพที่กำหนดให้

จำนวนแบบทดสอบ จำนวน 5 ข้อ

แบบทดสอบที่ 1.3 การพูดเป็นเรื่องราว

ข้อ1.คำสั่ง ให้นักเรียนดูรูปภาพแล้วพูดเรื่องราวให้สอดคล้องกับภาพ (ใคร ทำอะไร ที่ไหน)
(ข้อละ 3 คะแนน)

เกณฑ์การให้คะแนน

ไม่พูดหรือพูดโดยไม่มีเนื้อหาจากภาพเลย

ให้ 0 คะแนน

พูดเล่าเรื่องจากภาพได้แต่ยังพูดเก็บรายละเอียดของภาพไม่หมด

ให้ 1 คะแนน

พูดเล่าเรื่องจากภาพได้พูดเก็บรายละเอียดของภาพได้หมด

ให้ 2 คะแนน

(ใคร ทำอะไร ที่ไหน)

พูดเล่าเรื่องจากภาพได้พูดเก็บรายละเอียดของภาพได้หมด

ให้ 3 คะแนน

(ใคร ทำอะไร ที่ไหน)และสามารถพูดสร้างเรื่องต่อเติมจากภาพได้

บรรยายภาพ

.....

.....

ภาคผนวก ง
ภาพประกอบการจัดประสบการณ์แบบโครงการ “ดอกไม้แสนสวย”

ภาพประกอบการจัดประสบการณ์แบบโครงการ “ดอกไม้แสนสวย”

ระยะที่ 1 สร้างความสนใจและเริ่มต้นโครงการ

ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาโครงการ

ระยะที่ 3 ระยะสรุปและประเมินโครงการ

ประวัตย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวลภัสสรดา คำสงค์
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2520
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	36 ถนนบางบอน 5 ซอย 3 แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 10150
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู รับเงินเดือนอันดับ คศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านนายผล (แม่สุวรรณอุปถัมภ์) สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2538	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด สมุทรปราการ
พ.ศ.2544	รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาบริหารรัฐกิจ จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ.2546	ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาปฐมวัยศึกษา จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2558	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ